

International periodic scientific journal

—*ONLINE*

www.modscires.pro

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 73.07)

MODERN Scientific Researches

Issue №6
Part 4
December 2018

With the support of:

D.A.Tsenov Academy of Economics - Svishtov (Bulgaria)

Institute of Sea Economy and Entrepreneurship

Moscow State University of Railway Engineering (MIIT)

Ukrainian National Academy of Railway Transport

State Research and Development Institute of the Merchant Marine of Ukraine (UkrNIIMF)

Lugansk State Medical University

Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education

Alecu Russo State University of Bălți

Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian Sciences

Odessa Research Institute of Communications

Published by:

Yolnat PE, Minsk, Belarus

UDC 08
LBC 94

Editor: candidate of technical sciences Kuprienko Sergey

Editorial board: More than 150 doctors of science. Full list on pages 3-4

The International Scientific Periodical Journal "*Modern Scientific Researches*" has been published since 2017 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: Quarterly

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

UDC 08
LBC 94
DOI: 10.30889/2523-4692.2018-06-04

Published by:
Yolnat PE,
Minsk, Belarus
e-mail: editor@modscires.pro

The publisher is not responsible for the validity of the information or for any outcomes resulting from reliance thereon.

Copyright
© Authors, 2018

Editorial board:

Bukharin Irina, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russian

Grebneva Nadezhda, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russian

Gritsenko Svetlana, Doctor of Biological Sciences, Associate professor, Russian

Kalenik Tatiana, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia

Knyazeva Olga, Doctor of Biological Sciences, Associate professor, Russian

Kuhar Elena, Doctor of Biological Sciences, Kazakhstan

Moiseykina Lyudmila, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia

Nefed'eva Elena, Doctor of Biological Sciences, Associate professor, Russian

Sentyabrev Nikolai, Doctor of Biological Sciences, Professor, Academician, Russian

Testov Boris, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russian

Tungushbaeva Zina, Doctor of Biological Sciences, Kazakhstan

Fateeva Nadezhda, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russian

Vozhegova Raisa, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine

Denisov Sergey, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia

Zhovtonog Olga, Doctor of Agricultural Sciences, Ukraine

Kostenko Vasily, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine

Kotliarov Vladimir, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russian

Morozov Aleksey, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine

Patyka Nikolay, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine

Rebezov Maxim, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russian

Tarariko Yuri, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine

Jiri Hlahula, Doctor of Geological-mineralogical Sciences, Professor, Czech Republic

Fedorishin Dmytro, Doctor of Geological-mineralogical Sciences, Professor, Ukraine

Animitsa Eugene, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Academician, Russian

Sukhova Maria, Doctor of Geographical Sciences, Associate Professor, Russia

Kokebaeva Gulzhauhar, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kazakhstan

Otepova Gulmira, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kazakhstan

Trigub Peter, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ukraine

Volgireva Galina, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Russia

Antrapteva Nadezhda, Doctor of Chemistry, Professor, Academician, Soros Associate Professor, Ukraine

Bazheva Rima, Doctor of Chemistry, Professor, Russian

Grizodub Alexander, Doctor of Chemistry, Professor, Ukraine

Ermagambetov Bolat, Doctor of Chemistry, Professor, Kazakhstan

Tarasenko Larisa, Doctor of Social Sciences, Professor, Russian

Averchenkov Vladimir, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Antonov Valery, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Bykov Yuri, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Goncharuk Sergey, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Russian

Zakharov Oleg, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia

Capitanov Vasily, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine

Kalaida Vladimir, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Russian

Kovalenko Petr, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Kopey Bogdan, Doctor of Technical Sciences, Ukraine

Kosenko Nadezhda, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Russia

Kruglov Valeriy, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Russian

Kuderin Marat, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazakhstan

Lomotko Denis, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Lebedev Anatoly, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Makarova Irina, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Morozova Tatiana, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Rokochinsky Anatoly, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine

Romashchenko Mikhail, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Anatoliy Pavlenko, Doctor of Technical Sciences, professor, Ukraine

Pachurin Herman, Doctor of Technical Sciences, professor, academician, Russian

Pershin Vladimir, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Piganov Mikhail, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Polyakov Andrey, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Popov Viktor, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Sementsov Georgiy, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Sukhenko Youri, Doctor of Technical Sciences, professor, Ukraine

Sergey Ustenko, Doctor of Technical Sciences, associate professor, Ukraine

Habibullin Rifat, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russian

Chervonyi Ivan, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Shayko-Shaikovsky Alexander, Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Shcherban Igor, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Russia

Maxine Victor, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Ukraine

Vizir Vadim, Doctor of Medical Sciences, Professor, Ukraine

Fedyanina Lyudmila, Doctor of Medical Sciences, Professor, Russian

Akhmadiev Gabdulhat, Doctor of Veterinary Science, Professor, Academician, Russian

Shevchenko Larisa, Doctor of Veterinary Science, Professor, Ukraine

Voloh Dmitry, Doctor of Pharmacy, Professor, Ukraine

Georgievsky Victor, Doctor of Pharmacy, Professor, Academician, Ukraine

Gudzenko Alexander, Doctor of Pharmacy, Professor, Ukraine

Tikhonov Alexander, Doctor of Pharmacy, Professor, Ukraine

Shapovalov Valery, Doctor of Pharmacy, Professor, Ukraine

Shapovalova Victoria, Doctor of Pharmacy, Professor, Ukraine

Shapovalov Valentin, Candidate of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor, Ukraine

Ryschenko Oksana, Candidate of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor, Ukraine

Orlov Nikolai, Doctor of Public Administration, Associate Professor, Ukraine

Velichko Stepan, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ukraine

Gavrilenko Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian

Gilev Gennady, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian

Dorofeev Andrey, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian

Karpova Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian

Nikolaeva Alla, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian

Sidorovich Marina, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ukraine

Smirnov Evgeny, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian

Fatihova Alevtina, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician, Russian

Fedotova Galina, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician, Russian

Hodakova Nina, Doctor of Pedagogical Sciences, Russia

Chigirinskaya Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russia

Churekova Tatyana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian

Demidova V., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Ukraine

Mogilevskaya I, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Ukraine

Lebedeva Larisa, Candidate of Psychology, Associate Professor, Russian

Hrebina Svetlana, Doctor of Psychology, Professor, Russian

Maltseva Anna, Doctor of Social Sciences, Associate Professor, Russian

Stegny Vasiliy, Doctor of Social Sciences, Professor, Russian

Kirillova Elena, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Ukraine

Blatov Igor, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Russian

Kondrashov Dmitry, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor, Russia

Malakhov A., Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Ukraine

Lyalkina G., Doctor of Physics and Mathematics, Professor, Academician, Russian

Vorozhbitova Alexandra, Doctor of Philology, Professor, Russian

Lytkina Larisa, Doctor of Philology Associate Professor, Russia

Popova Taisia, Doctor of Philology, Professor, Russian

Kovalenko Elena, Doctor of Philosophy, Professor, Russian

Svetlov Viktor, Doctor of Philosophy, Professor, Russian

Maydanyuk I., Doctor of Philosophy, Associate Professor, Ukraine

Lipich T., Doctor of Philosophy Associate Professor, Russia

Stovpets A., Candidate of Philosophy, Associate Professor, Ukraine

Stovpets V., Candidate of Philology, Associate Professor, Ukraine

Bezdenzhnykh Tatyana, Doctor of Economics, Professor, Russia

Granovskaya Ludmila, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine

Dorokhina Elena, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Russian

Klimova Natalia, Doctor of Economics, Professor, Russia

Cochinev Yuriy, Doctor of Economics, Professor, Russia

Kurmaev Petr, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine

Lapkina Inna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Academician, Ukraine

Pakhomov Elena, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Russian

Reznikov Andrey, Doctor of Economics, Professor, Russia

Savelyeva Nelly, Doctor of Economic Sciences, Professor, Russia

Sokolova Nadezhda, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Russian

Streltsova Helena, Doctor of Economics, Professor, Russia

Rilov Sergey, Candidate of Economic Sciences, Professor, Ukraine

Batyrgareeva Vladislav, Doctor of Law, Ukraine

Getman Anatoly, Doctor of Law, Professor, Academician, Ukraine

Kafarski Vladimir, Doctor of Law, Professor, Ukraine

Kirichenko Alexander, Doctor of Law, Professor, Ukraine

Stepenko Valeriy, Doctor of Law, Associate Professor, Russia

Tonkov Evgeny, Doctor of Law, Professor, Doctor of Education, Russia

Shepitko Valery, Doctor of Law, Professor, Academician, Ukraine

Shishka Roman, Doctor of Law, Professor, Ukraine

Yarovenko Vasily, Doctor of Law, Professor, Russian

Latygina Natalia, doctor of political sciences, Professor, Ukraine

Syrota Naum, Doctor of Political Sciences, Professor, Russian

Information for Authors

Requirements for articles:

Articles should correspond to the thematic profile of the journal, meet international standards of scientific publications and be formalized in accordance with established rules. They should also be a presentation of the results of the original author's scientific research, be inscribed in the context of domestic and foreign research on this topic, reflect the author's ability to freely navigate in the existing bibliographic context on the problems involved and adequately apply the generally accepted methodology of setting and solving scientific problems.

All texts should be written in literary language, edited and conform to the scientific style of speech. Incorrect selection and unreliability of the facts, quotations, statistical and sociological data, names of own, geographical names and other information cited by the authors can cause the rejection of the submitted material (including at the registration stage).

All tables and figures in the article should be numbered, have headings and links in the text. If the data is borrowed from another source, a bibliographic reference should be given to it in the form of a note.

The title of the article, the full names of authors, educational institutions (except the main text language) should be presented in English.

Articles should be accompanied by an annotation and key words in the language of the main text and must be in English. The abstract should be made in the form of a short text that reveals the purpose and objectives of the work, its structure and main findings. The abstract is an independent analytical text and should give an adequate idea of the research conducted without the need to refer to the article. Abstract in English (Abstract) should be written in a competent academic language.

The presence of UDC, BBK

Acceptance of the material for consideration is not a guarantee of its publication. Registered articles are reviewed by the editorial staff and, when formally and in substance, the requirements of the journal are sent to peer review, including through an open discussion using the web resource www.sworld.education

Only previously unpublished materials can be posted in the journal.

Regulations on the ethics of publication of scientific data and its violations

The editors of the journal are aware of the fact that in the academic community there are quite widespread cases of violation of the ethics of the publication of scientific research. As the most notable and egregious, one can single out plagiarism, the posting of previously published materials, the misappropriation of the results of foreign scientific research, and falsification of data. We oppose such practices.

The editors are convinced that violations of copyrights and moral norms are not only ethically unacceptable, but also serve as a barrier to the development of scientific knowledge. Therefore, we believe that the fight against these phenomena should become the goal and the result of joint efforts of our authors, editors, reviewers, readers and the entire academic community. We encourage all stakeholders to cooperate and participate in the exchange of information in order to combat the violation of the ethics of publication of scientific research.

For its part, the editors are ready to make every effort to identify and suppress such unacceptable practices. We promise to take appropriate measures, as well as pay close attention to any information provided to us, which will indicate unethical behavior of one or another author.

Detection of ethical violations entails refusal to publish. If it is revealed that the article contains outright slander, violates the law or copyright rules, the editorial board considers itself obliged to remove it from the web resource and from the citation bases. Such extreme measures can be applied only with maximum openness and publicity.

УДК 339.3

PRODUCTION AND FEATURES OF CEREALS CONSUMPTION IN UKRAINE AND THEIR COMMODITY CHARACTERISTICS

ВИРОБНИЦТВО ТА ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВАННЯ ХЛІБНИХ ЗЛАКІВ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ТОВАРОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА

Oliinyk O.S./Олійник О.С.

с.е.с./к.е.н.

*Kamyanets-Podilsky National University named after. Ivan Ogienko,
Kamyanets-Podilsky st. Ivan Ogienko, 61, 32300**Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський вул. І Огієнка, 61, 32300*

Анотація. В статті розкриваються питання вирощування, виробництва та споживання зернових культур, таких як пшениця, жито, ячмінь, кукурудза, просо, рис тощо. Розкриваються споживчі та інші властивості даних зернових культур. Також, звернена увага на культури, які в повсякденному житті споживаються рідко, наприклад - тритикале, спельта, але мають унікальні споживчі властивості. Тритикале - озима або яра злакова рослина, яка штучно створена селекціонерами схрещуванням жита з пшеницею. Спельта - це не гібрид, і не сорт, це вид м'якої пшениці, прародички теперішньої пшениці. Спельта - це невимогливий, зимостійкий вид пшениці, який був відомий з давніх часів.

Ключові слова: виробництво, площі посіву зернових культур, пшениця, жито, овес, тритикале, спельта.

Вступ. Наявність потреби на зерно та перспектив його реалізації за каналами збуту є однією з першорядних умов існування зернового ринку загалом і в тому числі в Україні. Статистичне дослідження попиту на ринку зерна України передбачає вивчення двох основних його складових: внутрішнього та зовнішнього споживання. Внутрішнє споживання в країні традиційно формується відповідно до витрат зерна на насіння, продовольчі та кормові потреби, промислову переробку. Зовнішнє споживання становить експорт і переважно визначається залишковими ресурсами зерна під значним впливом існуючої кон'юнктури національного ринку та прогнозованої ситуації на світовому ринку зерна. Питаннями функціонування та розвитку ринку зерна займалися багато вітчизняних учених: В. Бойко, Б. Губський, С. Кваша, П. Саблук, В. Суперсон, О. Шпичак та інші. Віддаючи належне напрацюванням вчених-економістів слід зазначити, що статистичне дослідження формування попиту на зерно є підґрунтям аналізу та прогнозування розвитку національного ринку зерна в цілому. Стратегічний характер і масштаби розвитку вітчизняної зернової галузі доповнюються досить вагомими її міжгалузевими зв'язками з іншими секторами національного господарства, що справляє істотний вплив на загальний стан усієї економіки країни. Споживання на внутрішньому ринку має свої традиції та історію.

Основний текст. Внутрішнє споживання є найважливішим пунктом у балансі попиту та пропозиції. Протягом 1990-2017 рр. обсяг виробництва зернових та зернобобових культур в Україні постійно змінювався, але ми можемо відмітити наступні тенденції відносно цього питання (табл.1). Так, відповідні посівні площі за останніх 27 років майже не змінилися. Виробництво

ж за цей період зросло на більше чим на 20 відсотків і відповідно зросла врожайність культур. Внутрішнє споживання зерна є стратегічно важливим показником для країни, оскільки воно визначає норму забезпечення населення хлібом та хлібними продуктами (крупами, макаронними виробами) і навіть, у непрямому розумінні, м'ясними та молочними продуктами. Внутрішнє споживання насамперед залежить від чисельності населення. Динаміка обсягів внутрішнього споживання з 1990 р. за певних умов характеризується чітким поступовим зменшенням.

Порівняно невисока чисельність населення України та існуюча тенденція до його зменшення обмежують обсяги внутрішнього споживання зерна на продовольчі потреби та позбавляють аграріїв економічного стимулу збільшення виробництва. Отже, для розвитку зернового сектора країни та забезпечення його конкурентоздатності необхідно нарощувати обсяги експорту зерна, які не залежать від чисельності населення.

Таблиця 1

Площі посівних зернових та зернобобових культур в Україні

Назва показника	Роки								
	1990	1995	2000	2005	2010	2014	2015	2016	2017
Посівні площі, тис. га	14583	14152	13646	15005	15090	14801 ¹	14739 ¹	14401 ¹	14624 ¹
Виробництво, тис. т	51009	33930	24459	38016	39271	63859 ¹	60126 ¹	66088 ¹	61917 ¹
Урожайність, ц з 1 га площі збирання	35,1	24,3	19,4	26,0	26,9	43,7 ¹	41,1 ¹	46,1 ¹	42,5 ¹

¹ - Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: [1].

За повсякденними турботами, тривогами ми не замислюємося за питання зерновиробництва, споживання тощо. Тому, в нашій статті звернемо увагу на історичні передумови споживання зернових культур в Україні, а також, а їх споживчі властивості.

Продовольчі зернові культури за ботанічними ознаками поділяються на родини: хлібні злаки (пшениця, жито, тритикале, ячмінь, овес, кукурудза, просо, рис), гречані (гречка) і бобові (біб, нут, горох, квасоля, соя, чечевиця, чина). За призначенням зерно зернових культур класифікується як продовольче, фуражне, технічне та насінне. Походження зернових культур на теренах України бере початок ще з давніх-давен.

Пшениця належить до найбільш стародавніх культур. Археологічні дані свідчать, що в багатьох районах Азії, Європи, а також в Єгипті пшеницю вирощували за 5-7 тисяч років до нашої ери. Зерно її знаходять в єгипетських пірамідах, у свайних будівлях Швейцарії і в багатьох стоянках людини. Як зазначає Ю. Канигін, уже в VI тисячолітті до нашої ери високий рівень розвитку землеробства був на землях Аратти (Прионтида), тобто на території сучасної України. Тут, аріями (від ар (санскр.) – земля, ґрунт) була започаткована перша хліборобська цивілізація. У ті часи єгиптяни купляли

зерно пшениці в наших пращурів. З тих пір українські землеробські технології поширювались по всьому світі, а Україна на віки залишилася землеробською державою.

Культурне жито виникло із бур'янисто-польового, яке засмічувало посіви пшениці. Порівняно з пшеницею жито більш молода культура. Походить з країн Південно-Східної Азії, Туреччини та Закавказзя. На території України жито вперше почали вирощувати в першому тисячолітті до н.е.

Тритикале - озима або яра злакова рослина, штучно створена селекціонерами схрещуванням жита з пшеницею. Вирощується як продовольча і зернофуражна культура. Тритикале за низкою ключових ознак (урожайність, харчова цінність) перевищує обидві батьківські рослини, а за стійкістю до несприятливих погодних умов та ураження хворобами перевищує пшеницю та не поступається житу. Перший гібрид тритикале був отриманий вченим-селекціонером Писаревим у 1941 році. Гібрид був отриманий від схрещування пшениці озимої з озимим житом. На базі цього гібрида були виведені всі інші види та сорти тритикале.

В Україні поширені в основному озимі форми тривидового тритикале, виведені під керівництвом професора А.Ф.Шулиндіна в Інституті Рослинництва ім. В.Я.Юр'єва УААН (Харків). Загалом в Україні районовано 14 сортів тритикале. Рекомендовані сорти озимого тритикале такі: зернового напрямку - АДМ 4, АДМ 5, Амфідиплоїд 52, Зеніт одеський, Престо та ін., кормового - Амфідиплоїд 51, Простор, Ураган та ін., ярого - Аїст харківський, Крупільський.

Тривалий час тритикале було лише цікавим біологічним об'єктом і не мало прямого практичного використання в сільськогосподарському виробництві. Основна причина цього – недостатня його продуктивність. Вирощують тритикале в Україні переважно в Поліссі і Лісостепу.

Ячмінь належить до числа найдавніших рослин земної кулі. Розкопки показують, що він поряд з пшеницею був відомий ще в кам'яному віці. Початком окультурення ячменю вважається X і навіть XV тисячоліття до нашої ери. Найдавніші знахідки ячменю виявлено на території Туреччини, Іраку, Ірану. З доісторичних часів його вирощували в Греції, Італії, Китаї. В Європу ячмінь поширився з Малої Азії у IV—III тисячоліттях до н.е. У той же період, а можливо і раніше, ячмінь почали вирощувати на території сучасної України. Озимий ячмінь молодша культура, ніж ярий ячмінь орієнтовно на 2000 років. В Україні озимий ячмінь рекомендований до вирощування в 14 областях України. Ще 60 років тому озимий ячмінь в Україні практично не вирощували через відсутність достатньо морозостійких сортів. Створення академіком Гаркавим П.Х. сорту-дворучки Одеський 17 в 1955 році поклало початок впровадження озимого ячменю у виробництво.

Вирощування вівса як зернової культури почалося близько 2500 років до нашої ери. Точне місце окультурювання невідоме, але в основному археологи вважають, що це сталося у Східній Європі. За часів бронзової доби, коли коні вперше почали використовуватись як тяглова сила, овес почав широко культивуватись в північній та східній Європі, але в той же час його посіви були

практично відсутні в регіоні Середземномор'я. Як раніше, так і тепер близько 95% вівса вирощується для годівлі тварин або як технічна культура, і лише 5% для людського споживання. Зерно вівса має занадто мало клейковини, тому для виготовлення хліба воно ніколи не використовувалось.

Овес із 27 видів злаків родини тонконогові. Рід овес об'єднує диплоїдні, тетраплоїдні та гексаплоїдні форми, однорічні й багаторічні. До однорічних видів вівса, яких нараховують 14, належать три культурні види: посівний, візантійський, або середземноморський та піщаний, а також поширені у нашій країні як засмічувачі дикорослі бур'янисто-польові види, зокрема вівсюг звичайний та вівсюг південний. Дикі форми вівса, на відміну від культурних, мають біля основи всіх зерен або тільки нижнього зерна так звану підківку з опушеними краями, утворену потовщенням нижньої частини квіткової луски. При наявності підківок зернівки вівсюгів легко відокремлюються від колосків і при досяганні інтенсивно обсіпаються поодиночі або по дві-три зернини разом (у вівсюга південного). У культурних видів підківки немає і основа зернівки має вигляд рівної або злегка скошеної площинки. При досяганні культурний овес стійкіший проти обсіпання. З культурних видів вівса в Україні поширений лише овес посівний. Візантійський овес має деяке поширення у Середній Азії. Піщаний овес відоміший в Україні як засмічувач посівного вівса; виробничого значення не має і трапляється рідко.

Кукурудза – одна з найстаріших культур, походить з Центральної і Південної Америки. Тут її культивували ще 5-10 тис. років тому. Вона була головною продовольчою культурою для місцевого населення. В Європі кукурудза стала відома лише в кінці XV століття. В 1500 році Х. Колумб привіз насіння в Севілью (Іспанія). Спочатку її вирощували як рідкісну декоративну рослину. Звідси вона потрапила в Португалію, Італію, а в XVI столітті - в Китай, Індію та інші країни. В Україну кукурудза потрапила через Крим в XVII столітті і тривалий час була мало поширена. За іншою версією кукурудза прийшла з Молдавії, поширилась в Одеській області, поступово завойовуючи Південь України.

Просо, як і пшениця – давня зернова культура, яка була відома народам Східної і Центральної Азії за 4-5 тис. років до н.е. В Європу, як вважають, просо перемістилось із Азії з кочівними народами. В Україні просо найбільш поширене в Степу і Лісостепу. Площа посіву змінюється по роках у межах 260-300 тис. га. Середня урожайність коливається від 10,5 до 17,2 ц/га. Господарства, які вирощують просо за інтенсивною технологією одержують 40-50 ц / г а і більше зерна.

Рис – одна з найдавніших культур. Походить з Південно-Східної Азії, де його вирощували за 5 тис. років до н.е. У VIII столітті рис потрапив у Єгипет. У Європі вирощується з XV століття, головним чином у країнах Середземномор'я – Італія, Іспанія, Франція, Греція, Болгарія. На відміну від інших зернових культур, рис в Україні вирощують тільки при зрошенні в південних областях. У 1999 році посівна площа рису становила 22 тис. га, а валовий збір 69 тис. т при урожайності 32 ц/га. Найбільше рису вирощують в Криму, Одеській, Херсонській та Миколаївській областях.

Спельта (лат. *Triticum spelta* L.) — дуже поширена на світанку людської цивілізації зернова культура, видроду пшениця. Відрізняється зерном з невимолочуваними плівками, ламкістю колоса, цегляно-червоним або блідим кольором, невибагливістю.

Область походження (імовірно) — Середземномор'я. Вирощувалася у Західній, Центральній та Південній Європі, Середній Азії та інших місцях. Пізніше була витіснена хоч і набагато більш вимогливою до клімату та менш стійкою до хвороб, але значно більш врожайною *Triticumaestivum* L., станом на 21 сторіччя займає незначну частку світових посівних площ.

Найбільш давні знахідки спельти датуються 2 тисячоліттям до н. е. і розташовані на території Швейцарських та Італійських Альп. Пізніші знахідки: Німеччина, Чехія, Словаччина, південь Італії.

На думку завідуючого кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології Уманського національного університету садівництва, доктора біологічних наук Федора Микитовича Парія озиму пшеницю спельту (*Triticum Spelta* L.) хлібороби на теренах сучасної України почали вирощувати в кінці другого тисячоліття до нашої ери. Швидше всього давні аграрії відібрали нові рослини серед більш древніх пшениць. Свого часу спельту вирощували і на території Західної Європи, і в Україні, і на Поволжі та на Кавказі. Але поява пізніших, більш урожайних сортів пшениці, витіснила спельту, яка поступалася новачкам своєю хай і стабільною, проте невисокою урожайністю[2].

Відомий генетик Микола Вавилов зацікавився спельтою, бо вбачав у ній великий генетичний потенціал для створення нових сортів пшениць. Влітку 1940 р. Вавилов із кількома своїми помічниками вирушив у пошукову експедицію в Західну Україну. У перших числах серпня Вавилов знайшов в одному з прикарпатських сіл спельту і, окрилений успіхом, повернувся у Львів. Вавилов ледве встиг переступити поріг гуртожитку, де зупинилась його група, як до нього підійшли енкаведисти і сказали, що тому потрібно терміново переговорити з Москвою, й запропонували поїхати з ними. Вавилов кинув свій рюкзак до ніг вахтера і, сказавши: «Я скоро повернусь», поїхав із енкаведистами. Більше ніхто його не бачив... Співробітники Вавілова Бахтєєв та Лехнович забрали від вахтера рюкзак і стали його розбирати. Бахтєєв вийняв якусь злакову рослину, уважно її оглянув і здивовано вигукнув: оце-то знахідка! Це була древня пшениця спельта, яку Вавилов знайшов у передгір'ях Карпат. Через більш як шість десятиків років після пошуку Вавілова Федір Парій, будучи вже відомим селекціонером, директором Всеукраїнського наукового інституту селекції кілька разів їздив у західні області України, цікавився, чи не збереглася десь древня спельта. Моєю помилкою було те, що я шукав спельту, упустивши з виду, що цю її латинську назву населення просто не вживало, пригадує Федір Парій. По новому почати пошук наштовхнула розмова з місцевим газдою, який порадив «шукати в людей давню, дідівську пшеничку». Надалі я так і запитував. І ось в одному з гірських присілків за Стебником трапилась нагода стрітись із селянином, який підтвердив, що така пшеничка в нього є, але багато її він не сіє, бо вона погано вимолочується. Завітали на садибу, господар показав невеличку, десь із пів сотки діляночку

пшениці. Вже одного погляду на характерний колос на стеблах було досить: це дійсно була спельта. Я взяв три найстиглиші колоси, пригостив господаря тим, що було у нас в автівці. Прощаючись, газда ще вділив нам із піввідра збіжжя. Із того зерна й пішов наш селекційний пошук. Парій швидко перевірів, чи відповідає його знахідка всім ознакам спельти. Справа в тому, що є ще одна древня пшениця, яка має назву «полба». Вона дещо схожа на спельту. Парій відразу застосував усі схеми схрещування знайденої ним пшениці, і переконався, що із твердою пшеницею, житом та тритикале вона дає стерильні гібриди, а ось із м'якою пшеницею - нормальні гібриди. Остаточно всі сумніви розвіяло дослідження хромосомного складу знахідки: в неї виявилось (як і має бути в спельти) 42 хромосоми. А полба має лише 28 хромосом. Отже, знайдений Парієм злак таки був справжньою спельтою.

І. О. Полянецька під керівництвом Ф. Парія підготувала дисертацію про селекційно-генетичне покращення спельти та її використання в селекції пшениць і стала кандидатом сільськогосподарських наук. Цінність «Зорі України» в тому, що вона містить у своєму зерні 24% білка, в той час як звичайна озима пшениця - 12-13%, яра - 14-15%, а клейковини - 53 % (звичайні - 26-28), - відзначає Федір Парій. - За три роки досліджень (2008-2010) урожайність нашої «Зорі України» склала у середньому 42,8 центнера, в той час як контрольні сорти м'якої пшениці дали по 57-62,2 центнера. Але навіть при нижчій урожайності (42,8) спельта дала з кожного гектара у своєму зерні 1 тону 60 кілограмів білка, а контрольні пшениці — максимум 713-802 кілограми. Вагома перевага спельти - вона не осипається, не вилягає при недостатку поживи в ґрунті й великих опадах, стійка проти багатьох хвороб (септоріоз листків, бура іржа, борошниста роса). Сорт спельти «Європа» - це скарбниця білка й амінокислот. Єдина господарська вада спельти - зерно цупко тримається свого колоска і важко вимолочується. Закордонні фермери для обмолоту спельти використовують спеціальне обладнання, а наші господарі, обмолотивши збіжжя в полі і перевіявши його, вдруге обмолочують ті колосочки, що відібрані від зерна ще раз. Ця трудність підштовхнула генетика Парія на новий науковий пошук. Врешті пізніше Ф. Парій передав на державне випробування новий сорт спельти «Європа», де завдяки впливу м'якої пшениці хоч трошки й поменшало білка, але зерно стало легше вимолочуватись. В «Європі» вміст білка в зерні становить 20-21%:, вміст клейковини - 47,2%, урожайність за 2011-2013 р.р. становила 58 центнерів. «Європа» - це сорт остистої форми спельти, в неї 90% зерна відділяється від плівок при обмолоті. Але дещо поступившись білком, «Європа» зберегла всі амінокислоти, вітаміни та мінеральні речовини. Продукти з борошна спельти характерні хрусткою шкоринкою, щільним м'якушем, хліб довго не черствіє. Борошно спельти незамінне для поліпшення якості та смаку і хлібобулочних, і кондитерських виробів. Зарубіжні пекарі продають хліб із борошна спельти значно дорожче за звичайний. В Європі спельту називають, «природний медикамент» бо вона містить практично всі елементи живлення в збалансованому вигляді. Особливу цінність має борошно, від якого не відбирались висівки. Колір паляниці всередині - кремовий, ароматний. У Німеччині з недозрілого «зеленого»

висушеного зерна готують національну страву «грюнкорн», у Закавказзі цінують перлову крупу не з ячменю, а зі спельти. Це не випадково, бо в спельті амінокислот та вітамінів на 20-60% більше, ніж у звичайній пшениці, а переварюваність шлунком білка спельти перевищує 80%. Справжнім рятунком спельта є для 2-5 відсотків людей, які не можуть вживати хліб та борошняні вироби через алергію на білок глютен, який міститься в зерні пшениці, жита, ячменю, вівса. Вчені припускають, що половина з них зможе вживати спельту без шкоди для здоров'я, бо глютену в ній мізер.

Полба, або спельта - це не гібрид, і не сорт, це вид м'якої пшениці, прародички теперішньої пшениці. Спельта - це невимогливий, зимостійкий вид пшениці, який був відомий з давніх часів. Виростала в Азії, була завезена звідти до Іспанії, поширилася по Європі та Азії, згадується в трактатах стародавнього Риму і середньовічних ченців. За іншими джерелами, зерна знаходили в Єгипті, її вирощували кельти. У Німеччині вирощувалася в основному на півдні. Спельта містить практично всі поживні речовини, яких потребує людина, в гармонійному і збалансованому кількісному поєднанні - і не тільки в оболонці зерна, а рівномірно у всьому зерні. Це означає, що вона зберігає поживну цінність в готовому хлібі навіть при тонкому помелі. У маленьких дітей, яких годували виключно борошном з спельта на воді, не спостерігалось ніяких явищ недостатності в організмі, в порівнянні з дітьми, яких годували молоком. Спельта - дуже підходяще дієтичне доповнення до харчування для хворих. Спельта - на противагу іншим вирощуваним видам зернових - генетично дуже здорова рослина; її цінність для здоров'я і її внутрішня сила незрівнянно вищі. Зібране зерно може служити насіннєвим матеріалом, в той час як для звичайних видів зернових це неможливо. Спельта стійка до радіоактивності і заражень навколишнього середовища, так як зерно щільно вкрите кількома шарами (половою). Вона була єдиною культурою, яка після атомної катастрофи в Чорнобилі залишилася несприйнятливою до випромінювання.

Заклучення та висновки.

Таким чином, ми можемо відмітити, що зернові культури мають значну роль в нашому житті. Споживання необхідних продуктів харчування має позитивний вплив на здоров'я людини, на її працездатність, подовженість життя тощо.

Література

1. Держкомстат України: Експрес-випуски, статистична інформація, методики [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Марченко В.У древньої пшениці спельти - нове життя.[електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.8f7d3d7cc8203959748f8edd142febb4_xl.jpg.

References

- 1.Derzhkomstat Ukrainy: Ekspres-vypusky, statystychna informacija, metodyky [elektronnyj resurs]. – rezhyj dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Marchenko V.U drevnjoji pshenyci speljty - nove zhyttja.[elektronnyj resurs]. – rezhyj

dostupu: http://www.8f7d3d7cc8203959748f8edd142febb4_xl.jpg.

Abstract. The article reveals the issues of growing, production and consumption of grain crops such as wheat, rye, barley, corn, millet, rice, etc. Consumer and other properties of grain data are revealed. Also, attention is drawn to cultures that are rarely consumed in everyday life, for example - triticale, spellet, but have unique consumer properties. Triticale - a winter or a spring of cereal plant, artificially created by breeders crossing the rye with wheat. Spelt - it's not a hybrid, and not a sort, it's kind of soft wheat, the progenitor of the present wheat. Spellet is an unassuming, winter-hardy wheat species that has been known since ancient times

Key words: production, grain sowing area, wheat, rye, oats, triticale, spelled.

УДК 334.02

**FEATURES OF STRATEGIC ADMINISTRATION OF ECONOMIC
STABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES
ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Vyhaniailo S.M. / Виганяйло С.М.*к.е.с. / к.е.н.*

ORCID: 0000-0001-5350-0728

*Sumy branch of Kharkiv National University of Internal Affairs, Sumy, st. Peace 24, 40007
Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ Суми, вул. Миру
24, 40007*

Tolbatov A.V. / Толбатов А.В.*Ph.D., as.prof. / к.т.н., доцент*

ORCID: 0000-0002-9785-9975

Viunenko O.B. / В'юненко О.Б.*Ph.D., as. prof. / к.е.н., доцент*

ORCID: 0000-0002-8835-0704

*Sumy National Agrarian University, Sumy, 160 Herasym Kondratiev, Sumy, 40021
Сумський національний аграрний університет, Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, 40021*

Анотація. В дослідженні розглядаються питання стратегічного управління економічною стійкістю підприємств. Проблема пошуку шляхів зниження ризику та вдосконалення стратегії управління. Визначені основні фактори ризику діяльності підприємства, що обумовлюють відхилення фактично отриманого результату від запланованого, невідповідність якості продукції, часовий розрив між вкладеннями ресурсів і одержанням кінцевого результату. Надані пропозиції товаровиробникам щодо розробки своєї стратегії і тактики управління підприємством з урахуванням ризиків, що дозволяє їм прогнозувати можливі несприятливі ситуації. Стратегічне управління включає наступні етапи: постановка та коректування цілей, стратегічний аналіз виробництва і реалізації продукції з урахуванням ризиків, аналіз та оцінка величини ризиків, стратегічне управління з урахуванням ризиків, контроль, переоцінка і коригування методів управління, з урахуванням ризиків. Кінцевою метою стратегічного управління є розробка і прийняття стратегій, які дозволяють компенсувати ризики.

Ключові слова: фактори ризику, стратегічне управління, економічна стійкість.

Вступ. Зміни економічних відносин в системі аграрної сфери (АС) країни стали причиною виникнення таких явищ і процесів, які поставили діяльність аграрних підприємств (АП) перед різними видами ризиків. Виявлення та оцінка ризику - необхідні умови будь-якого ефективного управління господарською діяльністю, саме тому проблема стратегічного управління (СУ) діяльністю підприємства з урахуванням ризиків (УР) займає важливе місце у економічній теорії. В українських економічних умовах, коли розвиток ринкових відносин, становлення ринкової інфраструктури ще не досягли належного рівня, пошук шляхів зниження ризику, оцінка ефективності окремих інструментів захисту від нього, а також вдосконалення стратегії управління з УР є важливими проблемами розвитку АП [1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12].

Основний текст. Діяльність підприємства завжди, більшою чи меншою мірою, схильна до впливу факторів ризику (ФР). В аграрному виробництві (АВ)

ризиків виникають під впливом численних факторів. Ризик у АС – це ймовірність настання певних наслідків, внаслідок прийняття управлінських рішень і зміни умов виробництва й реалізації продукції (ВРП) під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на кінцевий результат [1], [2].

Наведене визначення ризику в АС [1], [2] дозволяє враховувати специфіку АВ, яка має кілька стадій, на кожній з них існує ймовірність втрат у результаті помилкових дій чи негативного впливу зовнішніх факторів. Високий рівень ризику зовсім не вказує на неприйнятність обраного виду діяльності, а низький рівень ризику – що ризик буде мінімальним. Тому необхідно враховувати ймовірність виникнення того чи іншого виду ризику на всіх стадіях ВРП.

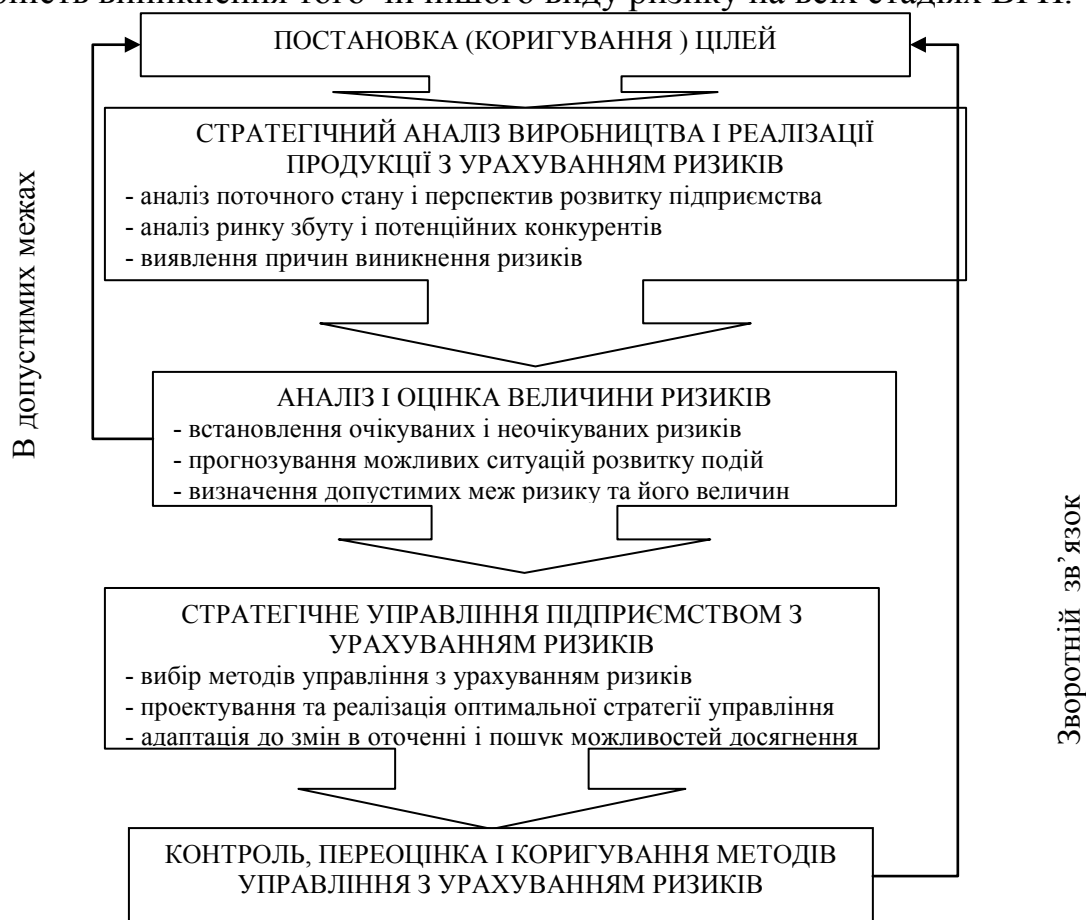

Рис.1 – Етапи стратегічного управління з урахуванням ризиків

Нами визначені основні ФР у сфері АВ, це вплив природно-кліматичних умов та біологічні особливості використовуваних ресурсів на кінцевий результат. Дані ФР обумовлюють відхилення фактично отриманого результату від запланованого, невідповідність якості продукції, часовий розрив між вкладеннями ресурсів і одержанням кінцевого результату. У сфері обігу основними чинниками виникнення ризиків є коливання цін на ринках матеріальних ресурсів і ринку збуту, втрати якості товару в процесі транспортування і зберігання, низький попит на продукцію. На основі даної класифікації можуть бути визначені наступні групи ризиків: природно-кліматичні, біологічні, політичні, господарські, інноваційні. Товаровиробники повинні мати свою стратегію і тактику управління підприємством з УР, що

дозволяє їм прогнозувати можливі несприятливі ситуації, щоб успішно працювати в сучасних умовах. Відмінності у їх можливостях обумовлюють необхідність СУ, яке включає наступні етапи: постановка та коригування цілей, стратегічний аналіз ВРП з УР, аналіз та оцінка величини ризиків, СУ з УР, контроль, переоцінка і коригування методів управління, з УР [3], [4], [5].

Кінцевою метою СУ є розробка і прийняття стратегій, які дозволяють компенсувати ризики. Зниження впливу ФР і забезпечення економічної стійкості виробників аграрної продукції залежить від фінансових результатів їх діяльності. З погляду СУ основні ризики пов'язані із змінністю внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства. Тому важливим є оцінка впливу змінності виробництва на фінансовий результат, тому тільки тоді можна правильно визначити способи зниження негативного прояву ризиків у кожному окремо взятому випадку. Проблеми управління в умовах ризику і невизначеності є закономірним наслідком протиріч між суб'єктом і об'єктом управління, а основою будь-якого рішення, є цілком визначені цілі. В залежності від ситуації в ролі особи, яка приймає рішення може виступати як керівник підприємства, області, міністерства), так і цілий колектив (апарат управління підприємства). Рішення проблеми коректності вибору критерію переваги знаходиться різними методами кількісної оцінки складних систем [6], [1], [2], [4] серед яких слід виділити метод багатокритеріальної оптимізації. Він базується на використанні поняття векторного критерію якості функціонування складної системи, включаючи в себе алгоритм головного критерію, послідовності поступків та ін. Кожну із стратегій управління, з УР, можна охарактеризувати можливою вірогідністю її вдалої реалізації і величиною доходу, а також ймовірністю виникнення збитку і його величиною, тобто рядами платіжної матриці $p_k = \{C_{ki}\}$, де $C_{ki} = (p_{ki}, u_{ki} \quad q_{ki}, v_{ki}) (i = 1, \dots, m)$

де C_{ki} - стратегія з УР, p_{ki} - імовірність вдалої реалізації стратегії, $u_{ki} > 0$ - величина доходу, q_{ki} - ймовірність виникнення збитку, $v_{ki} < 0$ - величина збитку.

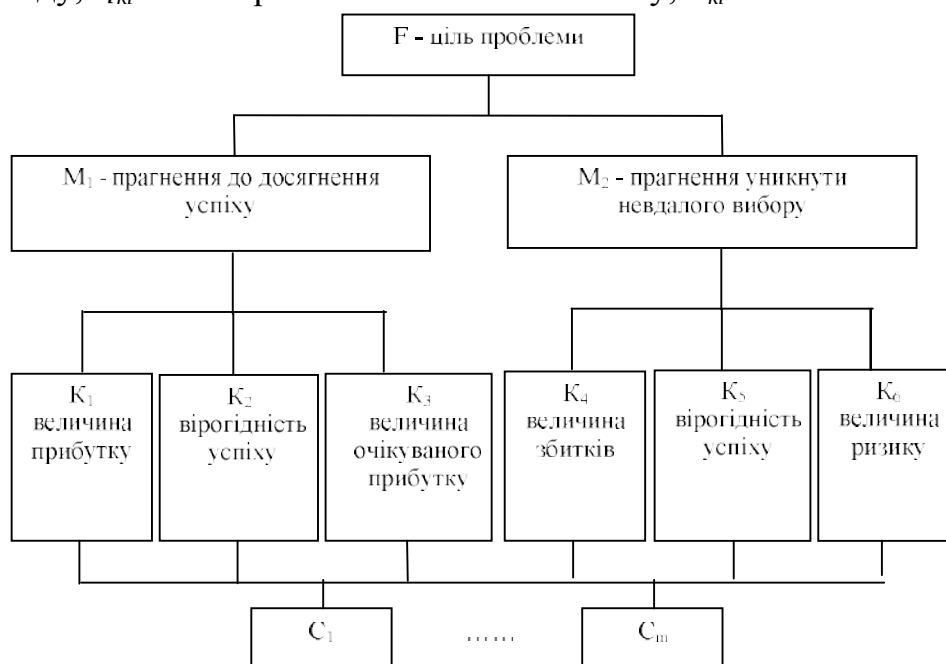

Рис.2. – Ієрархічна модель оцінки оптимальної структури ВРП

Для кожного етапу реалізації управлінських рішень визначається система з наступних приватних показників ефективності управління: K_1, K_2, K_3 - забезпечення, відповідно, величина прибутку, вірогідність успіху і величина очікуваного прибутку; K_4, K_5, K_6 - забезпечення відповідно мінімальних значень величини збитків, вірогідності успіху і величини ризику [6], [8], [9].

Даний спосіб завжди індивідуальний, підлаштовується під конкретного керівника і відображає його систему переваг з можливістю отримання необхідної інформації по кожному приватному показнику K_4 .

У розробленій методиці [1], [7], [10], [11], [12] використовуються як об'єктивні статистичні дані, так і суб'єктивні формалізовані оцінки керівників підприємств чи керівних органів. Критеріальна оцінка пов'язує суб'єктивну оцінку з параметрами, що мають чіткий економічний сенс. Для визначення ймовірнісних наслідків при використанні конкретної стратегії управління з УР була проведена порівняльна оцінка їх ймовірнісних наслідків на основі використання ієрархічної моделі оцінки параметрів ВРП. Дана модель дозволяє визначити оптимальне поєднання видів виготовленої і реалізованої продукції з метою підвищення ефективності роботи підприємства. Результати опитувань керівників підприємств та керівних органів показали, що на виникнення ризикових ситуацій найбільший вплив надають: складні погодні умови, незаплановане зростання цін на засоби виробництва, відмова техніки та низькі закупівельні ціни на готову продукцію. Отже, при використанні оптимальних стратегій управління АП з УР дозволить збільшити вартість валової продукції.

Висновки. Проаналізовані методичні підходи в стратегічному управлінні підприємств-виробників на основі типізації стратегічних рішень, ідентифікації пріоритетних напрямів їх розвитку, а також визначення параметрів та індикаторів вибору тієї чи іншої деталізованої стратегії розвитку.

Були отримані результати імплементації вказаного підходу, які передбачають інтеграцію методичних прийомів розробки та оцінки сценаріїв реалізації управлінських рішень. Прийоми полягають в ідентифікації стратегічних факторів розвитку підприємств та оцінці характеру їх прояву в межах оптимістичних, песимістичних та кризових сценаріїв.

Література:

1. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: Экономика, Менеджмент, Медицина и фармацевтика, Химия, Биология, Сельское хозяйство, География и Геология : монография / [авт.кол. : Львович И.Я., Н.М.Орлов, Преображенский А.П., Толбатов А.В., Чопоров О.Н. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 175 с.
2. Толбатов В.А. Побудова систем моніторингу, аналізу та оцінки прийняття рішень регіонального рівня для ситуаційних центрів АПК / О.Б. В'юненко, А.В. Толбатов, С.В. Агаджанова, В.А. Толбатов, О.Б. Шандиба, С.В. Толбатов // Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах. – Хмельницький, 2015. – №4. – С.194-201.
3. Толбатов В.А. Инновационные подходы к развитию сельского

хозяйства. Інноваційні підходи інформаційної підтримки діяльності агропромислового комплексу регіону / А.В. Толбатов, В.А. Толбатов, А.Б. В'юненко, Г.А. Смоляров и др. // – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2015. – С.7-26.

4. Толбатова О.О. Теоретичні основи розробки економіко-математичної моделі аналізу бізнес-процесів на промислових підприємствах / А.В. Толбатов, О.Б. В'юненко, О.О. Толбатова, І.А. Шеховцова В.А. Толбатов // Міжнародний науково-технічний журнал "ВОТТП". – Хмельницький, 2017. – №4. – С. 67–73.

5. Толбатов В.А. Підтримка прийняття рішень при інвестуванні в інновації агропромислового комплексу регіону / А.В. Толбатов, Г.А. Смоляров, Ю.Г. Смоляров, В.А. Ефанов, М.Н. Рубан, В.А. Толбатов, С.В. Толбатов / Научные ответы на вызовы современности: менеджмент, юриспруденция. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2016. – С.129–140.

6. Толбатов В.А. Перспективные достижения современных ученых: техника и технологии: Аналіз та розробка концепції моделювання бізнес-процесів промислового підприємства з точки зору сучасної методології аналізу та проектування складних систем / [авт.кол. : Толбатов А.В, Толбатов В.А, Толбатов С.В, В'юненко О.Б., Толбатова О.О. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2017 – 219 с.

7. Толбатов В.А. Методика побудови інтегрованого інформаційного середовища сучасного промислового підприємства / А.В. Толбатов, В.А. Толбатов / Перспективные тренды развития науки: техника и технологии. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2016. – Глава 5 С.82–96.

8. Виганяйло С.М. Вдосконалення процесу підтримки прийняття рішень в агропідприємствах на основі оптимізаційних методів та моделей / С.В. Агаджанова, О.Б. В'юненко, В.Г. Логвіненко, С.М. Виганяйло // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». – 2016. – Випуск 8 (69). – С. 160-164.

9. Виганяйло С.М. Передумови розвитку системи економічного планування у підприємствах агропромислового виробництва / С. М. Виганяйло // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки.–Харків: ХНТУСГ, 2017.–Випуск 185.–С.89-96.

10. Tolbatova O.O. Functional modeling – methodological basis for investigation of business processes at industrial enterprises / A.V. Tolbatov, S.V. Tolbatov, O.O. Tolbatova, V.A. Tolbatov // Magazine Measuring and computing devices in technological processes. – Khmel'nyts'kyi, 2017. – №3 –P.186–189.

11. Tolbatov A.V. Information and analytical sustention of the transformation process of the management system of development of the ukrainian industry strategic potential / A.V. Tolbatov, M.A. Chuprina, I.A. Shekhovtsova // International scientific-technical magazine – Measuring and computing devices in technological processes. Hmelnuckyi. – 2018. – №1 – P.114-118.

12. Vyhanaiilo S. Model of optimization perspective development of industrial enterprise manufacturing in poultry industry (Модель оптимизации перспективного развития производства предприятий отрасли птицеводства)/ Vyhanaiilo Svitlana // The scientific method. – Warszawa, Poland: № 6 (6), 2017. VOL.1 ISSN 2708 – 5341.

References:

1. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Ekonomika, Menedzhment, Meditsina i farmatsevtika, Himiya, Biologiya, Selskoe hozyaystvo, Geografiya i Geologiya : monografiya / [avt.kol. : Lvovich I.Ya., N.M.Orlov, Preobrazhenskiy A.P., Tolbatov A.V., Choporov O.N. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 175 s.
2. Tolbatov V.A. Pobudova sy`stem monitory`ngu, analizu ta ocinky` pry`jnyattya rishen` regional`nogo rivnya dlya sy`tuacijny`x centriv APK / O.B. V`yunenko, A.V. Tolbatov, S.V. Agadzhanova, V.A. Tolbatov, O.B. Shandy`ba, S.V. Tolbatov // Vy`miryval`na ta obchy`slyval`na texnika v texnologichny`x procesax. – Xmel`ny`cz`ky`j, 2015.– №4. – S.194-201.
3. Tolbatov V.A. Innovatsionnyie podhodyi k razvitiyu selskogo hozyaystva. Innovacijni pidxody` informacijnoyi pidtry`mky` diyal`nosti agropromy`slovogo kompleksu regionu / A.V. Tolbatov, V.A. Tolbatov, A.B. Vyunenko, G.A. Smolyarov i dr. // – Odessa: KUPRIENKO SV, 2015. – S.7-26.
4. Tolbatova O.O. Teorety`chni osnovy` rozrobky` ekonomiko-matematy`chnoyi modeli analizu biznes-procesiv na promy`slovy`x pidpry`yemstvax / A.V. Tolbatov, O.B. V`yunenko, O.O. Tolbatova, I.A. Shexovczova V.A. Tolbatov // Mizhnarodny`j naukovo-texnichny`j zhurnal "VOTTP". – Xmel`ny`cz`ky`j, 2017. – №4. – S. 67–73.
5. Tolbatov V.A. Pidtry`mka pry`jnyattya rishen` pry` investuvanni v innovaciyi agropromy`slovogo kompleksu regionu / A.V. Tolbatov, G.A. Smolyarov, Yu.G. Smolyarov, V.A. Efanov, M.N. Ruban, V.A. Tolbatov, S.V. Tolbatov / Nauchnyie otvetyi na vyizovyi sovremennosti: menedzhment, yurisprudentsiya. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2016. – S.129–140.
6. Tolbatov V.A. Perspektivnyie dostizheniya sovremennyih uchenyih: tehnika i tehnologii: Analiz ta rozrobka koncepciyi modelyuvannya biznes-procesiv promy`slovogo pidpry`yemstva z tochky` zoru suchasnoyi metodologiyi analizu ta proektuvannya skladny`x sy`stem / [avt.kol. : Tolbatov A.V, Tolbatov V.A, Tolbatov S.V, V`yunenko O.B., Tolbatova O.O. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2017 – 219 s.
7. Tolbatov V.A. Metody`ka pobudovy` integrovanogo informacijnogo seredovy`shha suchasnogo promy`slovogo pidpry`yemstva / A.V. Tolbatov, V.A. Tolbatov / Perspektivnyie trendyi razvitiya nauki: tehnika i tehnologii. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2016. – Glava 5 S.82–96.
8. Vy`ganyajlo S.M. Vdoskonalennya procesu pidtry`mky` pry`jnyattya rishen` v agropidpry`yemstvax na osnovi opy`mizacijny`x metodiv ta modelej / S.V. Agadzhanova, O.B. V`yunenko, V.G. Logvinenko, S.M. Vy`ganyajlo // Visny`k Sums`kogo nacional`nogo agrarnogo universy`tetu. Seriya: «Ekonomika i menedzhment». – 2016. – Vy`pusk 8 (69). – S. 160-164.
9. Vy`ganyajlo S.M. Peredumovy` rozvy`tku sy`stemy` ekonomichnogo planuvannya u pidpry`yemstvax agropromy`slovogo vy`robnny`cztva / S. M. Vy`ganyajlo // Visny`k Xarkivs`kogo nacional`nogo texnichnogo universy`tetu sil`s`kogo gospodarstva: Ekonomichni nauky`.–Xarkiv: XNTUSG, 2017.–Vy`pusk 185.–S.89-96.
10. Tolbatova O.O. Functional modeling – methodological basis for invertigation of business processes at indusrtial enterprises / A.V. Tolbatov, S.V. Tolbatov, O.O. Tolbatova, V.A. Tolbatov // Magazine Measuring and computing devicesin technological processes. – Khmel'nyts'ky, 2017. – №3 –P.186–189.
11. Tolbatov A.V. Information and analytical sustention of the transformation process of the management system of development of the ukrainian industry strategic potential / A.V. Tolbatov, M.A. Chuprina, I.A. Shekhovtsova // International scientific-technical magazine – Measuring and computing devices in technological processes. Hmelnuckyi. – 2018. – №1 – P.114-118.
12. Vyhaniailo S. Model of optimization perspective development of industrial enterprise manufacturing in poultry industry (Модель оптимизации перспективного развития производства предприятий отрасли птицеводства)/ Vyhaniailo Svitlana // The scientific method. – Warszawa, Poland: № 6 (6), 2017. VOL.1 ISSN 2708 – 5341.

Abstract. The paper considers the issues of strategic management of economic stability of enterprises. The problem of finding ways to reduce risk and improve management strategy. The

main risk factors of the enterprise are determined, which determine the deviation of the actual result obtained from the planned, the mismatch of product quality, the time gap between the investment of resources and obtaining the final result. Provided offers to producers to develop their strategy and tactics of managing the enterprise taking into account the risks, which allows them to predict possible adverse situations. Strategic management includes the following steps: statement and adjustment of objectives, strategic analysis of production and sales of products with risk taking, analysis and assessment of the magnitude of risks, strategic risk management, control, revaluation and adjustment of management methods, taking into account risks. The ultimate goal of strategic management is to develop and adopt strategies that can offset risks.

Key words: risk factors, strategic management, economic stability.

© Виганяйло С.М.

УДК 338.33

ELEMENTS FORMATION OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MANAGEMENT MECHANISM AT ENTERPRISE ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Shpak Ya. O. / Шпак Я. О.

PhD Student / аспірант

Ternopil National Economic University, Ternopil, Lvivska 11, 46009

Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, вул. Львівська 11, 46009

Анотація. Стаття присвячена поглибленню розуміння про формування елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством. Досліджено підходи до класифікації елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства. Виокремлено чинники формування елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством. Запропоновано розглядати внутрішні і зовнішні чинники як елементи організаційно-економічного механізму. Проведено систематизацію і класифікацію елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством за такими критеріями, як: організаційні елементи, економічні елементи.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, управлінська діяльність підприємства, зовнішнє середовище, внутрішнє середовище.

Вступ.

Організаційно-економічний механізм управління підприємством є складним багатогранним поняттям, розуміння та розкриття сутності якого доповнюється значною кількістю відповідних елементів. Організаційно-економічні процеси на підприємствах стосуються кожного напрямку їх функціонування у ринковому середовищі та вимагають врахування сукупності різноманітних факторів для забезпечення сталих рівнів прибутковості та конкурентоспроможності. Управління підприємством є складним завданням для власників бізнесу та обраного керівного складу, діяльність яких здійснюється у єдиному організаційно-економічному механізмі функціонування підприємств у ринковому середовищі. Саме керівний склад підприємства повинен враховувати елементний склад організаційно-економічного механізму з метою досягнення результативності управлінських рішень.

Організаційно-економічний механізм управління підприємством складається із сукупності різних елементів, які мають як теоретичне, так і практичне підґрунтя. З точки зору теоретичних напрацювань організаційно-економічний механізм управління підприємством формується під рядом економічних законів, принципів, методів, функцій, чинників, методик, інструкцій. З практичного боку організаційно-економічний механізм управління підприємством складається із сукупності організаційних, фінансових, матеріальних, трудових, інформаційних, інтелектуальних, техніко-технологічних, обліково-економічних, безпекових та інших елементів, які в цілому можна віднести до внутрішніх по відношенню до середовища діяльності підприємства. Існують також елементи зовнішнього середовища, серед яких

можна виділити: нормативно-правове забезпечення, вплив постачальників ресурсів, споживачів, конкурентів, міжнародного середовища, державних органів та громадських організацій та ін. Як наслідок, з теоретичної і практичної точки зору обрана для дослідження проблематика статті є актуальною і потребує поглибленого вирішення.

Узагальнення елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства досить тривалий час знаходить своє вираження у працях різних вчених. Серед напрацювань у цьому напрямку варто відмітити публікації Н. Богацької [1], О. Бойка [2], В. Брича [3; 6], В. Гудак [7], Л. Довгань [4], О. Кричевської [1], В. Луценкової [4], А. Омельченко [5], М. Пархомця [7], О. Сватука [8], О. Селезньової [9], С. Цуркан [10], Є. Шермана [11] та ін. Зазначені автори досліджують елементи організаційно-економічного механізму управління підприємствами з галузей національної економіки України і схиляються до думки, що потрібно виділяти різні чинники діяльності підприємств в якості елементів організаційно-економічного механізму управління ними. З такою думкою можна погодитись, але вона потребує уточнення.

Вивчення існуючих публікацій та напрацювань різних авторів дало змогу встановити, що в дослідженнях відсутня змістовна класифікація та узагальнення елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства. Окремі положення та думки носять фрагментарний характер і стосуються більш загальних аспектів діяльності підприємств, ніж характерних елементів організаційно-економічного механізму управління підприємствами. Для цього потрібно здійснювати ряд досліджень та узагальнень на науково-практичному рівні, а відповідний досвід викладати у наукових працях.

Метою статті є формування сукупності елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства на основі проведення теоретико-практичних досліджень та узагальнення існуючих класифікацій елементів організаційно-економічного механізму у науковій літературі.

Основний текст.

Організаційно-економічний механізм управління діяльністю підприємства передбачає орієнтацію на максимізацію ефективності організації функціонування бізнесу у ринковому середовищі. Для кожного бізнесу може бути поставлена своя мета присутності на ринку, відповідно до чого формується набір потрібних елементів. Проте відкритий характер діяльності переважної більшості підприємств по відношенню до зовнішнього середовища вимагає врахування всіх існуючих чинників та вказує на необхідність постійного розширення елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством.

Елементне наповнення організаційно-економічного механізму управління підприємством міститься у визначенні даного терміна, який трактується як сукупність організаційних і економічних важелів управлінського впливу, спрямованих на формування, використання та вдосконалення організаційних,

виробничих, техніко-технологічних; фінансових, економічних, кадрових, екологічних та безпекових ресурсів для максимізації прибутку підприємства, а також зміцнення конкурентних переваг на ринку та вартості бізнесу. Фактично, організаційно-економічний механізм управління підприємством передбачає залучення та перетворення згідно цілей підприємства організаційного потенціалу, техніки і технологій, виробничих ресурсів, фінансово-економічних складників, знань у комплексі із робочою силою, а також ресурсів безпеки та підтримки допустимого рівня забруднення навколишнього середовища. До складу цих елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством можуть входити значна кількість конкретних ресурсів, з використанням яких досягається максимізація прибутку та зростання вартості бізнесу внаслідок здійснення відповідних управлінських впливів. Розвиток даної проблематики вже проводиться у працях значної кількості авторів, хоча і потребує уточнення.

О. Бойко звертає увагу на організаційний механізм управління машинобудівним підприємством, згідно тверджень якого він складається із сукупності правил, організаційних правових нормативів, стандартів щодо регулювання структури управління, обов'язків, прав та відповідальності органів управління та управлінських працівників, організації процесу їхньої діяльності. У рамках організаційного механізму управління діяльністю підприємством звернено увагу на розподіл функціональних завдань між різними виконавцями; забезпечення оснащення процесів управління необхідними інформаційними технологіями та ресурсами, управління трудовим колективом, налаштування необхідного рівня матеріального і морального стимулювання роботи персоналу [2, с. 29].

Можна побачити, що організаційний механізм управління діяльністю підприємства включає перелік елементів, що стосуються більше організації управлінського впливу на забезпечення роботи підприємства та досягнення його головної мети у ринковому середовищі. Крім того, необхідним є включення до організаційного механізму динамічних і статичних елементів.

Серед статичних елементів виділяються правовий і мотиваційний, в основі яких закладено напрацювання зовнішніх учасників по відношенню до підприємства, які не залежать від нього. У свою чергу до динамічних елементів відносяться стратегічне управління, економічне забезпечення, організаційно-функціональна робота, інформаційне забезпечення та управління опором змінам.

З огляду на це слід відзначити, що сфокусовано увагу на деякі економічні аспекти діяльності підприємства, що вказує на присутність зв'язку організаційного та економічного механізму управління підприємством. З цієї думкою можна погодитись, оскільки досягнення ключової мети функціонування підприємства у ринковому середовищі, яка пов'язана із максимізацією прибутку та вартістю бізнесу, має економічну природу і організаційна складова повинна тісно переплітатись із фінансово-економічною роботою.

Відповідно до дослідження С. Цуркан до елементів організаційно-

економічного механізму управління діяльністю підприємства можна віднести організаційно-інформаційне середовище, техніко-технологічне забезпечення, соціально-економічну систему, юридично-правові елементи, демографічну ситуацію, геополітичне розміщення бізнесу підприємства. На думку науковця, серед елементів організаційно-економічного механізму діяльності підприємства варто розглядати переважну більшість аспектів його діяльності. Хоча зазначений перелік можна ще розширювати і в цьому контексті потрібно звернутись до досвіду інших наукових праць [10, с. 67].

Н. Богацька, О. Кричевська у складі організаційно-економічного механізму забезпечення прибутковості підприємства, який входить до складу загального організаційно-економічного механізму управління підприємством, виділяють декілька груп відповідних елементів. До першої групи елементів входять адміністративні та ринкові інструменти, в складі яких знаходиться регулюючий вплив на рівні держави, регіону, окремої установи чи підприємства. До їх складу можна віднести такі забезпечувальні підсистеми, як: правова, кадрова, нормативно-регулююча, інформаційно-консультативна [1, с. 656].

До другої групи елементів входить економічна складова управління діяльністю підприємства, представлена інноваційно-інвестиційними заходами, фінансово-кредитним регулюванням, системою страхових відносин, фіскальною політикою, ціноутворенням, мотиваційними засобами, способами стимулювання на шляху підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Третій блок елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством поєднує організаційну складову, представлену функціями управління, плануванням розвитку бізнесу, реалізацією маркетингової роботи по просуванню товарів та послуг підприємства і досягнення його цілей на ринку, зовнішньоекономічними зв'язками, відносинами лізингу та оренди.

Варто відмітити, що зазначена класифікація є досить змістовною та в повній мірі враховує перелік елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства. Звичайно, що в сучасних умовах потрібно особливу роль відводити управлінню економічною безпекою бізнесу, управлінню інформаційними ресурсами та новітньому забезпеченню інформаційних систем, управлінню відповідністю діяльності нормам екологічної безпеки та охорони навколишнього середовища. Останніми роками в Україні набуває особливого значення врахування в діяльності підприємств євроінтеграційних спрямувань національної економіки та інтересів працівників у частині створення комфортних умов праці та відпочинку і забезпечення належних рівнів оплати праці. Зважаючи на це, зазначені обставини потрібно враховувати у якості елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства.

Окремі автори звертають увагу на необхідність врахування в якості елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства відповідних принципів, методів та функцій. Зокрема, О. Селезньова вважає, що в організаційно-економічному механізмі управління діяльністю підприємства потрібно виділяти функції планування і прогнозування, організації, координації та регулювання, інформаційного

забезпечення, обліку, аналізу і контролю, мотивації, інноваційної спрямованості бізнесу. Здійснюючи свої обов'язки відповідно поданим функціям, керівники підприємств будуть створювати позитивні передумови для продуктивної й ефективної роботи трудового колективу у напрямку максимізації кінцевих результатів у відповідності з цілями підприємства [9, с. 23-25].

Серед основних принципів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства виділяються спеціалізація і диференціація діяльності, централізація або децентралізація, єдиноначальність або колегіальність, жорстке планування або ж гнучкість у роботі, тотальний контроль або делегування повноважень.

У роботі О. Селезньової звертається також увага на необхідність управління діяльністю підприємства з використанням сукупності організаційних та економічних методів. Зокрема, до організаційних методів відноситься побудова організаційних структур управління, регламентування роботи трудового колективу, нормування праці, проведення інструктажів, впорядкування роботи структурних підрозділів та окремих працівників і наділення їх відповідними повноваженнями, обов'язками і відповідальністю.

При цьому економічні методи організаційно-економічного механізму мають стосуватись встановлення цін на товари і послуги, ведення кредитної роботи, залучення джерел фінансування, страхування підприємств, бюджетування діяльності, розрахунку рівнів рентабельності, прибутковості, собівартості товарів чи послуг та ін.

У наукових доробках О. Селезньова проводить глибше дослідження елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством. Виокремлено необхідність переходу від функцій управління підприємством до використання відповідних методів у цьому процесі. Запропоновані у дослідженні методи стосуються організаційної і економічної роботи, в результаті якої можна більш детально зрозуміти функції та відповідальність працівників за результати роботи підприємства, а також оцінити її стан на основі показників прибутковості та рентабельності бізнесу.

У свою чергу Є. Шерман наголошує на тому, що структура організаційно-економічного механізму розвитку підприємства передбачає виокремлення організаційної та економічної складової. При цьому організаційна ланка складається із управлінської, інформаційно-комунікаційної, кадрової та мотиваційної роботи, тоді як економічна ланка містить техніко-технологічні складові, фінансові обставини, інвестиційно-інноваційну активність, маркетингові та екологічні компоненти [11, с. 8].

Зазначене вказує на те, що кожне підприємство під час побудови та реалізації організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства повинне враховувати ряд елементів, з використанням яких можна якісно та в повній мірі налагодити діяльність підприємства та досягти поставлених цілей. Від деталізації та сутнісного розуміння відповідальними особами елементів організаційно-економічного механізму залежатиме як робота підприємства, так і його перспективи у ринковому середовищі. Це

вказує на те, що спираючись на відповідні принципи та виконуючи функції з відповідним методичним наповненням можна раціонально будувати управління діяльністю підприємств в рамках сформованого організаційно-економічного механізму.

У роботі М. Пархомця та В. Гудака розглядається сукупність чинників організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства. Серед них доцільно виокремити зовнішні та внутрішні чинники. До зовнішніх чинників відносяться чинна нормативно-правова база, політична ситуація в країні, насиченість ринків товарів та послуг, фінансово-кредитна політика держави, рівень інноваційної активності підприємств, зовнішньоекономічна політика підприємств, морально-етичні цінності споживачів та споживчі настрої у суспільстві, соціальна політика в державі, вплив навколишнього середовища на діяльність підприємств, стан попиту та пропозиції на ринку товарів і послуг. До внутрішніх чинників автори відносять стан організації виробництва та управління підприємством, склад фінансових ресурсів, а також стратегію і тактику управління ними, досягнутий рівень розвитку асортименту продукції підприємства з використанням новітніх технологій, структуру собівартості продукції з врахуванням можливостей її раціоналізації, досягнутий рівень трудомісткості продукції і продуктивності праці, якісний та кількісний склад персоналу, рівень мотивації та стимулювання праці [7, с. 23].

На нашу думку, зазначені чинники можна вважати елементами організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства, оскільки під їх впливом формуються та реалізуються відповідні управлінські рішення. На рівні підприємств розробляються процедури реагування та врахування дії зазначених чинників, тобто відбувається їх перенесення в організаційно-економічний механізм управління підприємством.

Недоліком наведеної класифікації чинників варто відзначити їх застарілість, оскільки не враховано зростання ролі інформаційного забезпечення, використання новітніх технологій на основі передового зарубіжного досвіду, розвиток персоналу підприємств та освоєння нових способів ведення виробництва і управління бізнесом. Потребує додаткового розгляду зовнішньоекономічна діяльність підприємств, яка є компонентом забезпечення росту прибутковості бізнесу і, відповідно, зростання ефективності організаційно-економічного механізму.

В. Луженцова, Л. Довгань у своїй роботі пропонують відмінну від інших науковців структуру організаційно-економічного механізму розвитку підприємства. Вважають, що необхідно виділяти систему забезпечення, функціональну систему та цільову систему. До складу системи забезпечення вчені відносять правове середовище, ресурсну базу, нормативно-методичне забезпечення, науково-технічне та інформаційне забезпечення. У функціональній системі містяться підсистеми планування, організації, мотивації, контролю та регулювання. До цільової системи, в свою чергу, входять мета і цілі підприємства, кінцеві результати діяльності, критерії вибору та оцінки цілей та результатів [4, с. 5].

Зазначені положення дослідження мають схожий із попередніми

результатами перелік елементів організаційно-економічного механізму, але вони розподілені на специфічні групи за іншим принципом. Якщо у попередніх роботах елементи розподілялись головним чином на зовнішні та внутрішні по відношенню до середовища діяльності підприємства, то у даному випадку вони розподілені як підсистеми забезпечення діяльності підприємства. Така класифікація може також використовуватись, але її варто вважати неповною через відсутність деяких важливих елементів, згаданих в рамках даної статті.

А. Омельченко [5, с. 71] вважає, що у складі ефективного організаційно-економічного механізму управління підприємством повинні бути інструменти економічного, організаційного, соціально-психологічного, техніко-технологічного, маркетингового, екологічного та правового характеру, які в повній мірі варто відносити до елементів організаційно-економічного механізму. Разом з тим, важливо вірно наповнювати ці групи елементів потрібним інструментарієм, з використанням якого буде реалізовуватись управлінська діяльність працівників підприємства та власників бізнесу.

Враховуючи наукові напрацювання пропонуємо авторський підхід до елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством. Доцільним є виокремлення у складі організаційно-економічного механізму функції, методи, принципи та важелі. Крім того, враховуючи те, що організаційно-економічний механізм розподіляється на організаційну і економічну складову, то, відповідно, елементне наповнення потрібно формувати у розрізі організаційної та економічної підсистем підприємства.

На рис. 1 наведений перелік організаційних елементів організаційно-економічного механізму управління підприємством.

До них пропонується відносити планування діяльності підприємства, формування взаємовідносин у органах управління, побудова організаційної структури підприємства, організація управлінських процесів, забезпечення відповідності нормативно-правовому регулюванню, облік і контроль управлінських рішень, формування функціональної інформаційної системи, формування якісного складу органів управління та мотиваційної політики.

Економічна складова організаційно-економічного механізму управління підприємством подана на рис. 2.

Врахування зазначених елементів організаційно-економічного механізму під час управління діяльністю підприємства дозволить забезпечити його ефективне функціонування у ринковому середовищі з метою реалізації поставлених цілей відповідно до запитів власників бізнесу та вимог споживачів.

Висновки.

На основі проведеного дослідження встановлено існування значної кількості підходів до класифікації елементного наповнення організаційно-економічного механізму управління підприємством. У науковому середовищі серед елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства виділяють забезпечення належного функціонування органів управління підприємством та роботи персоналу (розробка організаційних структур управління), організаційно-інформаційне середовище, техніко-технологічне забезпечення, соціально-економічну систему, юридично-правові

Рис. 1. Організаційні елементи організаційно-економічного механізму управління підприємством

Джерело: авторська розробка

елементи, необхідність орієнтації бізнесу підприємства на зовнішні ринки.

З огляду на це потребує систематизації різноманітність елементів організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємства. Зокрема, запропоновано авторський підхід до класифікації елементів організаційно-економічного механізму шляхом виокремлення двох груп елементів: організаційні та економічні.

Водночас екологічна та безпекова складова організаційно-економічного механізму управління підприємством залишаються мало дослідженими. Це

свідчить про необхідність проведення подальших досліджень організаційно-економічного механізму діяльності підприємства шляхом врахування сучасних глобалізаційних факторів впливу на розвиток підприємства.

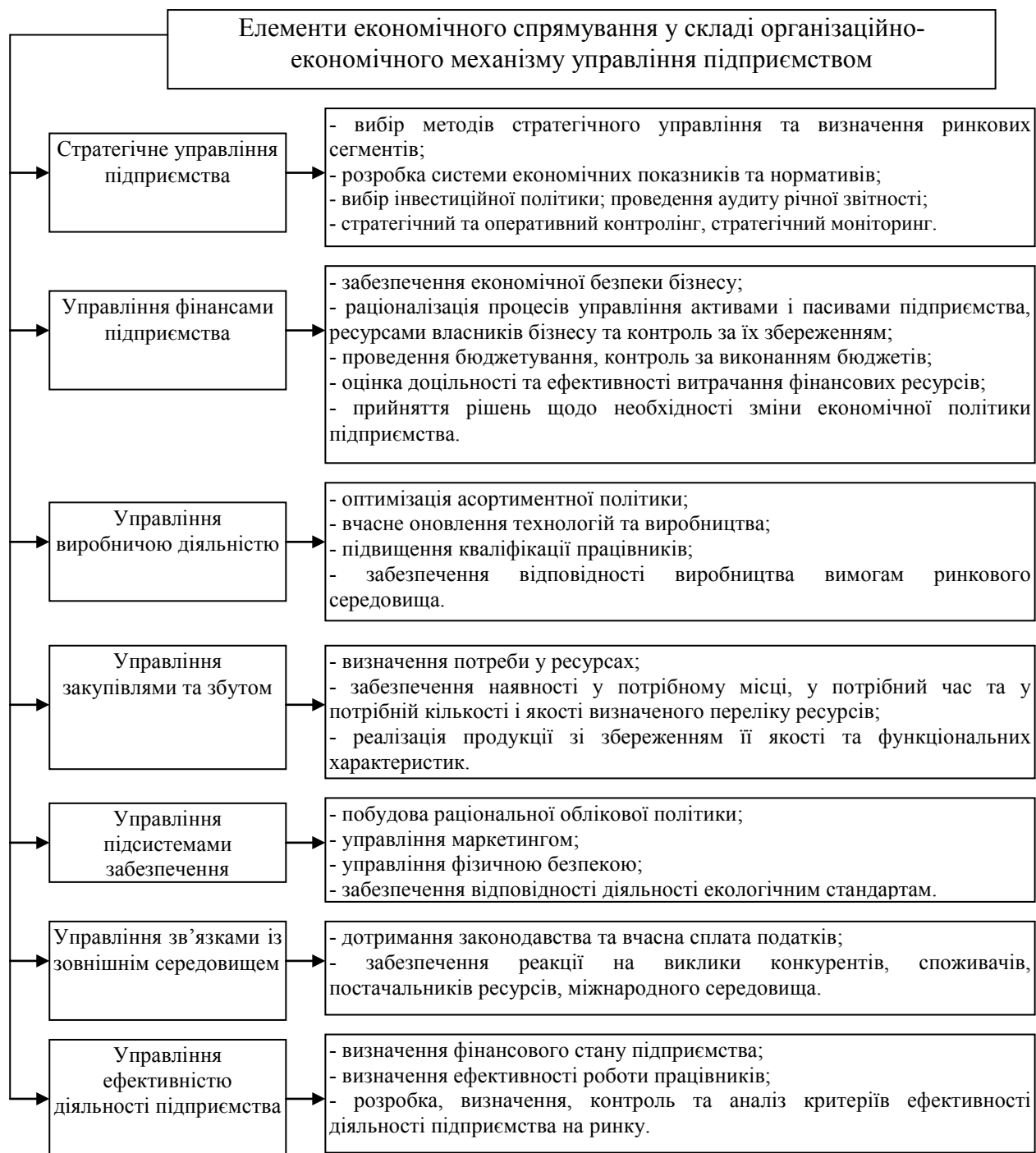

Рис. 2. Економічні елементи організаційно-економічного механізму управління підприємством

Джерело: авторська розробка

Література:

1. Богацька Н. М., Кричевська О.А. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємства. *Молодий вчений*. 2016. № 12 (39). С. 655-658.

2. Бойко О. Б. Формування ефективного організаційного механізму управління машинобудівним підприємством. *Економічний аналіз*. 2015. Том 19. № 2. С. 26-32.
3. Брич В. Я., Федірко М. М., Артемчук Т. О. Трансформація організаційної структури енергокомпанії. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27. № 3. С. 167-172.
4. Луценцова В. В., Довгань Л. Є. Формування організаційно-економічного механізму розвитку підприємства з виробництва морозива з урахуванням сезонності продукту. *Актуальні проблеми економіки та управління* : збірник наукових праць молодих вчених. 2015. Вип. 9.
5. Омельченко А. І. Особливості формування організаційно-економічного механізму технологічного розвитку промислових підприємств. *Інвестиції : практика та досвід*. 2016. № 21. С. 70-73.
6. Організаційно-економічний механізм енергозбереження : монографія / Ю. В. Дзядикувич, В. Я. Брич, В. В. Дзеджула [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 154 с.
7. Пархомиць М. К., Гудак В. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 256 с.
8. Сватюк О. Р. Основні елементи організаційного та економічного механізму корпоративного управління акціонерними товариствами. *Економіка і організація управління*. 2014. Вип. 3-4. С. 234-242.
9. Селезнява О. О. Розвиток організаційно-економічного механізму управління маркетинговою діяльністю будівельних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6. Ч. 3. С. 23–26.
10. Цуркан С. М. Сутність та складові елементи організаційно-економічного механізму використання персоналу промислових підприємств. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 2(1). С. 62-73.
11. Шерман Є. М. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємств харчової промисловості: дис.... канд. ек. наук: 08.00.04 / Шерман Є. М.; М-во освіти і науки України, Херсонський національний технічний університет. Херсон, 2015. 247 с.

References:

1. Bohatska, N. M., and Krychevska, O. A. (2016). Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm zabezpechennia prybutkovosti pidpriemstva [Organizational and economic mechanism of profitability of enterprise]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, № 12 (39), 655-658 [in Ukrainian].
2. Boiko, O. B. (2015). Formuvannia efektyvnoho orhamizatsiinoho mekhanizmu upravlinnia mashynobudivnym pidpriemstvom [Formation of effective organizational management mechanism for the machine-building enterprise]. *Ekonomichniy analiz – Economic analysis*. Vol.19. № 2, 26-32 [in Ukrainian].
3. Brych, V. Ya., Fedirko, M. M., Artemchuk T. O. (2017). Transformatsiia orhanizatsiinoi struktury enerhokompanii [Transformation of the organizational structure of energy company] *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*. Vol. 27. № 3, 167-172 [in Ukrainian].
4. Luzhentsova, V. V., and Dovhan, K. Ye. (2015) Formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu rozvytku pidpriemstva z vyrobnytstva morozyva z urakhuvanniam sezonnosti produkru [Formation of organizational and economic mechanism of enterprise

development for ice cream production account seasonality of product]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia – Actual problems of economy and management. Issue 9* [in Ukrainian].

5. Omelchenko, A. I. (2016). Osoblyvosti formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu tekhnolohichnoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv [Features of the formation of organizational and economic mechanism of technological development of industrial enterprises]. *Investytsii : praktyka ta dosvid – Investments : practice and experience. № 21*, 70-73 [in Ukrainian].

6. Dziadykevych, Yu. V., Brych, V. Ya., Dzhedzhula, V. V., et al. (2018). *Orhanizatsiino-trjnjmichnyi mekhanizm enerhozberezhennia [Organizational and economic mechanism of energy saving]* : monograph . Ternopil : TNEU [in Ukrainian].

7. Parkhomets, M. K., and Hudak, V. V. (2014). *Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm zabezpechennia dokhidnosti silskohospodarskykh pidpriemstv : teoriia, metodyka, praktyka [Organizational and Economic Mechanism for Providing Profitability of Agricultural Enterprises: Theory, Methodology, Practice]* : monograph. Ternopil : TNEU [in Ukrainian].

8. Svatiuk, O. R. (2014). Osnovni elementy orhanizatsiinoho ta ekonomichnoho mekhanizmu korporatyvnoho upravlinnia aktsionernymy tovarystvamy [The main elements of organizational and economic mechanism of corporate governance of stock companies]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and management organization. Issue 3-4*, 234-242 [in Ukrainian].

9. Seleznova, O. O. (2016). Rozvytok orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia marketynhovoio diialnistiu budivelnnykh pidpriemstv [Development of organizational and economic management mechanism of marketing activity of construction enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalniho universytetu. Serii : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific herald of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy . Issue 6. Part 3*, 23–26 [in Ukrainian].

10. Tsurkan, S. M. (2016). Sutnist ta skladovi elementy orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu vykorystannia personalu promyslovykh pidpriemstv [The essence and elements of organizational and economic mechanism for the using of personnel of industrial enterprises]. *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva – Problems and prospects of entrepreneurship development. № 2(1)*, 62-73 [in Ukrainian].

11. Sherman Ye. M. (2015). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Organizational and economic mechanism of development of enterprises of the food industry] : *Candidates thesis*. Kherson : Kherson National Technical University [in Ukrainian].

Abstract. The article is devoted to deepen of the elements formation of the organizational and economic management mechanism of enterprise. The approaches to the classification of elements of organizational and economic management mechanism at enterprise are explored. The factors of elements formation of the organizational and economic management mechanism of enterprise are determined. The consideration of internal and external factors as elements of organizational and economic mechanism is proposed. The elements of the organizational and economic management mechanism of enterprise are systematized according to the following criteria's: organizational elements, economic elements.

Key words: organizational and economic mechanism, management activity of enterprise, external environment, internal environment.

Науковий керівник: д.е.н., професор Брич В. Я.

Стаття надіслана: 11.12. 2018 р.

© Шпак Я. О.

УДК 637.5(477)

THE STATE AND PROSPECTS OF PRODUCTION OF MEAT ARE IN UKRAINE**СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА В УКРАЇНІ****Gutsul T.A. / Гуцул Т.А.***s.e.s., as prof. / к.е.н., доц.*

ORCID:0000-0002-1826-240X

Pysanka M. / Писанка М.*student / студент**National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Kiev, 15 Heroiv Oborony Street, 03041**Національний університет біоресурсів і природокористування України,**Київ, вул. Героїв Оборони 15, 03041*

Анотація. В роботі охарактеризовано значення та сучасний стан виробництва м'яса різних видів в Україні. Окреслено проблеми та перспективи функціонування галузей тваринництва у різних категоріях господарств в сучасних умовах.

Ключові слова: розвиток галузей тваринництва, м'ясо, скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво.

Вступ.

Галузі тваринництво мають велике народногосподарське значення. Вони являють собою джерело забезпечення населення, зокрема, таким важливим продуктом як м'ясо. М'ясо і м'ясні продукти мають високу харчову і біологічну цінність і тому дуже важливі для забезпечення збалансованого харчування людини. Вони містять усі необхідні для її організму речовини: білки близько 20%, жири – до 37%, вуглеводи - 0,4-0,8%, екстрактивні речовини - 3%, з мінеральних речовин (загальний вміст близько 1%) потрібно відзначити фосфор, калій, цинк і залізо, причому залізо знаходиться в гемоглобіновій, легкозасвоюваній формі - воно засвоюється в три рази краще, ніж залізо з рослинних джерел. Але головна харчова цінність м'яса полягає в білках. Яловичина містить 18-20 % білка, свинина близько 12-17 %, баранина 16-20 % білка. Білки м'яса, особливо яловичини, є повноцінними. Сировиною для виробництва м'яса і м'ясних продуктів є велика рогата худоба, свині, вівці, кози, птиця.

Основний текст.

За остання роки, під впливом значної кількості факторів, структура вирощування сільськогосподарських тварин в Україні значно змінилась (табл.1).

Якщо в 2005 році в структурі вирощування сільськогосподарських тварин частка ВРХ становила 36,9%, то в 2010 році – це вже 22,3%, а в 2017 році – 17,7%. Зворотна тенденції спостерігаються з питомою вагою птиці – за досліджуваний період її частка зросла в 1,7 рази. Причинами цього є: низька купівельна спроможність українців, ріст собівартості виробництва м'яса ВРХ і свинини та проведення нераціональної політики державної фінансової підтримки представників птахівничої галузі, які отримують від держави значні

конкурентні переваги.

Таблиця 1

Структура вирощування худоби та птиці в Україні, %

Вид сільськогосподарських тварин	2005р.	2010р.	2015р.	2016р.	2017р.
велика рогата худоба	36,9	22,3	18,8	18,9	17,7
свині	30,9	31,2	32,0	31,4	30,7
вівці та кози	1,4	1,4	0,9	0,9	0,9
коні	1,1	0,7	0,4	0,4	0,4
кролі	1,1	0,9	0,8	0,8	0,8
птиця	28,6	43,5	47,1	47,6	49,5

Сформовано автором на основі даних Державної служби статистики України [1]

Яловичина і телятина у м'ясному балансі України повинна становити близько 35%. Ці види м'яса являються одним із перспективних напрямів розвитку вітчизняного аграрного експорту. У випадку погодження усіх умов і дозволів на експорт цього виду м'яса в країни Близького Сходу та Північної Африки, галузь скотарства отримає новий імпульс до розвитку, а також додатковий стимул на відродження. Проте нині можливості розширення експорту яловичини з України об'єктивно обмежені суттєвим зменшення обсягів її виробництва внаслідок тривалого скорочення чисельності поголів'я великої рогатої худоби.

В м'ясному балансі нашої країни м'ясо свиней посідає друге місце за яловичиною (близько 34%), в світовому виробництві м'яса частка свинини сягає 40%. У більшості країн Європи частка свинини становить 50%, в таких країнах, як Данія, Угорщина і Китай - до 80%, що визначає важливе місце галузі свинарства в організації харчування населення.

Сучасний стан свинарства в Україні характеризується різким зменшенням виробництва м'яса свиней. Частка особистих підсобних господарств населення в виробництві та реалізації м'яса свиней в забійній масі становить близько 60%. Відбулося це в наслідок різкого скорочення поголів'я та зниження продуктивності свиней в аграрних підприємствах. Майже не займаються виробництвом м'яса свиней фермерські господарства [2].

Важливими галузями тваринництва є вівчарство і козівництво – галузі, які сприяють підвищенню ефективності використання сільськогосподарських угідь, особливо в посушливих степових та гірських районах. Вівці і кози - пасовищні тварини, порівняно невибагливі до умов утримання. Вони можуть досить ефективно використовувати малопродуктивні природні угіддя та найдешевші грубі і соковиті корми. Таким чином забезпечується висока оплата корму, а виробничі витрати на їх утримання порівняно невеликі.

У 2017 році в Україні на частку баранини і козлятини припадає близько 1% виробництва всіх видів м'яса в сільськогосподарських підприємствах та 1,5% - в господарствах населення, тому ці галузі в Україні з повною впевненістю можна вважати областю невикористаних можливостей щодо забезпечення населення м'ясом. Стан розвитку вівчарства і козівництва в Україні свідчить, що за період

з 2005 по 2017р. поголів'я овець і кіз різко зменшилось. В 2017 році майже 86% поголів'я овець і кіз було зосереджене в домогосподарствах населення. У 2017 році порівняно з 2005 роком поголів'я у господарствах країни зменшилось на 20%, при цьому у сільськогосподарських підприємствах – на 31%, а господарствах населення – 17,4%. Рівень збитковості виробництва баранини істотно не змінився за останні роки і коливається в межах 30-40%. Середньодобовий приріст однієї голови молодняку овець збільшився за досліджуваний період більше ніж в 2 рази і у 2017 році становив 49 г. Споживання баранини і козлятини нашими громадянами досить незначне. Це є наслідком відсутності відповідної культури споживання баранини і козлятини та низьких доходів населення.

Високими поживними якістьми відзначається також м'ясо птиці. За досліджуваний період питома вага м'яса птиці в структурі виробництва м'яса всіх видів зросла з 11,6% - в 2000 році до 49,5% - в 2017 році. Особливістю сучасного стану розвитку галузі впродовж останнього десятиліття є зростання чисельності поголів'я птиці усіх видів, нарощування обсягів виробництва, збільшення внутрішнього попиту та експорту продукції. У 2017 р. поголів'я птиці в усіх категоріях господарств становило 204 млн. голів, в тому числі 55% у сільськогосподарських підприємствах. Найвищу питому вагу в структурі поголів'я птиці традиційно займають кури та півні – 91,2% в 2017 році. Спостерігається тенденція до збільшення поголів'я качок на 22,9% в період 2005-2017рр.

Заключення і висновки.

Ефективний розвиток тваринницьких галузей являється важливим чинником забезпечення населення повноцінними продуктами харчування. Приведення у відповідність до науково-обґрунтованих норм харчових продуктів, які щодня повинна споживати людина, можливе лише за умови використання м'ясних продуктів тваринного походження.

Основним напрямом розвитку цих галузі в майбутньому повинно стати нарощення обсягів виробництва всіх видів м'яса. Додатковим резервом економічної ефективності галузі має бути підвищення якості вироблених продуктів та їх екологічна безпечність. Завдяки широкому використанню пасовищ зберігаються природні ландшафти, що також позитивно впливає на загальний екологічний стан країни. Окрім цього, при успішному розвитку м'ясного тваринництва значна кількість сільських мешканців буде мати робочі місця, зменшаться соціальні проблеми села, знизиться сезонність використання працівників в сільськогосподарських підприємствах.

Література:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Економіка сільського господарства: Навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Т. А. Гуцул, Л.А. Ільків, Л. В. Ярема. – Київ: ЦП "Компринт", 2018. С.403-404.

References:

1. Oficiijnyj sajт Derzhavnogo komitetu staty'sty'ky` Ukrayiny`. [Elektronnyj resurs] - Rezhy'm dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ekonomika sil's'koho hospodarstva: Navchal'nyy posibnyk / S. M. Rohach, N. M. Sulima, T. A. Hutsul, L.A. Il'kiv, L. V. Yarema. – Kyiv: TsP "Kompriynt", 2018. S.403-404.

Abstract.

Industries have a stock-raising large pertaining to national economy value. They show a soba the source of providing of population, in particular, by such important product as meat. Meat and meat products have a high food and biological value and that is why very important for providing of the balanced feed of man. But in the last few years, under act of far of factors, the structure of growing of agricultural animals and accordingly production of meat in Ukraine changed considerably.

Reasons of decline of production and consumption of beef and veal is subzero purchasing power of Ukrainians, height of production of cattle meat and realization of inefficient politics of state sponsorship of representatives of poultry farming industry, that get considerable competitive edges from the state, cost.

The modern state of the pig breeding in Ukraine is characterized sharp reduction of production of meat of pigs. It took place in the consequence of sharp reduction of population and decline of the productivity of pigs in agrarian enterprises.

The consumption of lamb and goats by our citizens is negligible. It is the consequence of absence of corresponding culture of consumption of mutton and goats and subzero revenues of population. In 2017 in Ukraine on the stake of mutton and goats is only close 1% productions of all types of meat in agricultural enterprises and 1,5% - in the economies of population, that is why these industries in Ukraine can be considered the area of untapped possibilities in relation to providing of population meat.

The feature of modern development of the poultry farming status during the last decade is an increase of quantity of population of bird of all kinds, increase of production, increase of internal demand and export of products volumes.

Effective development of stock-raising industries is the important factor of providing of population valuable foodstuffs. Bringing is to conformity with the scientifically-reasonable norms of food products, that a man must consume every day, possible only on condition of the use of meat products of animal origin.

Key words: development of industries of stock-raising, meat, cattle breeding, pig breeding, sheep breeding, poultry farming.

Стаття відправлена: 07.12.2018 г.

© Гуцул Т., Писанка М.

УДК 338.43:330.222

EFFICIENCY OF PRODUCTION AND COMPETITIVENESS OF GARDENING PRODUCTS ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА

Sulima N.N. / Суліма Н.М.

с.е.с., as prof. / к.е.н., доц.

Masiuk V.I./ Масюк В.І.

student /студент

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,

Kiev, 15 Heroiv Oborony Street, 03041

Національний університет біоресурсів и природопользования Украины,

Киев, ул. Героев Обороны 15, 03041

Анотація. Визначено тенденції та напрямки підвищення ефективності і конкурентоспроможності виробництва продукції садівництва.

Ключові слова: економічна ефективність, конкурентоспроможність, продукція садівництва.

Садівництво є однією із традиційних галузей сільського господарства України, розвиток якої ґрунтується, на досить сприятливих ґрунтово-кліматичних умовах для вирощування більшості плодових та ягідних культур, потребах населення у цінних продуктах харчування, а галузі переробки – в сировині.

Проте, в період реформування аграрного сектора економіки України стан і тенденції розвитку садівництва свідчать про різке скорочення площ насаджень, зниження темпів їх відтворення, зменшення валових зборів й обсягів реалізації, погіршення якості плодів і ягід. Ця галузь за переважною більшістю показників не може конкурувати з рівнем розвитку садівництва в країнах світу, однорідних за природно-кліматичними умовами. Саме тому проблема відродження садівницької галузі і підвищення її конкурентоспроможності є однією із найгостріших в агропромисловому комплексі країни [1].

Площа плодово-ягідних насаджень в країні в 2017 р. становила 105 тис. га. Середня врожайність плодів і ягід – 103,1 ц/га, а валовий збір – 2048 тис. т. Останніми роками площа садів і ягідників постійно зменшується. У 2017 р., порівняно з 2005 р. вона скоротилася на 60,5 % (табл. 1). Валовий збір плодів і ягід у всіх категоріях господарств збільшився порівняно з 2005 р. на 358 тис. т, або на 21,2 %.

Урожайність плодів зерняткових і кісточкових у сільськогосподарських підприємствах країни у 2015 р. становила 104,5 ц/га, у 2016 р. – 101,9 ц/га, а у 2017 р. - в середньому 103,1 ц/га (табл. 2).

Собівартість продукції садівництва в господарствах України значно зросла в 2017 р. і становила 589,32 грн. Порівняно з 2015 р. вона підвищилась в 1,7 рази. У структурі собівартості плодів і ягід найбільшу частку займають витрати на оплату праці з нарахуваннями, утримання основних засобів та загально виробничі витрати.

Таблиця 1

**Розвиток садівництва в Україні
(усі категорії господарств)**

Показник	2005 р.	2010 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Площа плодово-ягідних насаджень у плодоносному віці, тис. га	266	120	111	105	105
Урожайність, ц/га	63,7	78,2	104,5	101,9	103,1
Валовий збір плодів і ягід, тис. т	1690	1747	2153	2007	2048
Виробництво плодів і ягід на одну особу, кг	36	48	51	50	50

Таблиця 2

**Економічна ефективність виробництва плодів (зерняткових і кісточкових)
у сільськогосподарських підприємствах**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Урожайність плодів, ц/га	104,5	101,9	103,1
Собівартість 1 ц, плодів грн.:	352,04	439,53	589,32
Ціна реалізації 1 ц, плодів грн.	537,14	492,36	750,20
Прибуток, збиток (-) на 1 ц плодів, грн.	185,11	52,83	160,88
Рівень рентабельності, збитковості, %	52,6	12,0	27,3

У 2015 – 2017 рр. значно підвищились ціни реалізації на плодову продукцію. В цих умовах виробництво продукції галузі у 2017 р. було рентабельним, сума прибутку на 1 ц плодів становила 160,88 грн. при рівні рентабельності – 27,3 %.

Економічна ефективність садівництва, особливо рівень рентабельності виробництва плодів і ягід, залежить від цін реалізації. Цінова ситуація на даному етапі несприятлива для розвитку садівництва роздрібні ціни достатньо високі, а закупівельні занадто низькі для товаровиробників. Сучасний їх рівень, з одного боку, не забезпечує доступність продуктів для населення, а з другого – не сприяє розширеному відтворенню виробництва, а в окремих господарствах не забезпечує відшкодування витрат.

Щоб підвищити матеріальну зацікавленість господарств у реалізації плодів у зимовий період, закупівельні ціни на яблука і груші підвищуються залежно від тривалості їх зберігання. Це дає змогу повніше задовольняти потреби населення у фруктах і підвищити рівень їх споживання.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що сучасний стан плодоягідного виробництва вказує на необхідність переорієнтації галузі на якісно новий шлях розвитку, який залежить від заходів щодо визначення збільшення обсягів виробництва продукції, поліпшення її якості та безпеки, запровадження ресурсозберігаючих технологій, забезпечення джерелами

інвестицій, розвитку інфраструктури, розширення місткості ринку та частки сільськогосподарських підприємств.

Основними джерелами підвищення ефективності садівництва мають бути збільшення виробництва продукції, зниження її собівартості і підвищення реалізаційної ціни. Всі ці джерела тісно пов'язані між собою і справляють вирішальний вплив на конкурентоспроможність галузі.

Виробництво конкурентоспроможної плодово-ягідної продукції, на наш погляд, являє собою складну соціотехнічну систему, на ефективність діяльності якої впливають наступні групи факторів:

- техніко-технологічні (прогресивність технологій, породно-сортовий склад насаджень, технічна озброєність, ступінь використання виробничих потужностей, оптимальна ресурсна забезпеченість підприємств тощо);
- організаційно-економічні (спеціалізація, кооперування, комбінування виробництва, витрати на виробництво тощо);
- соціально-економічні (форми організації праці, система управління виробництвом, забезпеченість і кваліфікація працівників, форми матеріального стимулювання праці тощо) [1].

Зважаючи на вище викладене, подальший розвиток садівництва, підвищення його ефективності і конкурентоспроможності повинні відбуватися на основі інтенсифікації виробництва плодово-ягідної продукції, яка передбачає заміну зріджених і морально застарілих садів новими інтенсивного типу, розширення площ зрошуваних насаджень, внесення органічних і мінеральних добрив, удосконалення сортового складу плодових культур, впровадження комплексної механізації виробничих процесів.

Література:

1. Гуторова О.О. Особливості конкуренції й основні чинники формування конкурентоспроможності плодово-ягідної продукції // Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. - № 2(18), том 2.- с.81-91.

References:

1. Guturova O.O. Osoblivosti konkurencii i osnovni cinniki formuvania konkurentospromognosti plodovo-iagidnoi produkcii // Zb. nauk. prats Tavriiskogo dergavnogo agrotecnologichnogo universitety (ekonom. nauki). – Melitopol: Vud-vo Melitipolska tipografia, 2012. - № 2 (18), tom 2.- s. 81-91.

Abstract. Gardening is one of traditional industries of agriculture of Ukraine development of that is founded, on the favourable enough ground-climatic terms for growing of most fruit and baccate cultures, requirements of population in valuable foodstuffs, and industries of processing - in raw material.

Productivity of garden-stuffs a granule and drupaceous in the agricultural enterprises of country in 2015 presented 104,5 centners from a hectare, in 2016 are 101,9 centners from a hectare, and in 2017 - on the average 103,1 centners from a hectare.

A gardening unit cost in the economies of Ukraine considerably grew in 2017 and presented a 589,32 грн. Comparatively with 2015 she rose in 1,7 times. In the structure of prime price of

garden-stuffs and berries most part is occupied by charges on the remuneration of labour with extra charges, maintenances of the fixed assets and in general lines productive charges.

In 2015 - 2017 considerably the costs of realization rose on fruit products. In these terms a production of goods of industry at 2017 was cost-effective, the sum of profit on 1 ц of garden-stuffs presented a 160,88 грн. at the level of profitability - 27,3 %.

The results of the conducted analysis testify that the modern state of fruit production specifies on the necessity of переорієнтації of industry on the qualitatively new way of development, that depends on events in relation to determination of increase of production of goods, improvement of her quality and safety, input of ресурсозберігаючих technologies, providing of investments, development of infrastructure, expansion of capacity of market and part of agricultural enterprises sources volumes.

Key words: *economic efficiency, competitiveness, gardening products.*

Стаття відправлена: 07.12.2018 р.

© Суліма Н.М., Масюк В.І.

УДК 005.21:620.95(477)

THE STATE AND TRENDS OF PRODUCTION OF BIOGRAPHY IN THE EUROPEAN COUNTRIES

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Rogach S.M. / Рогач С.М.

d.e.s., prof./д.е.н., проф.

ORCID:0000-0001-6940-1935

Seminskyi A.A. / Семінський А.А.

student / студент

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,

Kiev, 15 Heroiv Oborony Street, 03041

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Київ, вул. Героїв Оборони 15, 03041

Анотація. Визначено, що раціональне та ефективне використання біопалива наразі вважається одним із пріоритетних напрямів виходу із енергетичної й екологічної кризи, яка набула загрозливого глобального характеру. Проаналізовано стан та виявлено основні тенденції виробництва біопалива та розвитку відновлюваної енергетики у європейських країнах. Обґрунтовано, що розв'язання проблеми забезпечення енергетичної безпеки країн повинно здійснюватися двома шляхами: через впровадження новітніх енергозберігаючих технологій, а також виробництва дешевих нетрадиційних енергоносіїв.

Ключові слова: біопаливо, виробництво, альтернативна енергія, біогаз, біомаса, відновлювана енергетика.

Вступ

Вирішення глобальних проблем забезпечення енергетичної безпеки в наші дні визначають не тільки темпи соціально-економічного розвитку країн, але й виживання людства в майбутньому. Найбільш актуальними та взаємозалежними у спектрі цих проблем є економія паливо-енергетичних ресурсів і зменшення забруднення навколишнього середовища. В умовах виснаження запасів традиційного палива й значного підвищення витрат на освоєння нових родовищ, стає усе більш нераціональним спалювання вугілля і нафтопродуктів у мільйонах малопотужних котельних і індивідуальних топкових агрегатах, що обумовлює значну кількість шкідливих викидів у атмосферу й істотне погіршення екологічної ситуації у світі. Тому, раціональне та ефективне використання біопалива наразі вважається одним із пріоритетних напрямів виходу із енергетичної й екологічної кризи, яка набула загрозливого глобального характеру і потребує подальших досліджень.

Основний текст

Вичерпання основних викопних енергоресурсів (нафти та газу) в найближчі роки, постійне підвищення цін на нафтопродукти, проблеми з транспортуванням та значне погіршення екологічної ситуації, у зв'язку з підвищенням концентрації шкідливих елементів в атмосфері - це ті аспекти, які змушують більшість розвинених країн шукати екологічно чисті, альтернативні відновлювані джерела енергії.

Біопаливо на сьогодні відіграє домінуючу роль серед інших видів нетрадиційних джерел енергії. Технології переробки біомаси дозволяють

також вирішувати проблему утилізації шкідливих побутових та промислових відходів та одержувати побічні продукти, зокрема, високоякісні добрива, будівельні та інші корисні матеріали.

Динамічно розвивається в світі і відновлювана енергетика. На сьогодні частка відновлювальних джерел енергії в загальному постачанні первинної енергії у світі становить близько 13%, в тому числі біомаси-10%. Європейською комісією поставлено завдання, щоб до 2020 року відновлювана енергетика становила - 20% енергії у валовому енергоспоживанні, при цьому Швеція, Австрія, Болгарія та Естонія вже виконали свої національні цілі. За останні 10 років у країнах Європейського Союзу цей показник зріс з 8% до 14% [1].

Основним видом використовуваної біомаси в європейських країнах є тверда біомаса, її частка в загальному обсязі споживання незмінно становить близько 70 %. Внесок біомаси у валове кінцеве енергоспоживання країн ЄС уже перевищив 8%, а до 2020 року планується його зростання до 14 відсотків.

В окремих країнах-лідерах рівень розвитку біоенергетики значно вище середньоєвропейського. Так, у Фінляндії частка біомаси в кінцевому енергоспоживанні становить 28 %, у Латвії-більше 27%, Швеції і Естонії-близько 26%, у той час як в Україні, лише 1,8% [2].

Біогаз переважно використовується для виробництва електроенергії та тепла. Біомаса забезпечує майже 16% загального обсягу електроенергії в країнах ЄС, що відповідає третьому місцю після природного газу (48 %) і вугілля (36 %). У 2015 році виробництво електроенергії з біогазу в країнах ЄС зросло порівняно з 2011 роком на 18,4% до 35,9 ТВт/год(тереват/годин). За той же час продаж тепла, виробленого з біогазу, підприємствам та тепловим мережам зріс на 16 відсотків. При цьому, з біомаси виробляється більше 95% усієї відновлювальної енергії. Зокрема, частка біомаси у кінцевому споживанні електроенергії у 2016 році становила – Фінляндія (28%), Латвія (27%), Швеція (26%), Естонія (26%) [3].

За прогнозами Єврокомісії, щодо структури виробництва електроенергії з відновлювальних джерел енергії в країнах ЄС у 2020 році, частка струму з біогазу має становити більше 10%, перевищивши внесок малої гідроенергетики, геотермальної, сонячної енергетики та електроенергії [1].

Аналіз структури виробництва електроенергії в країнах ЄС підтверджує, що обсяг «зеленої» електроенергії має тенденцію до стійкого зростання. При цьому обсяги генерації електроенергії з нафтопродуктів знижуються, із природного газу характеризуються певною стабілізацією в останні роки, а використання вугілля і атомної енергії залишається приблизно на однаковому рівні. Аналізуючи фактичну та прогнозну частку відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) та біомаси в енергобалансі ЄС , слід відмітити чітку тенденцію щодо її зростання (таб.1).

Також Європа ставить за мету до 2020 року перевести на альтернативні джерела енергії 10% транспорту. Наразі у Швеції існує три сотні заправок на яких можна заправляти дизельні машини сосновим маслом [4].

Стрімко зростає у європейських країнах і виробництво біогазу з тенденцією до інтенсифікації існуючих технологій та пошуку нових видів

сировини і технологій їх переробки, максимально повного корисного використання енергії біогазу.

Таблиця 1

Фактична та прогнозна частка відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) та біомаси в енергобалансі країн ЄС, %

Показники	2016 р.	2020 р., (прогноз)
Частка ВДЕ у валовому кінцевому енергоспоживанні	18,8	20,0
Частка біомаси у валовому кінцевому енергоспоживанні	11,8	13,2
Частка ВДЕ у валовому виробництві теплової енергії	23,1	25,0
Частка біомаси у валовому виробництві теплової енергії	22,12	24,8
Частка ВДЕ у валовому виробництві електроенергії	32,9	34,0
Частка біомаси в валовому виробництві електроенергії	5,6	7,0
Частка ВДЕ у транспортному секторі	7,2	10,0
Частка біомаси у транспортному секторі	7,0	10,0

Джерело: сформовано за [3]

Основне виробництво біогазу (56,7%) у європейських країнах здійснюється на біогазових установках, що використовують як сировину відходи агропромислового комплексу і спеціально вирощену рослинну сировину. Близько третини біогазу отримують на полігонах твердих побутових відходів, решту - 12% - на станціях очистки стічних вод. Загальна кількість біогазових установок у Європі перевищує 11 тис, з яких 7,2 тис нараховується в Німеччині [5].

В останні роки почали розвиватися проекти з виробництва очищеного біогазу - біометану - з подальшим закачуванням у мережі природного газу. Великі обсяги виробництва біогазу та біометану стали наслідком додаткового використання, як сировини, спеціально вирощених рослинних культур (переважно кукурудзи на силос). Наприклад, у Німеччині для цих цілей задіяли близько 1 млн га, що становить 8,3% від загальної площі орних земель. В Іспанії виробництва, організовані на базі смітєвих полігонів, забезпечують - 38% виробництва біогазу, міські стічні води - 33%, а промислові стічні води - 24% [6].

За оцінками аналітиків, ринок біогазу продовжить стрімко розвиватися, заміщуючи інші енергоносії у загальній структурі енергетичного балансу країн. У 2015 році в ЄС було вироблено 13,5 млрд кубометрів біогазу в еквіваленті до природного газу, до 2020 року планується подальший ріст виробництва майже у два рази [1].

Дослідження із виробництва біогазу в країнах Євросоюзу засвідчують можливість його виробництва в 27 країнах у 2020 р. в обсязі 36,3 млрд. м³ еквівалентних природному газу, або 45 млн. тонн у нафтовому еквіваленті. Для

цього достатньо буде використовувати 35% всіх гнойових відходів тваринницьких ферм і вирощувати енергетичні культури під біогаз на 5% сільськогосподарських земель. При цьому приблизно 3/5 обсягу біогазу планується виробляти з енергетичних культур, 1/5-з гною, та ще 1/5 - з інших відходів і побічних продуктів промисловості та сільського господарства.

Аналіз фактичного і прогнозного вкладу біомаси у валове кінцеве енергоспоживання (ВКЕ) в країнах ЄС засвідчує, що у 2020 році його прогнозується довести до 12,5% (таб. 2).

Лідерами серед європейських країн щодо вкладу біомаси у валове кінцеве енергоспоживання (ВКЕ) є прибалтійські країни, зокрема, Латвія - 38,8%, Литва – 27,6%, Естонія – 25,5 %, а також Данія – 25% та Австрія – 16,6 відсотка.

Таблиця 2

Фактичний і прогнозний вклад біомаси у валове кінцеве енергоспоживання (ВКЕ) в країнах ЄС

Країни ЄС	ВКЕ, 2015р., тис. од. е/е	Вклад біомаси в ВКЕ 2016 р.		Вклад біомаси в ВКЕ 2020 р. (прогноз)	
		Тис. од. е/е	% від ВКЕ	Тис. од. е/е	% від ВКЕ
ЄС	1103260	92599	8,39	138312	12,54
Німеччина	207093	16240	7,84	20908	10,10
Бельгія	38886	1639	4,21	3772	9,70
Болгарія	9287	962	10,36	1344	14,47
Данія	14679	2769	18,86	3665	24,97
Естонія	2843	730	25,68	726	25,54
Іспанія	86532	5898	6,82	9311	10,76
Литва	4696	916	19,51	1295	27,58
Латвія	3982	1099	27,60	1543	38,75
Австрія	27328	4566	16,71	4540	16,61
Швеція	32168	8539	26,55	11583	36,01
Фінляндія	25179	7076	2810	8280	32,88
Румунія	22576	3620	16,03	4365	19,33
Україна	-	-	1,78	-	-

Джерело: сформовано за [7]

Наразі, з урахуванням енергетичної та екологічної ситуації у світі, практично усі країни мають нагальну потребу у переході до відновлюваної енергетики, яка у змозі не тільки розширити діапазон доступних джерел енергії, а й зміцнити їх енергетичну та екологічну безпеку.

Заключення і висновки

Проведений аналіз засвідчує, що пошук альтернативних джерел енергії та виробництво біопалива у європейських країнах стрімко зростає. Спостерігається тенденція до інтенсифікації існуючих технологій та пошуку нових видів сировини і технологій їх переробки, максимально повного

корисного використання енергії біогазу.

Визначено, що виробництво та використання альтернативних джерел енергії є надзвичайно актуальним завданням світового масштабу, розв'язання якого дозволить забезпечити країни енергоносіями в достатній кількості та успішно вирішити екологічну проблему. Варто зазначити, що виробництво біопалива є перспективним, економічно ефективним і доцільним у стимулюванні розвитку сегменту агроекономічної діяльності.

Розв'язання проблеми забезпечення енергетичної безпеки країн повинно здійснюватися двома шляхами: через впровадження новітніх енергозберігаючих технологій, а також виробництва дешевих нетрадиційних енергоносіїв (дизпалива, біоетанолу, біогазу, енергії сонця та вітру тощо).

Література:

3. Електронний ресурс - Режим доступу: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
4. Рейнхард Ш. Виробництво і використання біогазу в Україні/ Ш Рейнхард.- К: Євразія, 2016. - 165 с.
5. World Energy Statistics. [Електронний ресурс].-Режим доступу:<http://www.iea.org>.
6. Електронний ресурс - Режим доступу: <http://economstroy.com.ua/stroyobzors/6957-vyrobnuztva-biopalyva.html>
7. Петренко І.Б. Біогаз-наш клондайк /І.Б.Петренко// Агробізнес сьогодні - №52 -2015.- С. 14-18.
8. Гелетука Г.Г.Біоенергія в Україні, сучасний стан та перспективи / Г.Г. Гелетука, Т.А.Железная //-К.: Теплотехніка, 2014.-238с.
9. Porplytsya M. Method of structure identification for interval difference operator based on the principles of honeybee colony functioning/ Porplytsya M.Dyvak N// Computational problems of electrical engineering Journal.-2016.- P.94

References:

1. Elekrorny resurs - Rezhym dostupu: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
2. Reynkhard Sh. Vyrobnytstvo i vykorystannya biohazu v Ukrayini/ Sh Reynkhard.- K: Yevraziya, 2016. - 165 s.
3. World Energy Statistiss. [Elektronnyy resurs].-Rezhym dostupu:<http://www.iea.org>.
4. Elekrorny resurs - Rezhym dostupu: <http://etsonomstroy.tsom.ua/stroyobzors/6957-vyrobnuztva-biopalyva.html>
5. Petrenko I.B. Biohaz-nash klondayk /I.B.Petrenko// Ahrobiznes s'ohodni -#52 -2015.- S. 14-18.
6. Heletukha H.H.Bioenerhiya v Ukrayini, suchasnyy stan ta perspektyvy / H.H. Heletukha, T.A.Zheleznya //-K.: Teplotekhnika, 2014.-238s.
7. Porplytsya M. Method of strutsture identifitsation for interval differentse operator based on the printsiplis of honeybee tsolony funsttioning/ Porplytsya M.Dyvak N// Tsomputational problems of eletstritsal engineering Journal.-2016.- R.94

Abstract. Abstract. It is determined that rational and efficient of biofuels using is currently considered one of the priority directions of the exit from the energy and ecological crisis, which has become a threatening global nature.

The state is analyzed and the main trends of biofuel production and renewable energy

development in the European countries are revealed.

It has been established that biofuels today plays a dominant role among other types of non-traditional energy sources. It is determined that biofuel production is a promising, cost-effective and expedient development of the segment of agro-economic activity.

It is proved that in the overall structure of the energy balance of European countries is in dynamic development. The biogas market is developing at the fastest pace, replacing other energy sources. In particular, in the EU, in 2015, the EU produced 13.5 billion cubic meters of biogas in the equivalent of natural gas, with planned further growth of production almost twice before 2020.

It is established that in European countries dynamically renewable energy is developed. An analysis of the actual and projected share of renewable energy and biomass in the energy balance of the countries showed a tendency towards its growth. At present, the European Commission is tasked with ensuring that, by 2020, renewable energy in the EU is at 20% of gross energy consumption, and biomass contribution to gross final energy consumption is projected to reach 12.5%.

The analysis showed that the search for alternative energy sources and biofuel production in European countries is growing rapidly. There is a tendency to intensify existing technologies and to find new types of raw materials and technologies for their processing, maximizing the full useful using of biogas energy.

It is substantiated that the solution of the problem of ensuring energy security of the countries should be carried out in two ways: through introduction of the latest energy-saving technologies, as well as the production of cheap non-traditional energy sources.

Key words: biofuels, production, alternative energy, biogas, biomass, renewable energy.

Статья отправлена: 07.12.2018 г.

© Рогач С.М., Семінський

УДК 004.9

**ACMEOLOGICAL PROBLEMS ACME- TEACHER ECONOMIST
АКМЕОЛОГІЯ ПРОБЛЕМ АКМЕ- ПЕДАГОГА ЕКОНОМІСТА****Antonov V.N. / Антонов В.М.**

d.t.s., prof. / д.т.н., проф.

ORCID: 0000-0002-2248-3192

SPIN: 1018-2320

Duchenko M.M. / Дученко М.М.

c.e.s., as.prof. / к.е.кон.н., доц.

*Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»,
пр. Перемоги, 37, Київ 03056, Україна**National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute",
37, Peremohy ave., Kyiv 03056, Ukraine*

Анотація. Досліджується проблема формування акме- педагога економіста з урахуванням акме- психо- екологічного, нейро- педагогічного, психо-генетичного та акмеологічного (морально акмеологічного) підходів. Проектується **нейро- педагогічна комп'ютерно - акмеологічна інформаційна система, яка дозволяє зробити висновок (видати відповідні рекомендації), що якісного педагога можна виховати (підготувати) лише із комп'ютерним застосуванням знань перелічених наук.**

Ключові слова: акмеологія, совість, мораль, інформація, система, нейропедагогіка, психо- генетика, психо- екологія.

Вступ. У Національно-Технічному Університеті України «КПІ імені Ігоря Сікорського» та в Українській Академії Акмеології досліджується проблема формування («створення, виховання») **Акме- Педагога** з урахуванням акме- психо- екологічного, нейро- педагогічного, психо- генетичного та акмеологічного (морально акмеологічного) підходів. Базовим поняттям при цьому виступає - Совість. Автором проводяться дослідження стосовно кібернетизації поняття - «Совість». Відомо, що поведінка людини визначається її совістю, хоча у більшості випадків реакціями людини керує - закон Гедонізму. Совість - це моральна свідомість, це закон моралі у середині нас; вона виховується у дитини - докільям, де існує людина (батьками, суспільством, церквою тощо); це моральні норми поведінки. Совість - це умовний рефлекс, модель поведінки у суспільстві. Совість - це виконання людиною великого переліку заборон, норм поведінки та правил: «не агресуй, не убий, не бий, не кради, поважай старших тощо». Совість - як ступінь супротиву «спокуси», «випробуванню», зробити щось протиправне нормам моралі, які існують у суспільстві, де живе людина; це уявлення провини на дії, які є протиправні у суспільстві; це внутрішній голос, норма, мораль; це соціальний закон поведінки. Таким чином **Совість (сумління)** — вияв моральної самосвідомості особистості, її здатність здійснювати моральний самоконтроль, самостійно формулювати для себе моральні обов'язки, вимагати від себе їх виконання і здійснювати оцінку своїх вчинків. **Акмеологія совісті (акме-совість)** - полягає у здійсненні людиною високоморального вибору та відповідних вчинків, що дозволяють совісті залишається вдоволеною, що є неодмінною умовою душевного комфорту особистості й стимулом майбутнього

високоморального буття.

Основа. Автори у своїх дослідженнях використовують **нейро-психоекологію** - це комплекс наукових повідомлень про поведінку і стан людини у інформаційному середовищі життєдіяльності та практичних прийомів їх корекцій, тобто змін. Основними напрямленнями дослідження **нейро-психоекології** за допомогою комп'ютерно - експертних та аналітично-ергатичних *психо- технологій* є **психозондування та психокорекція**. Це якісний комп'ютерний (**кіберакмеологічний**) інструментарій дослідження психічної діяльності людини за рахунок комп'ютерного аналізу відповідей людини на рівні підсвідомості і над свідомості. Комп'ютерні дані обробляються шляхом математичного аналізу на основі кіберакмеологічних експертно-аналітичних технологій за розробленими генетичними алгоритмами. При цьому є можливість комп'ютерно негативні мотиви - «заглушити», позитивні «підсилити». Для цього використовується Кіберакмеологічна ІС яка дозволяє виявляти людей, які схильні до вживання, наприклад, алкоголю, куріння, наркотиків, асоціальної поведінки тощо, а також що є основною метою автора - проведення психогенетичної оцінки педагогічних працівників та вихователів у дитячих садках, школах, ліцеях, ВУЗах, виправних організаціях. **Психокорекція** - дозволяє керувати станом і поведінкою людини. Вже існують наступні методи психічної корекції: акустична або аудіо психокорекція, відео корекція інші. Зробити це можливо лише за рахунок розроблюємої фахівцями Української Академії Акмеології – **Кібернетично Акмеологічної Медико-Біологічної Експертно-Аналітичної Гомеостазної Системи**, яка аналізує зовнішні і внутрішні параметри, що характеризують стан Людини. Система «будує» індивідуальний паспорт Здоров'я, Патології, Аномалії Людини і видає їй рекомендації, технології, методики, програми, алгоритми щодо того, як стати акме- Особою.

Універсальної методики навчання / виховання не існує. Але є ефективна методика дуального навчання / виховання, це коли виникає емпатія (спорідненість душ) між викладачем та учнем на основі доповнення одного іншим за такими властивостями: логіка, етика, сенсорика, інтуїція. Приклад такої діади: Логіко-Сенсорний Екстраверт ---- Етико-Інтуїтивний-Екстраверт.

Класифікація типів темпераменту людини. Існує велика кількість класифікацій типів темпераменту в залежності від різних його властивостей, що беруться до уваги при різних класифікаціях. Основні властивості: швидкість і сила емоційних реакцій; рівень активності і ведучі почуття; тип емоційності: екстраверсія – інтраверсія, невротизм – стабільність; реактивність і активність; загальна психічна активність та емоційність. Похідні (часткові) властивості: сенситивність; активність і реактивність; темп реакції; пластичність; регідність; екстравертованість; інтравертованість; емоційне збудження тощо

Автор у своєму науково-практичному дослідженні застосовує принципи **кіберакмеологічних підходів до навчання і виховання**. До цього залучається **нейро- психологічна та комп'ютерна (кібернетична) акмеологія**. Сучасна психологія (**Б.Г. Ананьев**) це **праксеологія** - потужна розгалужена система теоретичних і прикладних дисциплін, що розвиваються на межах багатьох

наук: психологія науки; **математична, кібернетична, ергатична** психологія; психофізика; психологія мистецтва; психофізіологія; психометрія; нейро психологія; медична психологія; генетика поведінки; психофізіологія (загальна і диференціальна); вікова психологія; педагогічна психологія; психофізіологічна біоніка і математика; фізіологічна психологія; інженерна психологія; космічна психологія; психолінгвістика; психологія таланту; соціальна психологія; психологія характеру; біо- соціальна психологія; соціо-біологічна психологія; генетична психологія; диференціальна психологія; експериментальна психологія; психо фармакологія; історична психологія; етно-психологія; психологія права; психологія мови; зоо- психологія; психологія людини; онто- психологія; психологія соматології; соціальна психологія; соціальна психологія мас; психологія праці; ергономіка; *психо- екологія*; економічна психологія; управлінська психологія; педагогічна психологія; клінічна психологія; військова психологія; психологія спорту і фізкультури; психо геронтологія; психо акмеологія; характерологія тощо. Тобто **акмеологічна психологія** - виступає на сучасному етапі як інтегратор багатьох сфер Людинознавства і основний засіб побудови її загальної теорії і практики у середовищі **інтернету**. На даний час термін «**інтернетика**» має два трактування. В рамках першого, він розглядається як науковий напрямок, який вивчає властивості та способи використання Інтернет переважно в аспекті впливу на соціально-економічні процеси. Друге трактування, розглядає **інтернетик** як розвиток інформатики у напрямку застосування сучасних мережних обчислень в усіх галузях науки, охоплення величезних ресурсів, що розподілені в мережному середовищі.

Висновки. Авторське дослідження з використанням нейро- педагогічного підходу і моральних (включаючи совість) якостей акме- педагога економіста на основі застосування психо- генетики, нейро- педагогіки, психо- екології, генетичної психології, валеології, санології, моральної акмеології (акмеології совісті) у середовищі **нейро- педагогічної комп'ютерно - акмеологічної інформаційної системи** дозволяє зробити висновок, що якісного педагога можна виховати (підготувати) лише із застосуванням знань перелічених наук. При цьому нейрозондування (тестування і діагностика) претендентів на посаду педагога здійснюється на основі комп'ютерного аналізу його генотипу і філотипу. Система має як стаціонарний, так і дистанційний інтернетичний варіант реалізації.

Література.

1. Антонов В.М. Кібернетична акмеологія: теорія і практика: Монографія (друге видання). - Київ. - 2015 - 230 с.
2. Антонов В.М., Голобородько Є.П., Антонова-Рафі Ю.В. АКМЕ- ПЕДАГОГІКА, АКМЕ- МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТИ ТА АКМЕ- ІННОВАЦІЇ У ВИХОВАННІ: Монографія // В.Н.Антонов, Є.П. Голобородько, Ю.В.Антонова-Рафі. – Харків: Видавництво Іванченка І.С.– 2018.– 356 с.
3. Антонов В.М. АКМЕСЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: СИСТЕМНО КРЕАТИВНИЙ ІНТЕГРАТОР ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ //

Стаття. - *Одеса* - 2015. Сборник научных трудов SWorld. Международное периодическое научное издание Входит в международную наукометрическую базу РИНЦ SCIENCE INDEX – Выпуск 3 (40). Том 4.- Технические науки – Иваново. - «Научный Мир»: 2015. - С. 4 - 7.

Abstract. Research the problem creative acme- teacher economist on the base acme- psycho- ecology, neuron- teacher economist, psycho- genetic and acmeology (moral acmeology) method of approach. Project neuron- teacher computer - acmeology system for create quality teacher on the base use computer science.

Keywords: acmeology, conscience, moral, information, system, neuron- teacher, psycho- genetic, psycho- ecology.

Статья отправлена: 08.12.2018 г.

© Антонов В.М., Дученко М.М.

УДК 338

THE JUSTIFICATION OF OPERATIONAL ANALYSIS SCORECARDS OF ENTERPRISE

ОБҐРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ОПЕРАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

Dohadaylo J.V. / Догадайло Я.В.*C.e.s., as.prof / к.е.н., доц.*

ORCID 0000-0003-1553-0250

Labunska A.O. / Лабунська А.О.*student/студент***Dubrovin V.V. / Дубровін В.В.***student/студент**Kharkiv National Automobile and Highway University,**Kharkiv, Vladislava Zubenko (Timurivtsiv) 3^A, 61111**Харківський національний автомобільно-дорожній університет,**Харків, вул. Владислава Зубенка (Тимуровців) 3^A, 61111*

Анотація. В статті обґрунтовано склад системи показників операційного аналізу діяльності підприємства певної галузі з урахуванням її особливостей шляхом реалізації розробленого алгоритму дослідження. Визначено, що до складу системи показників операційного аналізу буде доречним віднести десять показників: точка беззбитковості, коефіцієнт маржинального доходу, беззбитковість реалізації, маржинальний дохід, питомий маржинальний дохід, зона безпеки, запас фінансової міцності та коефіцієнт запасу міцності, індекс задоволеності клієнтів та індекс залучення споживачів.

Ключові слова. Операційний аналіз, система показників, підприємство, прибуток, менеджмент, нова економіка.

Вступ. На сьогодні необхідні більш оперативні, надійні та гнучкі обліково-контрольні методи, які б стали фундаментом оновленого управління підприємством. Для цього, на погляд авторів, перспективним є застосування операційного аналізу (аналіз беззбитковості, маржинальний аналіз, аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток», CVP-аналіз та ін.). Оскільки CVP-аналіз вважається одним з найбільш ефективних засобів планування й прогнозування діяльності підприємства, окрім того від об'єднує маркетингові дослідження, облік витрат, фінансовий аналіз й виробниче планування. Операційний аналіз – це інструмент управління процесом досягнення оперативних цілей підприємства шляхом безперервного системного удосконалення роботи підприємства на підставі систематичного відстеження та вивчення залежності між змінами об'єму діяльності, загальними надходженнями від реалізації продукції, витратами та прибутком.

Для здійснення операційного аналізу діяльності підприємства необхідно визначитися зі складом показників CVP-аналізу. В сучасній економічній літературі науковці доводять, що існує багато поглядів щодо складу системи показників операційного аналізу підприємства, отже, єдиної думки стосовно якісного та кількісного складу системи показників операційного аналізу підприємства не існує. Так, Т.Т. Негл [1] до складу системи показників операційного аналізу відносить шість показників: точку беззбитковості, запас

фінансової міцності, точку закриття підприємства, кромку безпеки, об'єм реалізації продукції на отримання цільового прибутку, питомий маржинальний прибуток. Відповідно до С.В. Кандратової [2] до складу системи показників операційного аналізу відносять сім показників: точку беззбитковості, запас фінансової міцності, маржинальний дохід, чистий операційний прибуток, ефект операційного важелю, індекс задоволеності клієнтів та індекс залучення клієнтів. А.М. Бобришев [3] в ході виконання CVP-аналізу визначає ключові для прийняття управлінських рішень показники: точка беззбитковості, маржинальний дохід та операційний важель. Метою статті є обґрунтування системи показників операційного аналізу підприємства.

Основний текст. Обґрунтування системи показників операційного аналізу було здійснено за допомогою методичного підходу викладеного в роботі [4], оскільки він дозволяє обґрунтувати систему показників з урахуванням особливостей функціонування підприємств певної галузі та думок провідних спеціалістів в сфері управління прибутком та витратами.

Формування системи показників CVP - аналізу підприємства рекомендується здійснювати в сім етапів (**Рис. 1**).

На першому етапі було здійснено аналіз складу системи показників в вісімнадцяти літературних джерелах, що присвячені здійсненню CVP-аналізу на підприємстві.

Для визначення мінімальної кількості літературних джерел було використано методичний підхід В.М. Мішина [5]. Саме така кількість забезпечить вірогідність дослідження 90%. Результати дослідження представлені в **табл.1**. В таблиці знак «+» означає, що даний показник розглядається як складова системи показників.

На другому етапі відбувається вибір показників операційного аналізу діяльності підприємства за відсотком співпадіння думок науковців ($\geq 50\%$). За результатами проведеного аналізу в якості складових системи показників операційного аналізу доцільно використовувати сім показників (**табл. 1**), а саме: точка беззбитковості, маржинальний дохід, коефіцієнт маржинального доходу, запас фінансової міцності, операційний важіль, беззбитковість реалізації та питомий маржинальний дохід. Третій етап – узгодження обраного переліку показників зі специфікою роботи підприємств, шляхом експертного опитування працівників галузі, в якій функціонує підприємство, щодо переліку показників операційного аналізу. Було розроблено спеціальну анкету для реалізації цього методу. Згідно з методиками В.М. Мішина [5] та С.Д. Бешелева [6] з вибору кількості експертів була створена група експертів в кількості 18 чоловік. Серед них було проведено опитування, за результатами якого було виявлено, що склад системи показників операційного аналізу діяльності підприємства формують вісім показників: ставка покриття, беззбитковість реалізації, зона безпеки, маржинальний дохід, точка беззбитковості, запас фінансової міцності, коефіцієнт запасу міцності, коефіцієнт виручки. На четвертому етапі здійснюється визначення переліку показників операційного аналізу шляхом порівняння результатів здійснення другого етапу дослідження з результатами експертного опитування. Шість показників третього етапу

Рис.1 «Алгоритм формування складу системи показників операційного аналізу діяльності підприємства»

Джерело: [2]

співпадають з результатами другого етапу дослідження, а інші два показники варто включити за думкою експертів - зона безпеки та коефіцієнт запасу міцності. Але, оскільки наразі в умовах нової економіки є актуальним спрямованість на потреби клієнта автори вважають, що буде доречним до отриманого складу системи показників операційного аналізу додати ще два: індекс задоволеності клієнтів та індекс залучення споживачів. Отже, для здійснення CVP - аналізу пропонується використовувати наступні 10 показників: точка беззбитковості, коефіцієнт маржинального доходу, беззбитковість реалізації, маржинальний дохід, питомий маржинальний дохід, зона безпеки, запас фінансової міцності та коефіцієнт запасу міцності, індекс задоволеності клієнтів та індекс залучення споживачів. Сутність, економічне

Таблиця 1

Аналіз підходів щодо показників операційного аналізу діяльності підприємства

№ з/п	Назва показника	Порядковий номер використаного літературного джерела																		Відсоток співпадіння
		Негл Т.Т.	Шморгун Н.П.	Файфер Б.	Волкова О.Н.	Бобришев А.Н.	Сахірова І.П.	Голов С.Ф.	Гаврилова А.Н.	Догадайло Я.В	Кісельова Я.Е.	Шигаєв А.І.	Атамас П.Й.	Вахрушина М.А.	Кандратова С.В.	Добровський В.М.	Ананькіна Е.А.	Портна О.В.	Грещак М.Г.	
1.	Точка беззбитковості	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	100
2.	Маржинальний дохід	+	+	+		+	+	+		+	+	+	+	+	+	+			+	72,2
3.	Коефіцієнт маржинального доходу		+	+			+	+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	72,2
4.	Запас фінансової міцності	+		+	+		+	+	+	+		+	+	+	+		+	+		72,2
5.	Операційний важіль					+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	72,2
6.	Беззбитковість реалізації		+	+				+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	66,7
7.	Питомий маржинальний дохід	+		+				+		+	+	+	+		+	+	+	+	+	66,7
8.	Об'єм реалізації продукції для отримання цільового прибутку	+	+		+					+	+	+					+	+		44,4
9.	Зона безпеки						+			+	+		+		+	+	+	+		44,4
10.	Коефіцієнт запасу міцності				+			+		+	+	+			+				+	38,9
11.	Сила операційного важеля			+	+		+							+	+	+			+	38,9
12.	Точка закриття підприємства	+		+												+				16,7
13.	Фінансовий леверидж				+		+													11,1
14.	Ціна беззбитковості		+									+								11,1
15.	Ціновий коефіцієнт		+																	5,56
16.	Чистий операційний прибуток													+						5,56
17.	Цільовий обсяг реалізації								+											5,56
18.	Асортиментна політика підприємства								+											5,56
19.	Індекс задоволеності клієнтів													+						5,56
20.	Індекс залучення клієнтів													+						5,56
	Загальна кількість показників	6	7	8	6	3	8	8	5	10	9	10	8	7	10	9	8	8	8	-

призначення, порядок розрахунку та бажана тенденція зміни перших восьми показників розкриті в роботі [4], обґрунтування інших двох представлені в **табл.2**.

Таблиця 2

Показники операційного аналізу діяльності підприємства

№ з/п	Назва показника	Ум. поз н.	Одиниця виміру	Формула розрахунку	Сутність показника	Бажана тенденція
1.	Індекс задоволеності клієнта	CSI	Частки одиниць, %	$\frac{K_{уд}}{K} 100\%$	Оцінка рівня задоволеності клієнта після взаємодії з компанією.	Ріст
2.	Індекс залучення споживачів	ІПК	Частки одиниць, %	$\frac{K_{н}}{K} 100\%$	Показує, скільки нових клієнтів вдалось залучити компанії за певний період	Ріст

Авторська розробка

В **табл.2** використані наступні умовні позначення: $K_{уд}$ – кількість позитивних відгуків від клієнтів, які придбали товар; K – загальна кількість клієнтів, які звернулися до компанії; $K_{н}$ – кількість нових клієнтів. Для формування інформаційної бази вимірювання обраних показників доцільно використовувати дані бухгалтерського обліку підприємства, що оброблені за допомогою методичного підходу, що дає можливість класифікувати витрати по статтям на змінні та постійні. Апробація обраного складу системи показників аналізу взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» підтвердила доцільність його використання.

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження було обґрунтовано та удосконалено перелік показників операційного аналізу, шляхом додавання показників, що дозволяють оцінити лояльність клієнтів та рівень їх задоволеності сформований склад показників дозволяє здійснювати об'єктивний аналіз в умовах підвищеної конкуренції та посилення соціальної відповідальності бізнесу.

Література:

1. Нэгл Т. Т. Стратегия и тактика ценообразования: Руководство по принятию решений, приносящих прибыль; [пер. англ. Павлов М. Е] /Т.Т. Нэгл, Р.К. Холден. — СПб.: Питер, 2001. – 544 с.
2. Кондратова С.В. Операционный анализ как инструмент эффективного управления компанией в новой экономике [Электронный ресурс] / С.В. Кондратова, М.В. Умрихина // Экономический анализ: теория и практика. - 2014. - № 34 (385). – С. 28 – 35. - Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/v/operatsionnyy-analiz-kak-instrument-effektivnogo-upravleniya-kompaniey-v-novoy-ekonomike>
3. Бобрышев А.Н. Теория и методология управленческого учета в условиях кризисных процессов экономики: дис. на соиск. уч. степени докт. эк. наук:

спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / А.Н. Бобрышев. – Ставрополь, 2017.– 496 с.

4. Догадайло Я.В. Формування системи показників управління прибутком підприємств дорожнього господарства [Електронний ресурс] / Я.В. Догадайло, Я.Е. Кісельова // Економіка транспортного комплексу, вип. 19.-2012 – С. 102-111. – Режим доступу:

https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/523/1/EKT_10_19.pdf

5. Мишин В.М. Управление качеством: учеб. [для студ. вузов] / В.М. Мишин. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 463 с.

6. Бешелев С.Д. Экспертные оценки / С.Д. Бешелев, Ф.Г. Гурвич. – М.: Наука, 1973. – 159 с.

References:

1. Njegl T. T.(2001) Strategija i taktika cenoobrazovanja: Rukovodstvo po prinjatu reshennij, prinosjashhih pribyl' [Strategy and tactics of pricing: The guide to decision-making, making profit], SPb.: St. Petersburg [in Russian]

2. Kondratova S.V. & Umrihina M.V.(2014)Operacionnyj analiz kak instrument jeffektivnogo upravlenija kompaniej v novoj jekonomike [The operational analysis as the instrument of effective management of the company in new economy].Jekonomicheskij analiz: teorija i praktika -Economic analysis: theory and practice, 34, 28-35 Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/v/operatsionnyy-analiz-kak-instrument-effektivnogo-upravleniya-kompaniej-v-novoy-ekonomike> [in Russian].

3. Bobryshev A.N.(2017) Teorija i metodologija upravlencheskogo ucheta v uslovijah krizisnyh processov jekonomiki [The theory and methodology of management accounting in the conditions of crisis processes of economy]. Doctor's thesis., Stavropol [in Russian]

4. Dogadajlo Ja.V. & Kisel'ova Ja.E(2012) Formuvannja sistemi pokaznikov upravlinnja pributkom pidpriemstv dorozhn'ogo gospodarstv a[The formation of profit management scorecard of road industries firms], Ekonomika transportnogo kompleksu - Economy of the transport complex, 19, 102-111 Retrieved from https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/523/1/EKT_10_19.pdf [in Ukrainian]

5. Mishin V.M.(2005) Upravlenie kachestvom: ucheb [Quality management], M.: UNITY-DANA [in Russian].

6. Beshelev S.D. & Gurvich F.G (1973) Jekspertnye ocenki [Expert evaluations], M.: Science [in Russian].

Abstract. Grounded in gender composition scorecard analysis of the company operating a particular industry in view of its features by implementing the algorithm research. This algorithm consists of seven stages. It takes the views of scientists on the composition scorecard operational analysis and expertise of employees of this industry. Determined that in the operating system performance analysis will be appropriate to include ten indicators: break-even point, the rate of marginal income, profitability sales, profit margins, specific marginal income security zone, stock financial strength and safety factor, customer satisfaction index and consumer engagement index.

Keywords. Operational analysis, scorecard, enterprise, profit, management, new economic.

Стаття відправлена: 11.12.2018

УДК 338.48-6:641/642

**PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GASTRONOMIC TOURISM
IN TRANSCARPATHIA****ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ЗАКАРПАТТІ****Sotnikova O.I. / Сотнікова О.І.***Magistrate / магістрант***Ishchenko T.I. / Іщенко Т.І.***c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.***Shydlovska O.B. / Шидловська О.Б.***c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.**National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymyrska 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, вул.Володимирська 68, 01033*

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан гастрономічного туризму у світі та в Україні. Проаналізовано тенденції розвитку міського, фестивального, навчального та сільського вітчизняного гастрономічного туризму. Розкрито передумови для розвитку сирного туризму на Закарпатті. Наведена доцільність організації сирних турів в Закарпатській області.

Ключові слова: гастрономічний туризм, гастротуристи, фестиваль, сир, сироварні.

Вступ.

Зараз туристична галузь розвивається дуже стрімко. Згідно останніх досліджень кількість туристичних подорожей в світі у період з 2000 по 2017 рік зросла на 5,02 млн. осіб, що складає 72 %. Надалі, до 2020 року, прогнозується її збільшення на 33 %, що свідчить про позитивну динаміку розвитку туристичної індустрії [1]. Одним із видів туризму, що розвивається найбільш динамічно є гастрономічний туризм. Він має значні перспективи розвитку, бо сприяє відродженню національних кулінарних традицій.

Основний текст.

Відомо, що у 93 % туристів довготривалі, приємні спогади формуються у підсвідомості та базуються на отриманому досвіді харчування та вживанні напоїв у певному регіоні [2]. Характерні місцеві продукти, кулінарні особливості й гостинність є фундаментом «характеру» регіону, і це приваблює туристів. Мотивацією подорожей, пов'язаних з відвідуванням виробників харчових продуктів, гастрономічних фестивалів, продовольчих ярмарок, фермерських господарств, кулінарних шоу та дегустацій продуктів харчування або будь-якої туристичної діяльності, пов'язаної з харчовими продуктами, є гастрономічний туризм.

Нині обсяг світового ринку гастрономічного туризму оцінюється в 42 млрд. дол. США. В Європі цей напрям туризму найбільш популярний у Франції, Італії, Іспанії. В Азії за звання гастрономічної столиці відчайдушно борються міста Сінгапур і Гонконг. Зростає попит на гастрономічний туризм в Латинській і Південній Америці, насамперед, в Перу і Мексиці. Невипадково саме в місті Ліма в травні 2016 року пройшов Другий глобальний форум Всесвітньої туристської організації ООН з гастрономічного туризму [2].

За даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO, дослідження

Global Report on Food Tourism) 79,0 % туристів перед початком планування власного гастрономічного маршруту детально знайомляться з національним календарем фестивалів чи інших гастрономічних подій, 88,2 % туристів вважають національну кухню стратегічним елементом формування брендового іміджу регіону [3].

Практично будь-яка країна має можливості для розвитку гастрономічного туризму, оскільки кожна має свою неповторну національну кухню, власні традиції гостинності.

Гастрономічні подорожі дуже популярні в усьому світі. Найрозвиненішу систему гастротурів має Франція. Найпопулярніші гастрономічні тури у французьких провінціях Шампань, Бордо, Прованс.

В Італії також популярний гастрономічний туризм: в регіонах Ломбардія й Тоскана є можливість оцінити італійську кухню вищого класу. Карпаччо, піца або полента вгамують будь-який голод, а від спагеті не відмовляється жоден справжній amator італійських страв.

Дуже популярними стали знамениті болгарські винні тури, які пропонують прогулянки виноградниками, збір винограду, дегустацію вин; сирні тури в Голландію, Швейцарію, Італію, де можна скуштувати сорти кращих сирів, відвідати сирний ярмарок; пивні тури Німеччиною, Австрією, Чехією, Бельгією з відвідуванням пивоварень, знаменитих пивних барів та фестивалів.

Японія також популярна серед гастротуристів. Справжнього гурмана Японія може здивувати стравою з риби фуга, в печінці якої міститься певний обсяг отрути, здатний викликати смерть 30-40 осіб. Фугу готують тільки досвідчені кухарі, які мають спеціальну ліцензію.

За останніми статистичними даними до країн, де розвинений гастрономічний туризм також входять Канада, південь Австралії та Перу [4].

Україна теж може бути конкурентоспроможною на світовому гастрономічному ринку. Саме з Україною асоціюються борщ український з пампушками, сало, капуста запорізький, домашні ковбаси, холодець, варя гуцульська, крученики м'ясні, полядниця, деруни житомирські, білі гриби по-гуцульськи, полтавські галушки, вареники, голубці, котлети по-київськи, мазурики, плячки львівські та безліч інших національних страв.

Гастрономічний туризм в Україні можна умовно поділити на основні групи:

міський – туристи знайомляться з автентичними підприємствами харчування конкретного міста. Наприклад, Львів славиться кавою і стравами традиційної української кухні. Родзинками міста є: музей пивоваріння, де проходять екскурсії, дегустації та вечори для тих, хто любить пиво; ресторація-музей «Гасова лампа»; ресторація «Криївка». Туристи з України, Польщі, Німеччини, Італії, а також корейці та японці приїжджають у Львів на вихідні та влаштовують «гастрономічні тури» автентичними львівськими ресторанами і кав'ярнями. У Чернівцях туристи у закладах ресторанного господарства можуть спробувати автентичні страви: мамалигу, десерт «Папанаші» – пончики з сиру у вигляді бубликів, обсмажені в олії та политі чорничним джемом і чорничним лікером. В Одесі гурмани можуть продегустувати вина і коньяки на заводах

«Французький бульвар» і «Шабо». Міський гастрономічний туризм популярний в Україні, бо міста, що приваблюють гастротуристів мають розвинену готельну інфраструктуру. Туристи можуть самостійно обрати засіб розміщення та маршрут подорожі.

фестивальний – дає можливість туристам відвідати кулінарні фестивалі, свята, що призначені одному продукту (сиру, вину, ковбасі тощо). В Україні проводяться такі цікаві фестивалі:

1. Фестиваль хліба на арт-хуторі Острів Обирок в Чернігівській області, де в серпні можна власноруч серпами зібрати врожай зерна, вибити його ціпами, змолотити жорнами, і спекти хліб.

2. Фестиваль кавуна. Місто Гола Пристань у Херсонській області щорічно третьої суботи серпня запрошує поласувати баштаними. Обов'язковим на святі є зважування вирощених кавунів-гігантів. На фестивалі проводяться веселі конкурси, виставки та майстер-класи з кавун-карвінга.

3. Фестиваль «Берлибашський бануш». В закарпатському селі Костишівка Рахівського району проходить фестиваль традиційних гуцульських страв. Учасників і гостей свята пригощають гуцульськими стравами, головна з яких — бануш. За традицією ця страва готується виключно чоловіками на відкритому вогні.

4. Фестиваль полуниці. Відзначають у місті Ізюм на Харківщині в другу суботу червня. Місцеві називають Ізюм «полуничною столицею» України. Одна із традицій свята – приготування полуничного варення, яким пригощають гостей фестивалю.

5. Свято шоколаду. Щорічно у лютому Львів запрошує на фестиваль шоколаду. На ласунів чекають ярмарки-презентації шоколадних виробів найкращих представників цієї індустрії, майстер-класи від професійних шоколат'є, шоколадні вироби ручної роботи, створення близько півсотні унікальних скульптур з величезних брил шоколаду.

6. Фестиваль голубців. У селі Четфалва Берегівського району, де живуть переважно угорці, фестиваль голубців заснували три роки тому. Угорці загортають в листя квашеної капусти копчену свинячу грудинку з паприкою і торгоні. В якості покривного листя вони також використовують листя кольрабі, хрону і дикого винограду.

навчальний – включає спеціалізовані курси, де можна навчитися кулінарного мистецтва. Спеціалізовані кулінарні подорожі супроводжують кухарі, які не лише розповідають туристам про особливості приготування страв, але і вчать гурманів готувати.

сільський – туристи можуть побачити, як готуються деякі страви в домашніх (фермерських) умовах, проїнятися національним духом, дізнатися більше про кулінарні традиції та взяти участь у приготуванні будь-якої страви. Сільський туризм не передбачає розвиненої готельної інфраструктури, що ускладнює відвідування об'єктів туристичної привабливості. Тому організовуються групові автобусні тури до сільської місцевості з організацією розміщення і відпочинку у найближчих готельних підприємствах.

В гастрономічному сільському туризмі України найпопулярнішими

напрямами є винний та сирний туризм. Нині в Україні стрімко розвивається саме сирний туризм, бо цьому сприяє проведення фестивалів, свят та впровадження новітніх технологій екологічного виробництва продукту. Багато гастрономічних туристів прагнуть відвідати як великі відомі підприємства, так і крафтові сироварні України, бо вітчизняний продукт відомий у всьому світі.

Згідно офіційних даних в 2017 року Україна експортувала якісну та конкурентоспроможну сирну продукцію в країни СНД (Казахстан, Молдова, Туркменістан, Вірменія, Азербайджан) та Азії (Пакистан, В'єтнам, Бангладеш та Китай) [5].

Лідерами у закупівлі українського сиру в 2017 році стали Казахстан (3,734 тис. т на суму 15,7 млн. дол. США), Молдова (2,590 тис. т на суму 7, 640 млн. дол. США) та Єгипет (0,989 тис. т на суму 3,643 млн. дол. США) [5].

Сир, безперечно, дуже популярний і улюблений продукт і серед українців. Сирним гурманам все важче догодити, тому в Україні з'являється дедалі більше фермерів, які виробляють дійсно смачний і натуральний сир за традиційними та унікальними рецептурами на власних сироварнях.

Локальні сироварні активно працюють на Львівщині, Тернопільщині, Київщині та решті областей, але флагманом стрімкого розвитку сирного туризму є Закарпаття.

Згідно відомостям журналу «Закарпаття», 83 % населених пунктів краю – це сільські поселення, в яких проживає 63 % населення області (по Україні – 32 %) [6]. Власники сільських садиб почали об'єднуватись у асоціації, створювати комунальні підприємства та центри розвитку сільського туризму, що дало можливість більш активно, зі знанням справи, розвивати цей вид туризму. Найрозповсюдженішими центрами сільського гастрономічного туризму є сироварні. На Закарпатті роблять сир з усіх можливих видів молока, це коров'яче, овече, козяче та молоко буйволів. Традиції сироваріння в регіоні мають багатовікову історію. Історія кожного сировара та сироварні специфічна та унікальна.

До найвідоміших сироварень Закарпаття належать:

1. Сироварня при монастирі у с. Ракошино Мукачівського району. Ідея створити сироварню при Свято-Покровському чоловічому монастирі неподалік Мукачево належить його настоятелю архімандриту Митрофану, на честь якого названий сорт оригінального твердого солодкуватого сиру «Шимон». Ракошинські монахи виготовляють 14 видів сирів з коров'ячого, овечого, козиного молока, що отримується з власної ферми. В основі асортименту - натуральні закарпатські бринза, будз, вурда, виготовлені за традиційною технологією, а також справжні італійські сири - моцарелла, скаморца, муккіна і рікотта. Також в монастирській сироварні пишаються аналогом відомої фети - «Грецьким сиром» з овечого молока і ексклюзивним «Біблійним» сиром з додаванням привезеного з Єрусалима ісопу. Неабияким попитом користується і козячий сир «Монастирський», який виготовляється тільки восени. Щодня на виробництво сирів використовується 500 літрів молока, а ціни на продукцію коливаються від 80 до 250 грн. Прогустувати і придбати виготовлений з благословенням сир можна в спеціалізованому магазинчику Монастирської

сироварні.

2. «Кельтський двір» у м. Мукачево – це заклад, в якому можна продегустувати елітні сири типу камамбер, дорблю, овечої фети, козячого пуату.

3. Ферма «Карпатський буйвіл» у м. Виноградов. В даному закладі місцеві активісти намагаються врятувати найпівнічнішу популяцію буйволів у світі. Зараз на фермі є понад 30 карпатських буйволів. Безпосередньо на фермі працює невеликий переробний цех, де з дуже рідкісного і корисного молока виготовляють різні еко-продукти. Гордістю ж є справжня *Mozzarella di Bufala*.

4. «Селиська сироварня» в с. Нижнє Селище Хустського району. В сироварні під керівництвом власника Петра Пригари за підтримки Асоціації Європейських кооперативів з 2002 року налагоджено виробництво сиру за швейцарською технологією без додавання консервантів і ароматизаторів. Для виробництва унікальних напівтвердих сирів «Селиська» і «Нарциса Карпат» та м'якого «Хуст» використовується коров'яче молоко від місцевих фермерів.

5. Буйволова ферма «На току» в с. Горинчово Хустського району. Під час відвідування еко-ферми туристи мають змогу побачити процес виробництва сирів, продегустувати 2 види сиру і придбати домашні смаколики (бринзу, сметану, молоко).

6. «Перечинська мануфактура» в м. Перечин, де виготовляють якісний і натуральний сир. Робота сироварні орієнтована на те, щоб виготовити максимальну кількість видів сиру. Туристам пропонується дегустаційна тарілка, що складається з 7 типів сиру: рікота, камамбер, молодий свіжий сир – полонинський з перцем, полонинський без перцю, перечинський (витриманий 2 місяці), перечинський молодий з пажитником, сир типу качота.

Отже, велика кількість унікальних сироварень Закарпаття є гарним підґрунтям для організації сирних турів, під час яких можна відвідати місця виробництва сиру, ознайомитись з особливостями його приготування, історією, культурою та традиціями правильного споживання продукту, а також особисто прийняти участь в приготуванні сиру.

Втім недостатня готельна інфраструктура поблизу активно працюючих сироварень свідчить про відсутність повного циклу процесу гостинності в межах надання туристичних послуг.

Таким чином, Закарпаття має всі передумови для стрімкого розвитку сирного туризму, а проблему забезпечення гостротуристів житлом необхідно вирішувати шляхом будівництва туристично-екскурсійних готелів.

Висновок.

Проведені дослідження свідчать, що саме територія Закарпатської області має всі необхідні сприятливі умови для популяризації сільського гастрономічного туризму. Динамічний розвиток сирного туризму матиме істотний вплив на економічний розвиток Закарпаття: забезпечуватиме надходження прибутку до місцевого бюджету; надаватиме можливість уникати сезонних коливань прибутків від туристичної діяльності; допомагатиме у просуванні національного виробника; сприятиме збереженню старовинних кулінарних традицій та створенню продуктів, конкурентоспроможних на

світовому ринку.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 6.
2. Офіційний сайт Всесвітньої асоціації гастрономічного туризму. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldfoodtravel.org>.
3. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/ru>.
4. Тищенко, О. М. Туризм як національний пріоритет : Колективна монографія за редакцією І. М. Писаревського / Тищенко О. М. Соболев В. М. – Харків: ХНАМГ, 2010.
5. Офіційний сайт AgroPortal. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroportal.ua/ua/news/zhivotnovodstvo/nazvany-top5-eksporterov-syra-iz-ukrainy-v-2017-godu/>.
6. Журнал Туристичне Закарпаття // Каталог-довідник. – Мукачево: 2018 – Вип 1.

References:

1. Official site of the State Statistics Service of Ukraine - [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 6.
2. The official site of the All-Union Association of Gastronomic Tourism. - [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.worldfoodtravel.org>.
3. The official site of the All-Union Tourist and Travel Agencies. - [Electronic resource]. - Access Mode: <http://www2.unwto.org/ru>.
4. Tishchenko, O. M. Tourism yak national priority: Collective monograph for the editor I. M. Pisarevsky / Tishchenko O. M. Sobolov V.M. - Kharkiv: KNAMG, 2010.
5. The official site of AgroPortal. - [Electronic resource]. - Mode of access: <http://agroportal.ua/ua/news/zhivotnovodstvo/nazvany-top5-eksporterov-syra-iz-ukrainy-v-2017-godu/>.
6. Magazine Tourist Transcarpathia // Catalog-Dovdnik. - Mukachevo: 2018 - VIP 1.

Abstract. Now the tourism industry is developing very rapidly. According to the recent studies, the number of tourist trips in the world from 2000 to 2017 increased by 5.02 million, which is 72 %. In the future, by 2020, it is predicted to increase by 33 %, which indicates a positive dynamics of the tourism industry. One of the types of the most dynamically developing tourism is the gastronomic tourism. It has significant prospects for development, as it promotes the revival of national culinary traditions.

Almost any country has opportunities for the development of the gastronomic tourism, as each has its own unique national cuisine, its own traditions of hospitality.

The article deals with the current state of gastronomic tourism in the world and in Ukraine. The tendencies of urban, festival, educational and rural domestic gastronomic tourism development are analyzed. The prerequisites for the development of cheese tourism in Transcarpathia are outlined. The expediency of organization of cheese tours in the Transcarpathian region is presented.

Key words: gastronomic tourism, gastronomists, festival, cheese, cheese-making.

Стаття відправлена: 04.12.2018 р.

© Сотнікова О.І., Іщенко Т.І., Шидловська О.Б.

УДК 658.3:65.012

COMMUNICATION SPACE OF ENTERPRISES AND INFORMATION KNOWLEDGE КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ПІДПРИЄМСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ЗНАННЯ

Makovetska I. M. / Маковецька І.М.

postgraduate student / аспірант

Державний університет телекомунікацій, Київ, вул. Солом'янська 7, 03110

State University of Telecommunications, Kyiv, st. Solomenskaya 7, 03110

Анотація. Наукова стаття присвячена комунікаціям на підприємстві та отриманих наукових знань в еру інформаційних технологій. В статті розглянутий перелік дій для покращення комунікації на підприємстві. Наведена бізнес-модель цілей підприємства на рівні комунікаційної привабливості. Висвітлено та узагальнено наукові переваги управління комунікаціями на підприємстві.

Ключеві слова: комунікація, управління, підприємство, переваги, наукові цілі.

Вступ. Комунікації в інформаційну еру стали одними із найважливіших факторів успіху на ринку товарів та послуг, а особливо в управлінні підприємством. Нашу буденність змінюють хмарні технології та інформаційні знання за допомогою багатогранних інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах. Кожен управлінець не може бачити своєї управлінської діяльності без правильного комунікаційного процесу, який відіграє важливу роль в процесі управління підприємством.

Основний текст. Для українських підприємств отримання прибутку та ефективного управління комунікаційними процесами неможливе без інформаційно-комунікаційних технологій. Саме інформаційно-комунікаційні технології стали однією з головних умов ведення успішного бізнесу сьогодні.

Комунікація – це взаємозв'язок двох чи більше управлінських систем з чіткими діями, з використанням певних засобів та каналів зв'язку для передачі інформації по всім ланкам підприємства. Для визначення значення комунікацій в управлінні підприємством необхідно чітко розуміти, що таке інформація, з чого вона складається, які має особливості, адже без розуміння сутності явища неможливо його застосовувати для своїх цілей.

Комунікації – є складними процесами, які проходять певний етап по передачі інформації. Наука не стоїть на місці. Основою комунікації є інформація, це і є найважливіший ресурс на всіх стадіях процесу управління на підприємстві.

Для покращення комунікації на підприємстві потрібно:

1) Використовувати канали зв'язку. Сьогодні в цифрову епоху існує безліч каналів зв'язку (електронна пошта, чати, телефонія, факс, презентації на сайту підприємства і т.д.).

2) Мова тіла та жестів. Щоб керівника розуміли з перших поглядів та була високоякісна віддача інформації потрібно вміло користуватися невербальною (погляди, міміку, пози, жести) і вербальною (мова, інтонація) лексикою.

3) Залучати до співпраці професіоналів (розробляти чіткі механізми

отримання фінансування на введення в дію в ефективні програми).

4) Проведення спільних переговорів (вираження своїх ідей в колі однодумців, де комунікація виконує життєздатну функцію менеджменту).

5) Матеріальна мотивація (покращення процесів управління на підприємстві завдяки подякам та грошовим преміям).

На сьогоднішній день однією із бажаніших цілей в науці, які стоять перед керівником в 2018 році, є бізнес-модель цілей підприємства на рівні комунікаційної привабливості (рис.1). Принцип DAEMON є поступовим переходом по драбині управлінської діяльності. DAEMON – це є термін, що характеризує суть процесу за допомогою метафори та запозичений з кібернетики. Демон (англ. Daemon) - в системах класу UNIX – це програма, що працює в фоновому режимі без прямого спілкування з користувачем [1]. В цій моделі реалізується принцип робочого процесу в умовах інформаційної стійкості.

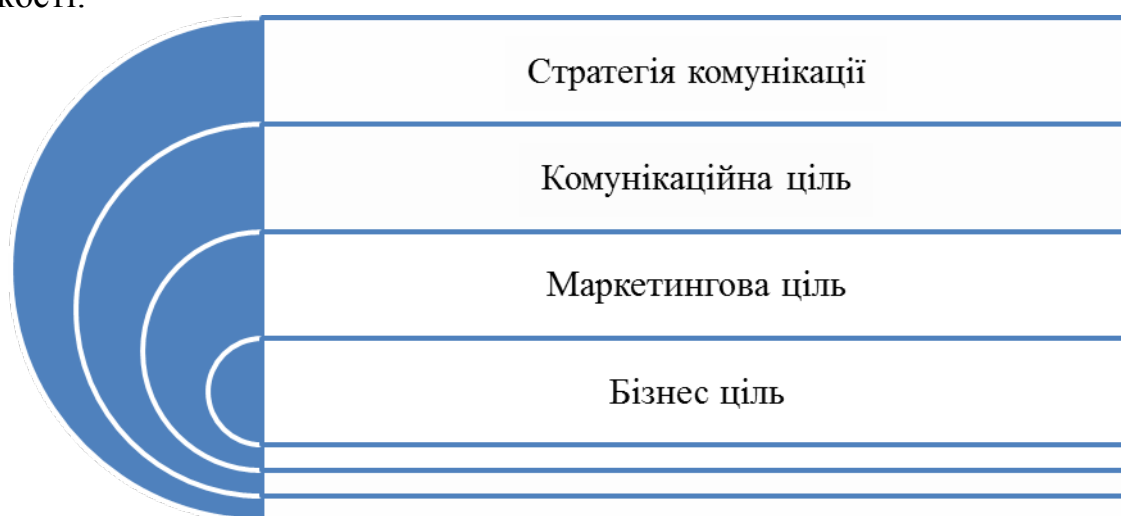

Рис. 1. Бізнес-модель цілей підприємства на рівні комунікаційної привабливості

На рисунку чітко окреслені базові грані управлінської діяльності в інформаційну еру. Наукові цілі цієї моделі направлені на покращення комунікації в управлінні. Використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню ефективності адміністративної діяльності, підтримки управлінських рішень, розширенню рамок процесу управління на підприємстві, підвищенню ефективності персональної діяльності працівників. Це не випадково, оскільки процедура управління, завдяки комунікаціям на підприємстві, покращує процес (планування, організацію, облік виконання управлінської роботи, аналіз якості та ефективності трудового процесу) та відрізняється високим ступенем трудомісткості, повторюваністю однотипних дій, великим об'ємом інформації, високим ступенем ризику в допущенні помилок.

Ефективність комунікацій в системі управління визначає якість управлінських рішень. Комунікаціями пронизана вся система управління підприємством. Метою комунікації є розуміння, осмислення переданої інформації, адже сам по собі факт обміну інформацією не забезпечує

ефективності спілкування людей.

Інноваційні підходи по просування результатів наукової діяльності в комунікаціях таких як впровадження ERP-систем допомагають реалізовувати управлінський потенціал підприємства по максимуму та спрощують саму систему організації. Сучасні та прогресивні ERP-системи включають в себе модулі, які спрощують управлінську систему будь-якої галуззі [2].

Інформаційні технології в науці призводять до ефективної роботи з інформацією на підприємстві. Так ще однією з наукових цілей є поява так званих grid-system [3, с.89]. Це є сітчасті системи, які використовуються при запланованих проектах на різних стадіях входу інформації, що породжують масиви емпіричних даних, а кінцевим результатом grid-system є обговорення нових ідей невеличкими групами, які при управлінському процесі прагнуть до об'єднання загальних управлінських зусиль на основі професійних інтересів та правильно налагодженій комунікації.

Висновки. Високі наукові цілі в 2018 році покладені на вдосконалення Інтернет-середовища, що увійшло в нашу управлінську діяльність та надало широкі можливості для організаційної структури. Трансформація наукових стратегій вченими призводить до абсолютно нових конфігурацій в комунікаційному процесі. Наука не стоїть на місці. Інформаційно-комунікаційний простір управлінської діяльності все тільки покращується і покращується. Доказами цього є наукові переваги управління комунікаціями на підприємстві, а саме:

- Комунікація без меж: працівник завжди на зв'язку. Технологічні досягнення ХХІ століття відкрили нові можливості для того, щоб комунікація на підприємстві позитивно вплинула на саме підприємство (новітні підходи у лідерстві).

- Гнучкість робочого часу. Ринок праці урізноманітнівся та став більш вибагливим до організаційного процесу на підприємстві (можливість надсвоєчасного виконання поставлених цілей з урахуванням підготовки та здібностей колег).

- Командами керують команди. Макроекономічні тенденції управління вимагають контрольованості та своєчасного реагування на комунікаційні потоки (симфонічне керівництво з нотками рівня розвитку для інших керівників).

- Економічна ефективність. Ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємстві (збільшення продуктивності праці та заощадження фінансових коштів).

Наукові цілі 2018 року, які чітко переплітаються з комунікаційною привабливістю підприємства вимагають цілеспрямованої спрямованості на побудову управлінської діяльності. Комунікації мають велике значення для досягнення успіху підприємства.

Література:

1. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Електронний каталог. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Демон_\(программа\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Демон_(программа)) (дата звернення: 03.12.2018).

2. ERP (Enterprise Resource Planning). Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/ERP> (дата звернення: 03.12.2018).

3. Сергодеева Е. А., Сапрыкина Е. В., Оноприенко А. В. Научные коммуникации в ситуации современного междисциплинарного синтеза. Грамота. Тамбов, 2018. № 5(91). С. 86-90.

References:

1. Vikipediya: vilna entsyklopediya. Elektronnyy katalog. [Electronic resource]. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Demon_\(the_program\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Demon_(the_program)) (date of the beast: 03.12.2018).

2. ERP (Enterprise Resource Planning). Vikipediya: vilna entsyklopediya. [Electronic resource]. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/ERP> (date of the beast: 03.12.2018).

3. Sergodieva E. A., Saprykina E. V., Onoprienko A. V. Nauchnyye kommunikatsii v situatsii sovremennogo mezhdistsiplinarnogo sinteza. [Scientific communications in the situation of modern interdisciplinary synthesis]. Literacy. Tambov, 2018. No. 5 (91). Pp. 86-90.

Abstract. *The scientific article is devoted to communications at the enterprise and the received scientific knowledge in the era of information technologies. The article deals with the list of actions for improvement of communication at the enterprise. The business model of enterprise goals is presented at the level of communication attractiveness. The scientific advantages of communication management at the enterprise are highlighted and summarized.*

Key words: *communication, management, enterprise, benefits, scientific goals.*

Статтю відправлено: 06.12.2018 р.

© Маковецька І.М.

УДК 349.41

**THE WITHDRAWAL OF THE LAND PLOT USED IN VIOLATION OF THE
LEGISLATION OF THE RUSSIAN FEDERATION: GAPS AND
INNOVATIONS IN THE LEGAL REGULATION****ИЗЪЯТИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА, ИСПОЛЬЗУЕМОГО С НАРУШЕНИЕМ
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ: ПРОБЕЛЫ И НОВЕЛЛЫ
ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ****Opilat N.I. / Опилат Н.И.***PhD in Law, Associate Professor/ к.ю.н., доцент***Opilat M.V. / Опилат М.В.***Senior Lecturer of Civil Law Department/ старший преподаватель кафедры гражданского
права**Kemerovo state University, Kemerovo, Red 6, 650000**Кемеровский государственный университет, Кемерово, ул. Красная 6, 650000*

Аннотация. В работе рассматриваются проблемы правового регулирования принудительного изъятия земельного участка, используемого с нарушением действующего законодательства. Длительное время данный институт оставался не востребованным на практике в виду отсутствия норм, устанавливающих конкретный порядок прекращения права частной собственности на земельный участок. Авторы статьи анализируют развитие и новеллы законодательства, при помощи которых устранены пробелы в правовом регулировании изъятия земельных участков, находящихся в частной собственности.

Ключевые слова: земельное законодательство, пробел законодательства, земельный участок, право частной собственности, целевое назначение, разрешенное использование, изъятие земельного участка, порядок изъятия земельного участка, публичные торги.

Вступление. В доктрине земельного и гражданского права в настоящее время общепризнано, что земельные участки относятся к разряду имущества особого рода, они отличаются от иных объектов недвижимости специфическими свойствами, присущими природным (не антропогенным) объектам. Особая значимость земли как основы жизни и деятельности народа провозглашается в Конституции Российской Федерации [1] и реализуется в нормах земельного, экологического и иного специального законодательства. Часть земной поверхности, приобретая юридический статус земельного участка, не утрачивает своих природных свойств, оставаясь составной частью окружающей природной среды. В связи с этим законодатель устанавливает особые правила и требования к хозяйственному использованию земельных участков, пытаясь предотвратить их порчу, загрязнение, уничтожение и иные негативные процессы. Российское законодательство предусматривает в качестве правовых последствий нарушения установленного порядка использования земель не только применение мер административного воздействия, но и принудительное изъятие земельного участка. Таким образом, в процессе изъятия земельного участка возникает целый комплекс общественных отношений, регулируемых нормами различной отраслевой принадлежности – гражданского, земельного, административного и иных специальных отраслей законодательства.

Основной текст. Следует отметить, что институт изъятия земельных

участков в связи с их ненадлежащим использованием хорошо известен российской правовой системе. Советское законодательство предусматривало возможность изъятия земельных участков у граждан и юридических лиц в связи с нарушением требований в области охраны и использования земель. Поскольку земля и иные природные ресурсы находились в исключительной государственной собственности и были исключены из гражданского оборота, то не возникало никаких проблем с определением отраслевой принадлежности норм, регулирующих данную сферу правоотношений. Так, ст. 139 ЗК РСФСР 1970 года, помещенная в раздел «Ответственность за нарушение земельного законодательства», предусматривала изъятие земельного участка за систематические нарушения правил пользования землей, которое производилось по постановлению (решению) органов, предоставивших земельные участки[2]. Прекращение права землепользования рассматривалось как санкция за правонарушение и представляло собой принудительное изъятие земельного участка у недобросовестного землепользователя.

Аналогичные правила предусматривало законодательство переходного (постсоветского) периода. Изъятие земельных участков производилось также в административном порядке, Земельный кодекс РСФСР 1991 года детально прописывал основания и процедуру принудительного прекращения прав на землю в случае совершения правонарушения [3].

Учитывая установленные законом особенности принудительного прекращения прав на землю в связи с нарушением правил землепользования, изъятие земельных участков в доктрине советского земельного права было предложено считать мерой специальной земельно-правовой ответственности. В обоснование отличий правовой природы изъятия земельных участков от административной ответственности в доктрине называли следующие доводы. Во-первых, изъятие земли применяется только против нарушителей, допускающих систематические нарушения правил пользования землей, если эти нарушения настолько изменили состояние земли, что обычными мерами воздействия трудно устранить правонарушение. Во-вторых, особенностью изъятия земли является то, что эта мера применяется по решению того органа, который предоставил земельный участок. В-третьих, изъятие земельного участка касается только землепользователя, тогда как субъектом административной ответственности выступают должностные лица и граждане [4].

Современное законодательство, регулирующее отношения по поводу принудительного прекращения прав на земельные участки представлено, прежде всего, нормами гражданского и земельного права. Особый интерес с теоретической и практической точки зрения представляет анализ правоотношений в сфере принудительного прекращения права частной собственности на земельный участок в связи с совершением земельного правонарушения. Законодатель разграничил основания и порядок прекращения прав в зависимости от того, на каком титуле используется земельный участок. Если процедура изъятия земельных участков у лиц, не являющихся собственниками в полной мере прописана в Земельном кодексе Российской

Федерации (далее – ЗК РФ) [5] и не вызывает особых сомнений, то принудительное изъятие земельных участков у собственников, урегулированное нормами как гражданского так и земельного права, длительное время оставалось проблематичным в силу несогласованности указанных норм. Дело в том, что нормы ст. 44 ЗК РФ (в первоначальной редакции) и ст. 286 Гражданского кодекса РФ (далее – ГК РФ) [6] носили бланкетный характер и в части установления порядка прекращения права собственности на земельный участок отсылали друг к другу.

В юридической литературе предлагались различные варианты преодоления пробела, начиная от самых простых – путем совершенствования юридической техники и, заканчивая предложениями «глобального характера», – полностью вывести собственнические отношения на землю из сферы земельного права. Столь радикальные предложения последовали в период обсуждения Концепции развития гражданского законодательства [7] и были в полной мере созвучны ее основным положениям в части реформирования вещного права. Модернизация Гражданского кодекса РФ в соответствии с Концепцией предполагает формирование нового института вещных прав на земельные участки и иные природные ресурсы. Отношения по поводу приобретения и прекращения права частной собственности на земельный участок (в том числе, путем принудительного изъятия земельного участка ввиду его ненадлежащего использования) являются предметом гражданско-правового регулирования, а потому соответствующие нормы, содержащиеся в настоящее время в Земельном кодексе, предлагается изъять и поместить в соответствующий раздел ГК РФ. Создание единого института, объединяющего нормы, регулирующие отношения в сфере возникновения, осуществления и прекращения прав на землю, вероятнее всего, позволит избежать проблем, которые связаны с дуализмом правового регулирования [8].

Однако до настоящего времени раздел II Гражданского кодекса «Право собственности и другие вещные права» не претерпел изменений. Законодатель пошел по другому пути; пробел в земельном законодательстве был преодолен в 2018 году в процессе изменений градостроительного законодательства в части совершенствования правового регулирования отношений, возникающих по поводу самовольной постройки [9]. Земельный кодекс РФ дополнен статьей 54.1, которая предусматривает специальный порядок прекращения права частной собственности на земельный участок в случае его изъятия в связи с нарушением законодательства Российской Федерации [10]. Устанавливается общее правило, по которому отчуждение земельного участка осуществляется путем продажи с публичных торгов в соответствии с гражданским законодательством и с учетом особенностей, предусмотренных данной статьей; подробно регламентируется порядок отчуждения земельного участка, на котором находится самовольная постройка.

Заключение и выводы.

Таким образом, очевидно, что изменения земельного законодательства, в том числе в части преодоления пробелов в настоящее время в значительной степени связаны с реформированием смежных отраслей законодательства и

права. В целях совершенствования правового регулирования представляется целесообразным разработать и принять единой концепции развития отраслей права, объектом которых в той или иной степени выступает земля (земельный участок). Думается, что такой подход позволит избежать противоречий и пробелов в правовом регулировании, обеспечить сохранение земли не только в качестве недвижимого имущества и пространственного базиса, но и важнейшего природного объекта, представляющего общечеловеческую ценность.

Литература:

1. Конституция Российской Федерации. Принята всенародным голосованием 12 декабря 1993 г. (с учетом поправок, внесенных Законами РФ о поправках к Конституции РФ от 30.12.2008 г. № 6-ФКЗ, от 30.12.2008 г. № 7-ФКЗ, от 05.02.2014 г. № 2-ФКЗ, от 21.07.2014 г. № 11-ФКЗ) // <http://www.pravo.gov.ru>, 01.08.2014.
2. Земельный кодекс РСФСР от 01 июля 1970 г. (утратил силу) // Ведомости Верховного Совета РСФСР. 1970. № 28. Ст. 581
3. Земельный кодекс РСФСР от 25 апреля 1991 г. (утратил силу) // Ведомости СНД и ВС РСФСР. 1991. № 22. Ст. 768.
4. Жариков Ю.Г. Охрана права землепользования. М.: Наука, 1974.
5. Земельный кодекс Российской Федерации от 25 октября 2001 г. № 136-ФЗ (ред. от 03.08.2018 г.) // Собрание законодательства РФ. № 44. Ст. 4107.
6. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) от 30 ноября 1994 г. № 51-ФЗ (ред. от 03.08.2018 г.) // <http://www.pravo.gov.ru>, 30.07.2017.
7. Концепция развития гражданского законодательства, одобренная 7 октября 2009 г. Советом по кодификации и совершенствованию гражданского законодательства при Президенте РФ // http://www.privlaw.ru/vs_info8.html.
8. Опилат Н.И. Проблемы института прекращения права собственности на земельный участок ввиду его ненадлежащего использования // Сборнике научных трудов международной научно-практической конференции «Торговля в 21 веке». Кемерово. 2012. С. 365-368.
9. Градостроительный кодекс Российской Федерации от 29 декабря 2004 г. № 190-ФЗ (ред. от 03.08.2018 г.) // Собрание законодательства РФ. 2005. № 1 (часть 1). Ст. 16.
10. Федеральный закон от 03 августа 2018 г. № 340-ФЗ «О внесении изменений в Градостроительный кодекс Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации» // <http://www.pravo.gov.ru>, 04.08.2018.

References:

1. Russian Constitution. Adopted by popular vote on December 12, 1993 (subject to amendments made by the Laws of the Russian Federation on amendments to the Constitution of the Russian Federation from 30.12.2008 № 6-FKZ, from 30.12.2008 № 7-FKZ, from 05.02.2014 № 2-FKZ, from 21.07.2014 № 11-FKZ) // <http://www.pravo.gov.ru>, 01.08.2014.
2. The Land code of RSFSR of July 01, 1970 (became invalid) / / Sheets of the Supreme Council of RSFSR. 1970. No. 28. St. 581.

3. The Land code of the RSFSR of April 25, 1991 (repealed) // Vedomosti SND and the RSFSR Supreme Soviet. 1991. No. 22. St. 768.
4. Zharikov G. Protection of land use rights. M.: Science, 1974.
5. The Land code of the Russian Federation dated 25 October 2001 № 136-FZ (as amended on 03.08.2018 g) // Collected legislation of the Russian Federation. No. 44. St. 4107.
6. The Civil code of the Russian Federation (part one) of November 30, 1994. № 51-FZ (as amended on 03.08.2018 g) // <http://www.pravo.gov.ru>, 30.07.2017.
7. The concept of development of civil legislation, approved on October 7, 2009 by the Council for codification and improvement of civil legislation under the President of the Russian Federation // http://www.privlaw.ru/vs_info8.html
8. Opilat N. I. Problems of the Institute of termination of ownership of land due to its improper use // Proceedings of the international scientific and practical conference «Trade in the 21st century». Kemerovo. 2012. P. 365-368.
9. The Town-planning code of the Russian Federation of 29 December 2004. № 190-FZ (ed. from 03.08.2018 g) // Collected legislation of the Russian Federation. 2005. № 1 (part 1). St. 16.
10. Federal law No. 340-FZ of 03 August 2018 «On amendments to the Town-Planning code of the Russian Federation and certain legislative acts of the Russian Federation» // <http://www.pravo.gov.ru>, 04.08.2018.

Abstract. *The paper deals with the problems of legal regulation of compulsory seizure of land used in violation of the current legislation. For a long time, this institution remained not in demand in practice due to the lack of rules establishing a specific procedure for the termination of ownership of land. The authors analyze the development and novelties of the legislation by means of which the gaps in the legal regulation of the seizure of land plots in private ownership are eliminated.*

Key words: *land legislation, the gap in the legislation, land plot, the right of private property, purpose, permitted use, seizure of land, the procedure for seizure of land, public auction.*

Статья подготовлена с помощью СПС «КонсультантПлюс»

Статья отправлена: 05.12.2018 г.

© Опилат Н.И.

COURT CONSIDERATION OF CASES OF FRAUD USING BANK CARDS РАССМОТРЕНИЕ СУДАМИ ДЕЛ О МОШЕННИЧЕСТВЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ БАНКОВСКИХ КАРТ

Lamonova A.O. / Ламонова А.О.

student / студент

Law School of the Far Eastern Federal University

Юридическая школа Дальневосточного федерального университета

Аннотация. В статье автор рассматривает проблему защиты прав граждан, у которых в результате мошеннических действий были списаны денежные средства с банковской карты. Настоящая статья посвящена анализу 40 уголовных дел данной категории, 30 гражданских дел за период с января 2017 года по май 2018 года.

Ключевые слова: преступление, мошенничество, банковская карта, защита, суд.

Рассмотрение в судах дел о мошенничестве в настоящее время крайне затруднено. Изучение практики показывает, что во многом проблема объясняется отсутствием единообразного понимания доказательственного значения собранных материалов, также в суде рассматривается очень мало дел о мошенничестве с использованием банковских карт, т.к. очень низкий уровень расследования указанных уголовных дел [1]. В большинстве случаев уголовные дела приостановлены по п.1 ч.1 208 УПК РФ (лицо, подлежащее привлечению в качестве обвиняемого, не установлено).

Подтверждением сказанному является анализ 40 приостановленных уголовных дел за период с января 2017 года по май 2018 года.

Во всех случаях были возбуждены уголовные дела в отношении неустановленных лиц по признакам преступления, предусмотренного ч.1 ст.159 УК РФ. В сорока случаях было вынесено постановление о признании лица потерпевшим. В 34 случаях уголовные дела приостановлены по п.1 ч.1 208 УПК РФ.

В комплекс первоначальных следственных мероприятий по данной категории дел входили следующие:

1. Допрос потерпевшего.

2. Вынесение постановления с ходатайством перед судьей о получении разрешения на проведение оперативно-розыскного мероприятия - наведение справок, направленное на получение с ПАО «ВТБ»/ ПАО «Сбербанк» сведений о собственнике банковской карты, схемы движения денежных средств по счету, в случае перевода денежных средств на счета или номера операторов сотовой связи, с указанием данных лиц на которых зарегистрированы данные счета (номера).

3. Вынесение постановления о разрешении на проведение оперативно-розыскного мероприятия - наведение справок путем получения в сотовых компаниях сведений о соединении абонентского номера с указанием IMEI и адресов базовых станций.

Всего в 6 случаях из 40 лицо, совершившее мошеннические действия, было установлено. В качестве примера, приговором Любинского районного суда Омской области от 19.03.2018 года Захаров А.Н. признан виновным в

совершении преступления, предусмотренного ч.2 ст.159 УК РФ, назначено наказание в виде двух лет лишения свободы. Подсудимый Захаров А.Н. совершил мошенничество, то есть хищение чужого имущества путем обмана, совершенное с причинением значительного ущерба гражданину. Обстоятельства произошедшего были следующими, Захаров А.Н. находясь в квартире, действуя умышленно, из корыстных побуждений, путем обмана, с целью хищения денежных средств у потерпевший, действуя от имени сотрудника правоохранительных органов, не являясь на самом деле таковым, направил не менее 68 смс сообщений посредством сети «Интернет» на абонентский номер № потерпевшей с требованием о перечислении денежных средств на счет банковской карты №, в счет взыскания несуществующего штрафа и осуществления вымышленного уголовного преследования в отношении потерпевший. Находясь под воздействием обмана потерпевший, проследовал в здание ПАО «Сбербанк России», расположенное по адресу через терминал совершил две банковские операции по переводу денежных средств в сумме 3500 и 2 500 рублей, а далее осуществил одну банковскую операцию по переводу денежных средств в сумме 2 600 рублей на карту №, принадлежащую Захарову А.Н.[2].

Потерпевшие по 36 исследуемым уголовным делам поясняли, что на начальном этапе обращались с претензией в банк с требованием о возврате денежных средств в связи с несанкционированным списанием. Согласно ФЗ «О национальной платежной системе» у банка существует обязанность возвращать денежные средства клиенту, который заявил о несанкционированном списании средств с его личной платежной карты, а уже после проводить свое собственное расследование того, по чьей вине это произошло [3]. Во всех случаях банк в ответ на претензию указывал, что операции были совершены с использованием личного кабинета клиента, у банка не было оснований полагать, что действия исходят не от клиента. Анализ результатов внутреннего расследования банка позволяет сделать вывод о том, что в отношении клиента были совершены мошеннические действия неустановленным лицом, получившим доступ к личным данным. Банк не несет ответственность за ущерб, возникший вследствие несанкционированного использования третьими лицами идентификаторов и средств подтверждения клиента, если такое использование стало возможным не по вине банка. Соответственно, клиенту денежные средства не выплачиваются.

Владельцы карт, у которых были списаны денежные средства с банковской карты путем мошеннических действий, вынуждены обращаться в порядке гражданского судопроизводства с указанием ответчиком соответствующий банк, в связи с тем, что дела по указанной категории в большинстве случаев приостановлены по п.1 ч.1 208 УПК РФ. Клиенты банка полагают, что система безопасности банка не обеспечивает должного уровня защиты, не срабатывает должным образом. Судебная практика по указанной категории дел также очень узкая и суд в данном случае на стороне банков.

Анализ 30 гражданских дел данной категории в период с января 2017 года по май 2018 года показал, что суд приходит к выводу, что банк не нарушал

правил обслуживания банковских карт и производил перечисление денежных средств со счета истца в соответствии с установленным порядком предоставления услуги в рамках заключенного с истцом договора, полагая, что поручения о перечислении денежных средств исходят от клиента.

Подтверждением сказанному является анализ судебных решений по указанной категории дел. Решением Южно-Сахалинским городского суда от 11.10.2017 года Сергееву Д.А. было отказано в удовлетворении исковых требований о взыскании денежных средств с ВТБ 24 (публичное акционерное общество). Сергеев Д.А. в исковом заявлении указал, что 01.02.2016г. зашел на сайт банка, который оказался поддельным, телефон истца был заражен вирусом. Сергеевым Д.А. была произведена авторизация посредством ввода уникального номера клиента и пароля [4].

По данной категории дел истец должен доказать документально свою непричастность к списанию денег. Например, в момент списания клиент находился в одном регионе, а операция была совершена в другом. Как доказательства необходимо предоставить загранпаспорт, справку с места работы или учебы. Необходимы такие доказательства, как аудиозапись телефонного разговора с мошенником, скриншот интернет-переписки для доказательства факта мошенничества. Многие злоумышленники используют вымышленное имя и фамилию, то также крайне важно набрать как можно больше доказательств, способных убедить судью в противоправных действиях мошенника [5].

Суд в свою очередь должен истребовать необходимые сведения для рассмотрения дела по существу и оценить все собранные доказательства. Как правило, суд истребует приостановленное уголовное дело, сведения о собственнике банковской карты, схему движения денежных средств по счету, в случае перевода денежных средств на счета или номера операторов сотовой связи, с указанием данных лиц на которых зарегистрированы данные счета (номера).

Из выше сказанного можно сделать вывод о том, что лицо, у которого были списаны денежные средства с банковской карты путем мошеннических действий, никаким образом не может защитить свои права и вернуть похищенные денежные средства. Уголовные дела по данной категории практически не рассматриваются, в гражданском судопроизводстве истцам отказывают в удовлетворении исковых требований, вина банка не устанавливается. На первоначальном этапе, при обращении клиента в банк с претензией, также подлежало отказу. Всего в 6 из 40 исследуемых уголовных дел, лицо, совершившее преступление, было установлено. И только в этом случае потерпевший смог вернуть себе похищенные денежные средства.

Проведённое исследование убедительно свидетельствует о том, что существуют проблемы с расследованием указанной категории дел, с должной работой системы безопасности банка.

На основании проделанного анализа установлено, что необходимо:

- повышать эффективность и качество взаимодействия правоохранительных органов между собой, также с иными

негосударственными органами, например, с банком с целью получения более быстрых ответов на запросы.

- повышать профессиональную квалификацию субъектов расследования. Также необходимо быстро реагировать на непрерывный процесс изобретения новых способов мошенничества с использованием банковских карт;

- совершенствовать работу системы безопасности банков. В настоящее время состояние защиты банка от мошеннических посягательств находится на низком уровне. Необходимо разработать специальную программу с целью выявления мошеннических операций, механизмы воздействия на них. Более быстро реагировать на подозрительную подборку паролей при входе в такие приложения как «Сбербанк онлайн». У каждого банка имеется свой официальный сайт, и банку необходимо отслеживать появление аналогичных интернет-сайтов и сообщать в соответствующие органы, т.к. из анализа уголовных дел следует, что мошенники довольно часто создают практически идентичные сайты и клиент, вводя данные карты, делает их доступными для мошенника.

Литература:

1. Лазарева В.А. Судебная защита в уголовном процессе РФ: проблемы теории и практики// Автореф. д-ра юрид. наук. М., 2016. С. 37.
2. URL: <http://lubinskcourt.oms.sudrf.ru/> (дата обращения 08.04.2018 года).
3. О национальной платежной системе: Федеральный закон: принят Государственной Думой 27.06.2011 № 161-ФЗ// Доступ из справ. - правовой системы «КонсультантПлюс». (по состоянию на 18.07.2017).
4. URL: <http://u-sahalinsky.sah.sudrf.ru/> (дата обращения 09.04.2018).
5. Иванов А.В. О сущности и видах судебного следствия.// Российский следователь. 2013. № 9. С. 16 – 19.

References:

1. Lazareva V.A. Judicial protection in the criminal process of the Russian Federation: problems of theory and practice // author. Dr. Juridical sciences. M., 2016. p. 37.
2. URL: <http://lubinskcourt.oms.sudrf.ru/> (appeal date 08/04/2018).
3. On the national payment system: Federal law: adopted by the State Duma 27.06.2011 № 161-ФЗ // Access from right. - legal system "Consultant Plus". (as of 07/18/2017).
4. URL: <http://u-sahalinsky.sah.sudrf.ru/> (appeal date 09/04/2018).
5. Ivanov A.V. On the nature and types of judicial investigation. / / Russian investigator. 2013. No. 9. P. 16 - 19.

Abstract. In the article the author considers the problem of protecting the rights of citizens, who, as a result of fraudulent actions, were charged with money from a bank card. This article is devoted to the analysis of 40 criminal cases of this category, 30 civil cases for the period from January 2017 to May 2018.

Keywords: crime, fraud, bank card, defense, court.

УДК: 343.98.065

**SOME PRACTICAL RECOMMENDATIONS ON RESTORATION OF THE
IN VIVO APPEARANCE OF UNIDENTIFIED BODIES IN A STATE OF
PUTREFACTIVE CHANGES AND MUMMIFICATION AND ADIPOCERE
(on the materials of the practice of the Amur Region)**

**НЕКОТОРЫЕ ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ВОССТАНОВЛЕНИЮ
ПРИЖИЗНЕННОГО ОБЛИКА НЕОПОЗНАННЫХ ТРУПОВ НАХОДЯЩИХСЯ В
СОСТОЯНИИ ГНИЛОСТНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ, МУМИФИКАЦИИ И ЖИРОВОСКА
(на материалах практики Амурской области)**

Gigolian M.O. / Гиголян М.О.

*associate Professor of the Department of pathological anatomy at the course of forensic medicine
of the Amur state medical Academy, Blagoveshchensk,
Ph. D., associate Professor, doctor of the highest qualification category /
доцент кафедры патологической анатомии по курсу судебной медицины
Амурской государственной медицинской академии, г. Благовещенск, к.м.н., доцент,
SPIN: 9015-3185*

Petaichuk A.A. / Петаичук А.А.

*a student of the 3rd year of a master's degree at the Law School of the Far Eastern Federal
University in Vladivostok, teacher of the faculty of secondary professional education of
Amur State University, Blagoveshchensk. /
студент 3-го курса магистратуры Юридической школы Дальневосточного Федерального
Университета, г. Владивосток, преподаватель факультета среднего профессионального
образования Амурского Государственного Университета г. Благовещенск
SPIN: 2285-0791
ORCID: 0000-0002-2794-3282*

Аннотация: в настоящей статье рассматриваются некоторые практические рекомендации по восстановлению прижизненного облика неопознанных трупов, находящихся в состоянии гнилостных изменений, мумификации и жировоска. Проведен анализ практики применения сотрудниками Амурского бюро судебной-медицинской экспертизы различных методик, направленных на восстановление прижизненного облика неопознанных трупов, обнаруженных на поздних сроках постмортального периода, для целей последующего установления личности. Даны практические рекомендации по применению указанных методов.

Ключевые слова: установление личности, неопознанный труп, восстанавливающий раствор, реставрация лица, трупные явления, постмортальный период, гнилостные изменения, мумификация, жировоск.

Вступление

В правоохранительные органы регулярно поступают сообщения о неизвестном исчезновении лиц и обнаружении неопознанных трупов. Как правило, проанализировать и сопоставить данную информацию в короткие сроки не представляется возможным. Неполнота сведений о происшедшем событии приводит лишь к дедуктивным и вероятностным выводам из категорических суждений [8, с. 4]. Сотрудникам правоохранительных органов необходимо прилагать значительные усилия с целью разрешения материала доследственной проверки и установления истины по уголовному делу.

В связи с чем, показательна специфика возбуждения уголовных дел по фактам неизвестного исчезновения граждан. Уже на этапе проведения

доследственной проверки возможно провести ряд мероприятий, направленных на скорейшее установление местонахождения лица или обнаружение трупа. К данным мероприятием относятся: взятие объяснений; получение сведений из медицинских учреждений, бюро регистрации несчастных случаев; изучение личности и образа жизни исчезнувшего, его связей; выяснение обстоятельств исчезновения. До возбуждения уголовного дела целесообразно провести следственный осмотр. Указанное поможет выявить признаки преступления. Проведение проверки, изучение личности, поисковые мероприятия – все это должно быть сделано в кратчайшие сроки. После чего, уже с учетом полученной информации решается вопрос о возбуждении уголовного дела [11].

К сожалению, далеко не всегда вышеобозначенные мероприятия проводятся надлежащим образом. В результате, спустя продолжительный период времени, поступает сообщение об обнаружении неопознанного трупа.

Таким образом, идентификация неопознанного трупа остается одной из самых актуальных и сложных задач современной криминалистики в рамках уголовного судопроизводства. В настоящее время судебно-медицинское отождествление личности играет крайне важную роль в обеспечении раскрытия преступлений, направленных против жизни и здоровья человека [1].

При этом, значимое место в указанном процессе занимает деятельность судебных медиков, осуществляемая с использованием современных методов установления личности. Деятельность судмедэкспертов зачастую затруднена в связи со значительными посмертными изменениями, происходящими с телом с течением времени [7].

1. Статистические данные

Согласно сведениям ИЦ МВД РФ о результатах работы правоохранительных органов Амурской области по установлению личности неопознанных трупов в 2016 г. в производстве находилось 380 материалов по установлению личности непознанного трупа, из них 34 (8,95% от 380) – с возбуждением уголовного дела. При этом в 2016 г. начато производство по 162 (42,63% от 380) материалам доследственной проверки, из них 6 (3,7% от 162) – с последующим возбуждением уголовного дела. В результате, за 2016 г. прекращено в связи установлением личности неопознанного трупа 155 производств, что составляет 40,79%.

Вышеизложенное свидетельствует об актуальности применения криминалистических технологий по реставрации тела, в том числе узкоспециализированных, с целью восстановления прижизненного облика умершего, чей труп был обнаружен на поздних сроках постмортального периода [6].

2. Особенности судебно-медицинской экспертизы трупа с развитыми поздними трупными явлениями

При поступлении неопознанного трупа в судебно-медицинское учреждение с развитыми поздними трупными явлениями (в частности: гнилостные изменения, мумификация, жировоск), после ознакомления с представленными материалами, руководствуясь изложенными в постановлении о назначении судебно-медицинской экспертизы вопросами, эксперт отмечает:

- гнилостный запах и увеличение размеров трупа, степень выраженности трупной зелени, гнилостной венозной сосудистой сети кожи, гнилостных пузырей, гнилостной эмфиземы, приводит их локализацию, цвет, размеры, форму, признаки выпадения прямой кишки, матки;

- наличие участков жировоска, их запах, локализацию, консистенцию, цвет и сохранность структуры тканей на его фоне.

Эксперт устанавливает признаки мумификации и торфяного дубления. Обнаруженные на трупе мухи, их личинки, куколки помещают в пробирки и направляют на лабораторное энтомологическое исследование [4].

На основании соответствующего предписания следователя (лица, назначившего экспертизу), судмедэксперт осуществляет отделение головы неопознанного трупа для последующего проведения идентификационного исследования [2].

Следующим этапом является определение, в зависимости от типа и степени выраженности поздних трупных явлений, конкретной методики и состава восстанавливающего раствора, подлежащего применению в данном случае.

3. Некоторые практические рекомендации

При подготовке тела к процедуре опознания либо проведению сигналетической фотосъемки, и после применения методик, направленных на восстановление мягких тканей головы трупа, возникает вопрос о необходимости проведения дополнительных мероприятий по приданию голове неопознанного трупа прижизненного вида.

При разрешении данного вопроса эксперт сталкивается со следующими сложностями. Во-первых, фактура и тургор кожи неравномерны по всей площади, имеются очаги вздутия и провисания. Во-вторых, кожные покровы головы изменили свой цвет, кожа лица может приобретать различные оттенки от темно-коричневого и грязно серого до ярко зеленого.

В-третьих, уголки рта излишне опушены, губы дряблые, бледные. В-четвертых, глазные яблоки сморщиваются, теряя объем, веки западают.

В связи с чем, рекомендуется осуществить дополнительные меры, входящие в комплекс методов, направленных на восстановление прижизненного облика неопознанных трупов, находящихся в состоянии гнилостных изменений, мумификации и жировоска.

Так, для более равномерного восстановления, мумифицированная голова трупа, сразу после отделения от тела, помещается в ванну с холодной, 14-16 °С, проточной водой. Затем при набухании тканей в ванну добавляется глицерин из расчета 1 часть глицерина ($C_3H_5(OH)_3$) на 5 частей воды. По истечении 12-18 часов голова переносится в соответствующий восстанавливающий раствор.

При работе с гнилостно изменённым объектом, для удаления излишней жидкости, содержащейся в мягких тканях, препарат помещается в плотно закрытый пустой сосуд на подставку, с целью последующего дренирования. Высокая концентрация водяных паров препятствует избыточному высыханию поверхностных слоев кожи. В течение 2-3 дней, по мере стекания и испарения жидкости мягкие ткани приобретают обычную толщину. Стекшую жидкость

необходимо периодически удалять. Для предупреждения избыточного высыхания некоторых участков кожи рекомендуется накрыть объект марлей, пропитанной нижеописанным раствором [5].

При наличии областей провисания в толщу кожи дополнительно вводится раствор, имеющий следующий состав:

- 1 часть уксусной кислоты (CH_3COOH);
- 10 частей дистиллированной воды (H_2O).

Состав вводится, медленно, равномерно со скоростью около 5 мл/мин., до расправления данного участка. В данном случае рекомендуется использовать шприц объемом 20 мл.

Чтобы убрать зеленоватость кожного покрова лица под кожу шприцом в различных направлениях по всей площади поверхности вводят перекись водорода (H_2O_2), обладающую отбеливающим действием. При этом, скорость введения жидкости должна быть постоянна на протяжении всей процедуры и составлять порядка 2 мл/мин. и не более 1-2 мл. в одной инъекции. В данной процедуре рекомендуется использовать шприц объемом 5 мл. Количество инъекций зависит от состояния тканей и, как правило, колеблется в диапазоне от 20-40. Просветление наступает через 12-36 часов.

Придание кожи оттенка близкого к прижизненному осуществляется посредством нанесения специальной пудры, имеющей следующий состав.

Для светлой кожи:

- 6 частей благородного талька ($\text{Mg}_3\text{Si}_4\text{O}_{10}(\text{OH})_2$);
- 1 часть красного свинцового сурика (Pb_2PbO_4);
- 1 часть охры желто-золотой.

Для смуглой кожи:

- 6 частей благородного талька ($\text{Mg}_3\text{Si}_4\text{O}_{10}(\text{OH})_2$);
- 1 часть красного свинцового сурика (Pb_2PbO_4);
- 1 часть охры коричневой.

На лицо смесь наносится специальной кисточкой и равномерным тонким слоем, до 0,5 мм., распределяется по всей поверхности кожного покрова, лицевой части, головы трупа при помощи рук. Далее, спустя 10-12 часов, смесь смывается проточной водой, температурой 22-24 °C.

В случае, когда глазные яблоки деформированы (сморщены), для восстановления их формы, шприцом в стекловидное тело вводится раствор, имеющий следующий состав:

- 1 часть глицерина ($\text{C}_3\text{H}_5(\text{OH})_3$);
- 1 часть дистиллированной воды (H_2O).

При этом, жидкость вводится медленно, со скоростью около 1 мл/мин., до полного расправления глазного яблока и принятия им физиологически нормального положения. В данном случае рекомендуется использовать шприц объемом не более 10 мл.

При разрушении глазного яблока и невозможности его восстановления, чтобы расправить запавшие веки, необходимо в протяжении складки между глазным яблоком и верхним веком пинцетом вложить валики из ваты, пропитанные раствором, имеющим следующий состав:

- 5 частей глицерина ($C_3H_5(OH)_3$);
- 5 частей дистиллированной воды (H_2O);
- 1 часть 1-2% раствора формалина (формальдегид – CH_2O).

В качестве альтернативного метода, возможно специальной ложечкой уложить кашицу из алюмокалиевых (жженных) квасцов $KAl(SO_4)_2 \cdot 12H_2O$. Объем закладки осуществляется на усмотрение эксперта в зависимости от наблюдаемой морфологической картины.

В целях устранения дряблости губ используют метод введения описанного выше раствора уксусной кислоты. При этом, для придания губам естественного цвета рекомендуется подкрасить их 1% раствором эозина Y ($C_{20}H_8Br_4O_5$). В данном случае время окрашивания составляет 1-5 минут [10].

Через толщу губ, между углами рта, пропускаются толстые нити, регулируя их натяжение, достигается следующий результат – углы рта оказываются на уровне вторых премоляров, а ротовая щель – посередине высоты эмали центральных верхних резцов [5].

Для фиксации нижней челюсти, по средней линии нижней челюсти и на уровне альвеолярных отростков центральных резцов верхней челюсти, просверливается отверстие, через которое продевается медная проволока диаметром до 0,3 мм. По средствам скручивания медной проволоки достигается смыкание зубов и губ.

Заключение и выводы

Резюмируя вышеизложенное, можно прийти к следующим выводам. Применение обозначенных практических рекомендаций, входящих в комплекс методов, направленных на восстановление прижизненного облика неопознанных трупов, находящихся в состоянии гнилостных изменений, мумификации и жировоска, позволяет значительно повысить эффективность работы судмедэксперта по восстановлению прижизненного облика неопознанных трупов, обнаруженных на поздних стадиях постмортального периода.

Следует отметить, что на сегодняшний день отсутствует единый, методически закреплённый подход к определению процедуры восстановления облика неопознанного трупа. Имеющиеся сведения представляют собой обрывочный и несистематизированный вид. Отсутствие полных комплексных методических рекомендаций затрудняет работу судмедэкспертов и работников следственных органов при установлении личности непознанного трупа.

Тем не менее, сотрудниками медико-криминалистического отделения ГБУЗ АО «Амурское бюро судебно-медицинской экспертизы» по указаниям следственных органов за период времени с 2008 г. по 2018 г. успешно был восстановлен облик более 25 неопознанных трупов.

Таким образом, очевидно, что назрела необходимость разработки и внедрения в практику унифицированных и детализированных методических рекомендаций по восстановлению облика неопознанного трупа, находящегося в состоянии гнилостных изменений, мумификации и жировка для целей последующей идентификации. Что, в свою очередь, с неизбежностью повлечет повышение эффективности разрешения вопроса возбуждения уголовного дела

и решение задач предварительного следствия в целом [3].

Выражаю благодарность своему научному руководителю Яровенко Василию Васильевичу за ценные советы при планировании исследования и рекомендации при написании магистерской диссертации (Петайчук А.А.).

Литература:

1. Аманмурадов А.Х., Пиголкин Ю.И., Богомолов Д.В. и др. Алгоритмы судебно-медицинской идентификации личности // Альманах судебной медицины. - 2001. - №2. - С. 23-24.

2. Петайчук А.А. Дактилоскопирование неопознанных трупов, находящихся в состоянии гнилостных изменений, мумификации и жировоска // Сборник публикаций научного журнала "Chronos" по материалам XXX международной научно-практической конференции: «Вопросы современной науки: проблемы, тенденции и перспективы» сборник со статьями. - М.: Научный журнал "Chronos", 2018. - С. 73-80.

3. Петайчук А.А. Восстановление прижизненного облика неопознанных трупов, находящихся в состоянии гнилостных изменений, мумификации и жировоска // Сборник публикаций научного журнала "Globus" по материалам XXIX международной научно-практической конференции: «Экономика и юриспруденция: теория и практика». - СПб.: Научный журнал "Globus", 2018. - С. 30-35.

4. Приказ Минздравсоцразвития РФ "Об утверждении Порядка организации и производства судебно-медицинских экспертиз в государственных судебно-экспертных учреждениях Российской Федерации" от 12.05.2010 № 346н // Российская газета. 2010 г. № 186.

5. Ратневский А.Н. К восстановлению прижизненного облика головы гнилостно измененных трупов // Судебно-медицинская экспертиза. - 1977. - №2. - С. 51-53.

6. Рестаурация трупа // GUFO.ME URL: https://gufo.me/dict/medical_encyclopedia/Рестаурация_трупа (дата обращения: 22.11.2018).

7. Седнева О.А. Идентификация личности по особенностям строения языка при гнилостной трансформации и мумификации: автореф. дис. ... канд. мед. наук: 14.00.24. - М., 2006. - 19 с.

8. Сидоренко О.И. Тайна силлогизма. - Саратов: Изд-во Сарт. ун-та, 2000. - 68 с.

9. Сумина А.В., Дмитриева Л.В. Восстановление прижизненного вида трупа с целью дальнейшего портретного исследования // Энциклопедия Судебной Экспертизы. - 2017. - №2. - С. 171-179.

10. Эозины // Академик URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/154212/Эозины> (дата обращения: 26.11.2018).

11. Яровенко В.В., Полищук О.В., Татауров А.А. Рецензия на книгу Протопопов А.Л., Архипова А.Н., Китаев Н.Н. Расследование убийств в ситуации сокрытия трупа: учеб. пособие. - Иркутск: изд-во ИРНИТУ, 2016. - 130 с. // Сибирские уголовно-процессуальные и криминалистические чтения. -

2016. - №5. - С. 127-134.

References:

1. Amanmuradov H.A., pigolkin Yi, Bogomolov D.V. et al. Algorithms forensic identification // Almanac of forensic medicine. - 2001. - №2. - Pp. 23-24.
2. Petaichuk, A.A. Fingerprinting of unidentified bodies in a state of putrefactive changes and mummification and adipocere // Collection of scientific publications of the magazine "Chronos" according to the materials of the XXX international scientific-practical conference "problems of modern science: problems, trends and prospects", collection of articles. - Moscow: scientific journal "Chronos", 2018. - PP 73-80.
3. Petaichuk, A.A. Reconstruction of in vivo appearance of unidentified bodies in a state of putrefactive changes and mummification and adipocere // the Collection of publications of scientific journal "Globus" in proceedings of the XXIX international scientific-practical conference "Economics and law: theory and practice". - SPb.: Scientific journal "Globus", 2018. - P. 30-35.
4. The order of the health Ministry of the Russian Federation "On approval of the Procedure for the organization and production of forensic medical examinations at state forensic expert institutions of the Russian Federation" dated 12.05.2010 No. 346н // the Russian newspaper. 2010 № 186.
5. Ratnovsky A.N. To restore the antemortem appearance of the head changed putrid corpses // Judicial-medical examination. - 1977. - №2. - P. 51-53.
6. Restoration of the corpse / / GUFO.ME URL: https://gufo.me/dict/medical_encyclopedia/Реставрация_трупа (date of application: 22.11.2018).
7. Sednev O.A. Identification of personality characteristics of the structure of language while putrefactive transformation and mummification: author. dis. ... kand. honey. Sciences: 14.00.24. - M., 2006. - 19 p.
8. Sidorenko, O.I. the Mystery of the syllogism. - Saratov: publishing house of the Sarthe. UN-TA, 2000. - 68 p.
9. Sumin A.V., Dmitriev L.V. in vivo Recovery of a corpse with the aim of further portrait study // the encyclopedia of Forensic. - 2017. - №2. - P. 171-179.
10. Eosine // Akademik URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/154212/Эозины> (date accessed: 26.11.2018).
11. Yarovenko V.V., Polischuk, O.V., Tataurov, A.A. review on the book Protopopov A.L., Arkhipov A.N., Kitaev N.N. The investigation of the murders in the situation of hiding the corpse: proc. benefit. - Irkutsk: publishing house of the Irkutsk national research technical University, 2016. - 130 p. // Siberian criminal procedure and forensic reading. - 2016. - №5. - P. 127-134.

Abstract: the paper describes some practical recommendations for the restoration of the in vivo appearance of unidentified corpses in a state of putrefactive changes, mummification and adiposity. The analysis of practice of application by employees of the Amur Bureau of a forensic medical different techniques aimed at restoring in vivo appearance of unidentified bodies in a state of putrefactive changes and mummification and adipocere, for further identification. Contains practical recommendations on the application of these methods are given.

Статья отправлена: 29.11.2018 г.
© Гиголян М.О., Петайчук А.А.

**PRESENTATION FOR IDENTIFICATION IN THE CONDITIONS
EXCLUDING VISUAL SUPERVISION IDENTIFIED IDENTIFYING
ПРЕДЪЯВЛЕНИЕ ДЛЯ ОПОЗНАНИЯ В УСЛОВИЯХ, ИСКЛЮЧАЮЩИХ
ВИЗУАЛЬНОЕ НАБЛЮДЕНИЕ ОПОЗНАЮЩЕГО ОПОЗНАВАЕМОМ**

Туупа М.А. / Тюпа М.А.

student / студент

Yarovenko V.V. / Яровенко В.В.

doctor of law, Professor / доктор юридических наук, профессор

Vladivostok state University of Economics and service.

Vladivostok state university of Economics and service,

Far Eastern Federal University

Владивостокский государственный институт экономики и сервиса,

Дальневосточный федеральный университет

Аннотация: настоящая статья посвящена проведению предъявления для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознаваемого опознающим. Целью статьи является рассмотрение данного следственного действия и выявление проблем, присущих ему. В статье будут приведены мнения различных учёных, а так же материалы судебной практики.

Ключевые слова: предъявление для опознания, предъявление для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознаваемого опознающим, следственное действие.

В ходе проведения предъявления для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознающего опознаваемым возникает наибольшая опасность оказания негативного психологического влияния опознаваемого на опознающего. В данном случае следственное действие можно прервать, однако повторить в дальнейшем уже никак не получится, поскольку ч.3 ст.193 УПК РФ [1] исключает повторное опознание лица или предмета тем же опознающим и по тем же признакам. Соответственно негативное влияние может повлечь за собой полный срыв следственного действия.

Данное обстоятельство свидетельствовало о необходимости обеспечения безопасности опознающего. Поэтому законодателем была введена ч.8 ст.193 УПК РФ, которая предусматривает, что для обеспечения безопасности опознающего, опознание личности, по решению следователя, может быть проведено вне визуального контакта опознающего и опознаваемого. Проблема заключается в том, что перечень технических средств, а также тактических приёмов опознания, которыми бы руководствовался следователь, выполняя свою работу и, которые могли бы способствовать правильному проведению данного следственного действия, в законе не оговаривается. Так же отсутствует основание для проведения данного вида предъявления для опознания. Законодатель указывает только на наличие достаточных данных о том, что опознающему или его близким угрожают убийством или иными противоправными деяниями (ч.3 ст.193 УПК РФ) и предоставляет следователю право решать о проведении опознания вне визуального контакта.

Указания на наличие оснований полагать, что опознающему угрожает опасность недостаточно. Если ему уже высказана угроза, то его личность известна подозреваемому. Характер таких угроз очень сложно

криминализировать, поскольку в УК РФ отсутствуют основания для этого.

Подобные угрозы оказывают негативное влияние на психику опознающего лица. Как следствие, опознающий может отказаться от дачи показаний, дать ложные показания или умышленно не узнать преступника. Федеральным законом от 04.03.2013 «О внесении изменений в статьи 62 и 303 Уголовного кодекса Российской Федерации и Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации» в статью 170 УПК РФ было внесено изменение, затрагивающее полномочия следователя. п.б ч.12 ст.2 указанного нормативно-правового акта гласит, что «понятые принимают участие в следственных действиях по усмотрению следователя» [2]. Данное положение означает, что следователь сам вправе определить круг участников проводимого следственного действия.

Законодателем не урегулирован вопрос, касающийся места нахождения защитника опознаваемого. В таких условиях, следователям приходится самим разрешать данную проблему, руководствуясь не законом, а внутренним убеждением, что не всегда является правильным, поскольку, отступив от норм закона, есть риск нарушить права как опознающего, так и опознаваемого.

Так, в Конституционный суд РФ была подана жалоба, в которой заявитель усматривает правонарушение в том, что адвокату опознаваемого не позволено присутствовать в помещении, в котором находится опознающий, и контролировать процесс опoznания. О местонахождении защитника суд разъяснил следующее «Из системного толкования названных положений Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации следует, что при проведении опознавания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознающего, защитник присутствует в помещении, в котором находится его подзащитный. При этом в месте нахождения опознающего, как предусмотрено ч.8 ст.193 УПК РФ, находятся понятые. Присутствие же защитника в месте нахождения опознающего в таких случаях снижало бы эффективность обеспечения безопасности опознающего и умаляло бы значение института государственной защиты потерпевших, свидетелей и иных участников уголовного судопроизводства» [3].

На наш взгляд, ряд проблем может быть решён внесением в УПК РФ требования оформлять предъявление для опознавания вне визуального контакта мотивированным постановлением. Представляется, что закрепление данного условия положительно отразится на проведении данного следственного действия, поскольку он позволит следователю объяснить отступление от обычного порядка предъявления для опознавания и указать, на причины, названные опознающим, например, наличие угрозы.

Что касается технических проблем, то существует несколько способов их решения. Как отмечает А.Б. Смушкин, наиболее оптимальным решением будет использование двух смежных комнат и зеркала с односторонней видимостью, расположенным на стене, которая разделяет комнаты. Однако отечественная практика недофинансирования правоохранительной системы приводит к тому, что не каждое районное управление внутренних дел может себе позволить организацию подобных комнат для опознавания, не говоря уже о линейных

отделах полиции [4].

Одним из самых простых способов решения сложившейся проблемы, будет засекречивание имени опознающего или реализация следователем права не приводить в протоколе данные о личности опознаваемого. По такому пути идёт судебно-следственная практика. Так, Переславский районный суд в приговоре от 11.05.17 по делу № 1-66/2017 разъясняет следующее: «Из протокола явки с повинной Аكوпова М.В. следует, что он решил изготовить психотропное вещество «фен». После первой попытки получилось плохо. Когда стал изготавливать повторно был задержан сотрудниками полиции и пояснил, что готовит психотропное вещество. Между тем личность подсудимого Аكوпова установлена 06.12. 2016г., о чем сообщено органам досудебного следствия в тот же день, а 02.12. 2016г. с Акововым производились следственные действия по другому эпизоду преступления. Доводы защиты о невозможности опознания лично Аكوпова из-за того, что свидетель П. был засекречен, суд отвергает, поскольку при таких обстоятельствах ч. 8 ст. 193 УПК РФ предусматривается предъявление лица для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознающего опознаваемым» [5].

Засекречивание имени не может в полной мере обеспечить безопасность опознающего, так как свидетели боятся участвовать в предъявлении для опознания, поскольку существует риск запоминания их со стороны опознаваемого. В научной литературе данная проблема обсуждается уже долгое время. Например, Д. Воронов говорит следующее: «Практике известны случаи, когда «свидетелю советуют «не болтать в суде, думать о родных и опасаться за сына и мать». Оставляют на пороге дома записку с текстом «Тебе не жить» [6]. В таких случаях наиболее оптимальным решением остаётся проведение предъявления для опознания вне визуального контакта.

В приговоре Свердловского районного суда от 29.03.17 № 1-341/2016 говорится о том, что «доводы стороны защиты о недопустимости показаний засекреченного свидетеля И.М.Е., в виду отсутствия оснований для её засекречивания и допроса в условиях, исключающих визуальное наблюдение, необоснованы и опровергаются как постановлениями следователя о необходимости сохранения в тайне данных о личности, так и показаниями самого свидетеля, подтвердившей факт обращения о применении к ней мер безопасности». Как указывает суд, свидетель «подтвердила свое согласие на допрос под псевдонимом в условиях, исключающих визуальный контакт, так как опасается за свою безопасность и рассекречивание ее данных» [7]. Как видно из материалов дела, свидетель в условиях, исключающих визуальное наблюдение его опознаваемым, ощущал себя более безопасно. Следует отметить, что под безопасностью можно понимать состояние защищенности не только жизни и здоровья свидетеля, но и других жизненно важных интересов личности от потенциально и реально существующих угроз. Например, жизнь и здоровье родственников свидетеля.

По мнению А.Б. Смушкина, успешным может стать опознание лица из автомобиля со стеклами с зеркальной тонировкой. В качестве аргумента автор приводит следующий пример из своей практики: «В силу отсутствия

специально оборудованного помещения СУ при УВД Калужской и Липецкой областей принималось решение о проведении опознания с помощью автомобиля с тонированными стеклами, где следователь, опознающий и понятые находились внутри автомобиля, а остальные участники следственного действия, в том числе еще одна пара понятых, находились снаружи» [4].

Представляется, что такой вариант проведения предъявления для опознания действительно может эффективно проявить себя на практике. Принимая во внимание факт того, что в законе не оговариваются способы проведения данного следственного действия, то предъявления для опознания с использованием автомобиля со стёклами с зеркальной тонировкой не будет противоречить закону, а также принципу обеспечения защиты опознающего и не нарушает права опознаваемого.

Так же в законе следует указать, что к опознанию вместе с подозреваемым должны предъявляться лица, которых опознающий раньше никогда не видел. Показательным является приговор Уссурийского районного суда от 04.05.17. по делу № 1-75/2017. Так, в рамках проведения Проверочной закупки «Голяшов С.И незаконно сбыл ФИО18. бумажный сверток с веществом содержащим в своем составе наркотическое средство – масло каннабиса, однако довести преступление до конца не смог по независящим от него обстоятельствам, так как наркотическое средство было изъято из незаконного оборота сотрудниками полиции. На опознании Голяшова свидетелем ФИО18 в качестве статистов присутствовали оперуполномоченные ЛО МВД России на ст. Уссурийск ФИО10 и ФИО11. Из материалов уголовного дела следует, что ФИО10 по состоянию являлся временно исполняющим обязанности начальника ОУР ЛО МВД России на ст. Уссурийск и давал свое согласие на проведение оперативно-розыскных мероприятий «Проверочная закупка» и «Наблюдение». Суд признает недопустимым доказательством протокол предъявления лица для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение им опознающего» [8].

Анализируя материалы данного дела, можно прийти к выводу о необходимости использования в качестве статистов только лиц, которые будут неизвестны опознающему. Участие сотрудников правоохранительных органов в проведении предъявления для опознания может вызвать сомнения в достоверности его результатов, и протокол данного следственного действия может быть признан недопустимым доказательством.

Для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознающего опознаваемым, характерен ряд проблем, которые необходимо устранить. Вызвано это в первую очередь пробелами действующего уголовно-процессуального законодательства. Всё это приводит к тому, что органы, осуществляющие предварительное расследование вынуждены толковать правовые нормы по-разному, на основе своего внутреннего убеждения.

Представляется, что более подробное описание ст.193 УПК РФ, а так же добавление в неё некоторых дополнительных положений исправит сложившуюся ситуацию.

Например, предоставление возможности предъявления для опознания с

помощью средств видео-конференц-связи, чёткое определение места, где должен находиться защитник опознаваемого.

Пожалуй, самым важным нововведением будет являться детальная регламентация проведения самой процедуры предъявления для опознания в условиях, исключающих визуальное наблюдение опознающего опознаваемым, а также нормативное закрепление оснований проведения данного следственного действия.

Выполнение данных условий весьма важно для обеспечения прав всех участников предъявления для опознания, в том числе специалиста и самого опознающего, а также опознаваемого и его защитника. Осуществление предлагаемых мер позволит повысить эффективность предъявления для опознания, снизить риск возможных ошибок при его производстве, а также гарантировать обеспечение прав участников этого следственного действия.

Литература

1 Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации: текст с изменениями и дополнениями на 30.06.2017 г. – Ростов н/Д: Феникс, 2017. – 271, [1] с. – (Закон и общество).

2 О внесении изменений в статьи 62 и 303 Уголовного кодекса Российской Федерации и Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации: федеральный закон от 04.03.2013 № 23-ФЗ (ред. от 28.12.2013) [Электронный ресурс] // СПС «Законы, кодексы и нормативно-правовые акты в Российской Федерации». – Режим доступа: <http://legalacts.ru/doc/federalnyi-zakon-ot-04032013-n-23-fz-o/>.

3 Об отказе в принятии к рассмотрению жалобы гражданина Орлова Дмитрия Игоревича на нарушение его конституционных прав положением части восьмой статьи 193 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации. Определение Конституционного Суда РФ от 18.12.2008 № 1090-0-0 [Электронный ресурс] // Законы, кодексы и нормативно-правовые акты Российской Федерации. – Режим доступа: <http://legalacts.ru/doc/opredelenie-konstitutsionnogo-suda-rf-ot-18122008-n/>.

4 Смушкин А.Б. Предъявление для опознания в условиях, исключающих восприятие опознающего опознаваемым, как способ обеспечения безопасности участника уголовного судопроизводства [Электронный ресурс] / А.Б. Смушкин // Мудрый Юрист. – Режим доступа: <https://wiselawyer.ru/poleznoe/68140-predyavlenie-dlya-opoznaniya-usloviyakh-isklyuchayushhikh-vospriyatie-opoznayushhego>.

5 Виновен в незаконном сбыте психотропных веществ, совершённом в значительном размере, незаконном хранении, изготовлении без цели сбыта психотропных веществ, совершённые в крупном размере (ст. 307-309 УПК РФ). Признать Аكوпова Михаила Владимировича виновным. Переславский районный суд Ярославской области. Приговор по делу № 1-66/2017 [Электронный ресурс] // Судебные и нормативные акты РФ. – Режим доступа: <http://sudact.ru/regular/doc/QiuR7Tif5tNv/>.

6 Воронов Д. Характеристика угрозы посткриминального воздействия как

основания для применения мер безопасности в отношении участников уголовного процесса [Электронный ресурс] / Д. Воронов // CenterBereg. – режим доступа: <http://center-bereg.ru/m295.html>.

7 Подсудимые, совершили вымогательство, то есть, требование передачи чужого имущества под угрозой применения насилия, группой лиц по предварительному сговору, с применением насилия, в крупном размере (ст. 307, 308, 309 УПК РФ). Признать Алексеева М.В., Бабкина Д.С., Ляхова Е.В. виновными. Свердловский районный суд Белгородской области. Приговор по делу № 1-341/2016 [Электронный ресурс] // Судебные и нормативные акты РФ. – Режим доступа: <http://sudact.ru/regular/doc/3TnCe7VOJONu/>.

8 Голяшов С.И. совершил покушение на незаконный сбыт наркотических средств, в значительном размере (ст. 307, 308 и 309 УПК РФ). Признать Голяшова С. И. виновным в совершении преступления, предусмотренного ч. 3 ст. 30, п. «б» ч. 3 ст. 228.1 УК РФ. Уссурийский районный суд Приморского края. Приговор по делу № 1-175/2017 [Электронный ресурс] // Судебные и нормативные акты РФ. – Режим доступа: <http://sudact.ru/regular/doc/k71B3j4kViYQ/>.

References

1. Uголовно-Processualniy kodeks Rossiyskoy Federacii [Criminal procedure code of the Russian Federation: text with amendments and additions as of 30.06.2017] in Rostov n/D.: Phoenix, 2017. - 271, [1] p. – [Law and society]

2. О внесении изменений в статьи 62 и 303 Уголовного кодекса Rossiyskoy Federacii i Uголовно-Processualniy kodeks Rossiyskoy Federacii [About modification of articles 62 and 303 of the Criminal code of the Russian Federation and the code of Criminal procedure of the Russian Federation: the Federal law of 04.03.2013 No. 23-FZ] (edition of 28.12.2013) [Electronic resource] // ATP "Laws, codes and regulations in the Russian Federation". – Access mode: <http://legalacts.ru/doc/federalnyi-zakon-ot-04032013-n-23-fz-o/>

3. Ob otkaze v prinyatii k rassmotreniyu zhalobi grazhdanina Orlova Dmitriya Igorevicha na narushenie ego konstitutsionnikh prav polozheniem chasti vosmoy statiy 193 Uголовно-processualnogo kodeksa Rossiyskoy Federacii [About refusal in acceptance to consideration of the complaint of the citizen Orlov Dmitry Igorevich on violation of his constitutional rights provision of part eight of article 193 of the Criminal procedure code of the Russian Federation]. Determination of the constitutional Court of 18.12.2008 № 1090-0-0 [Electronic resource] // Laws, codes and regulations of the Russian Federation. – Mode of access: <http://legalacts.ru/doc/opredelenie-konstitutsionnogo-suda-rf-ot-18122008-n/>

4. Smushkin A.B. Predyavlenie dlya opoznaniya v usloviyakh, iskluchayushchikh vospriyatie opoznayushchego opoznavaemim, kak sposob obespecheniya bezopasnosti uchastnika uголовного sudoproizvodstva [Submission for identification without the perception to recognize identifiable as a way to ensure the safety of participants in criminal proceedings] [Electronic resource] // Wise Lawyer. – Mode of access: <https://wiselawyer.ru/poleznoe/68140-predyavlenie-dlya-opoznaniya-usloviyakh-isklyuchayushchikh-vospriyatie-opoznayushhego>

5. Vinoven v nezakonnom sbite psikhotropnikh veschestv, sovershennom v znachitelnom razmere, khranении, izgotovlenii bez celi sbita psikhotropnikh veschestv, sovershennom v krupnom razmere (st. 307-309 UPK RF). Priznatt Akapova Mikhaila Vladimirovicha vinovnim [Guilty of illegal sale of psychotropic substances committed in a significant amount, illegal storage, manufacture without the purpose of marketing psychotropic substances committed on a large scale (Art. 307-309 of the code of criminal procedure). Recognize Akopov Mikhail Vladimirovich guilty] Pereslavl district court of Yaroslavl region. The verdict in the case № 1-66 / 2017 [Electronic resource] // Judicial and normative acts of the Russian Federation. – Mode of access:

<http://sudact.ru/regular/doc/QiuR7Tif5tNv/>

6. Voronov D. Kharakteristika ugrozi postkriminallnogo vozdeystviya kak osnovaniya dlya primeneniya mer bezopasnosti v otnoshenii uchastnikov ugolovnogo processa [Characteristics of the threat of post-criminal impact as a basis for the application of security measures against the participants of the criminal process] [Electronic resource] / D. Voronov // CenterBereg. - access mode: <http://center-bereg.ru/m295.html>

7. Podsudimiye, sovershili vimogatelstvo, to estt, trebovanie peredachi chuzhogo imuschestva pod ugrozoy primeneniya nasiliya, gruppoy lic po predvoritellnomu sgovoru, s primineniyem nasiliya, v krupnom razmere (st. 307, 308, 309 UPK RF). Priznatt Alekseeva M.V., Babkina D.S., lyakhova Ye.V. vinovnimi. [The defendants committed extortion, that is, the requirement to transfer someone else's property under threat of violence, a group of persons by prior conspiracy, with violence, on a large scale (Art. 307, 308, 309 of the code of criminal procedure). To recognize Alekseeva M. V., Babkin, D. S., Lyakhova, E. V. guilty]. Sverdlovsk district court of the Belgorod region. Verdict in the case № 1-341 / 2016 [Electronic resource] / / Judicial and normative acts of the Russian Federation. – Mode of access: <http://sudact.ru/regular/doc/3TnCe7BOJOHu/>

8. Golyashov S.I. sovershil pokusheniye na nezakonniy sbit narkoticheskikh sredstv, v znachitelnom razmere (st. 307, 308 i 309 UPK RF). Priznatt Golyashova S.I. vinovnim v sovershenii prestupleniya, predusmotrennogo ch.3 st.30, p.«b» ch.3 st.228.1 UK RF [Golyashov S. I. made attempt at illegal sale of narcotic drugs in large size (307, 308 and 309 of the code of criminal procedure). To recognize Holasova S. I. guilty of committing a crime under part 3 of article 30, paragraph "b" of part 3 of article 228.1 of the criminal code]. Ussuri district court of Primorsky Krai. The verdict in the case № 1-175 / 2017 [Electronic resource] / / Judicial and normative acts of the Russian Federation. – Mode of access: <http://sudact.ru/regular/doc/k71B3j4kViYQ/>

Abstract: the article deals with the conduct of the identification parade in the conditions, precluding the visual observation of the identifying person. The purpose of the article is to consider this investigative action and identify the problems inherent in it. The article will present the opinions of various scientists, as well as materials of judicial practice.

Key words: presentation for identification, presentation for identification in the conditions excluding visual observation of the identifiable identifying, investigative action.

УДК: 4414.

TRANSFER TACTICS FOR THE RECOGNITION OF DISTRIBUTED CORPS**ТАКТИКА ПРЕДЪЯВЛЕНИЯ ДЛЯ ОПОЗНАНИЯ РАСЧЛЕНЕННОГО ТРУПА****Абрамов В.Ю / Abramov V.Y.**

Vladivostok State University of Economics and Service,

Vladivostok, Gogol, 41, 690014

Владивостокский государственный университет экономики и сервиса

г.Владивосток, ул. Гоголя, 41, 690014

Аннотация. В статье рассмотрено предъявление для опознания расчлененного трупа. Приведен пример следственной практики по Приморскому краю. Выявлен пробел в законодательстве о предъявлении к опознанию расчлененного трупа. Сложность опознания расчлененного трупа заключается в том, что объектами исследования являются части тела, часто искусственно обезображенные, не полностью сожженные, с множественными и разнообразными повреждениями. Они могут быть обнаружены в любое время года, через различные промежутки времени, что существенно затруднит процесс опознания. Исследование следов расчлененного трупа, позволяет установить орудие совершения преступления, причину смерти, личность преступника, наличие у преступника знаний в области медицины или ветеринарии.

Ключевые слова: Опознание трупа, потерпевший, орудие расчленения, способ расчленения, следственная практика.

Вступление.

В соответствии п.1 ст. 193 УПК РФ, не указано, что для опознания могут быть предъявлены части тела, по мнению автора необходимо дополнить этот пункт. Например, если для опознания предъявить часть тела (руку), на ней могут быть характерные признаки (татуировка, шрам и т.д) есть возможность опознать потерпевшего. Также в соответствии с п.5 ст. 193 «При невозможности предъявления лица опознание может быть проведено по его фотографии, предъявляемой одновременно с фотографиями других лиц, внешне сходных с опознаваемым лицом» [6]. Если труп сильно изувечен, то из этических побуждений проводить опознание по фотографии целесообразно, законодатель не указывает в статье точное количество предъявляемых фотографий для опознания (не менее трех), что может привести к неудовлетворительному результату. С целью устранения изменений трупа, связанные с трупными явлениями, его повреждений вовремя или после совершения преступления судебной медициной разработаны методы частичного восстановления прижизненного облика покойного (так называемый туалет трупа), но в ст. 193 УПК РФ нет сведений, как в таком случае проводить опознание, если труп частично восстановлен. В законодательства нет точного разъяснения, сколько раз труп может быть предъявлен для опознания, в случае если его не опознали и изменяют облик с помощью реставрации трупа.

Основной текст.

Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин установили, что предъявление трупа на месте его обнаружения нецелесообразно, чтобы не изменить обстановку места происшествия. Труп предъявляют в морге, либо в помещении, временно

приспособленном для этих целей.

Когда опознание проходит в морге, одежду, обнаруженную на трупе, следует предъявлять отдельно, среди сходных объектов. Это позволит избежать при опознании смешения разнородных признаков объектов: индивидуализирующих — человека и групповых — одежды. Совпадение признаков одежды, вполне реально при учете ее распространенности, не сможет в этом случае оказать влияния на лицо, опознающее труп. К тому же следует иметь в виду возможность подмены одежды преступником, совершившим убийство. Нельзя исключить и того, что пострадавший за какое-то время до смерти переоденется. Если труп обнаружен раздетым, ни в коем случае не следует предъявлять его в чужой одежде [7, с. 238].

Правильно отметили, Д.Н. Балашов и Н.М. Балашов, при невозможности опознания трупа вследствие наступления гнилостных изменений и разложения, выедания мягких тканей трупа рыбами, насекомыми, хищниками, а также при сильном обгорании трупа установление его принадлежности может быть произведено посредством опознания сохранившихся предметов одежды и обуви по правилам опознания предметов. При опознании внимание обращается на прижизненные патологические особенности (родимые пятна, липомы, строение зубного аппарата) и особые приметы (татуировки, шрамы и рубцы от ран и операций, следы ожогов, фурункулов и т.п.). Поэтому опознающему необходимо показывать не только лицо, но и другие части тела трупа.

Чтобы сохранить возможность опознания трупа и после захоронения, необходимо перед захоронением произвести опознавательную съемку, а также дактилоскопировать труп. Иногда с лица трупа снимается гипсовый слепок или восковая маска. Одежда и предметы, находящиеся на трупе и на месте его обнаружения, также фотографируются. [8, с. 302].

В подтверждение сказанному привожу следственный пример: «В период с 9 часов 24 ноября 2016 года до 12 часов 35 минут 25 ноября 2016 года в г. Владивостоке в ходе совместного распития спиртных напитков и бытовой ссоры, в результате конфликта Чернов А.А. нанес множество ударов руками и ногами в область головы, туловища и конечностей «потерпевшего», после чего Чернов А.А., Чернов В.А. и Ткачук О.А., веревкой связали руки и ноги «потерпевшего», в последствии перерезали ему горло, от полученных травм «потерпевший» скончался.

По данному делу опознание расчлененного трупа было особенно сложным, потерпевшему были нанесены неоднократные удары ножом, расчленяли тело разными орудиями (ножом, пилой и топором), расчленение было резанным и рубленным, от тела были отчленены голова, руки, ноги, стопы, это усложнило в последствии опознание. Опознание расчлененного трупа помогло установить причастность указанных выше лиц в преступлении, выяснить личность трупа, а далее установить причинно-следственную связь и раскрыть преступления, наказать виновных.

Ткачук О.А. в ходе предварительного следствия дала подробные показания об обстоятельствах совершения ею и Черновыми преступления в отношении «потерпевшего», указав при этом, что Чернов А.А., Чернов В.А. и она наносили

ножами телесные повреждения «потерпевшему» в область шеи, труп «потерпевшего» они расчленили, части тела выбросили на железную дорогу, туловище выбросили в овраг.

Заключение эксперта, согласно которому исследованы голова, левая рука с областью плечевого сустава и лопаткой, правое предплечье с кистью, правое плечо с областью плечевого сустава и лопаткой, нижняя треть левого бедра, верхняя и средняя треть левой голени с областью коленного сустава, правая голень со стопой, фрагмент полового члена с мошонкой, яичками и кожным лоскутом левого бедра, краевой фрагмент стенки трубчатой кости. На исследованной голове обнаружена обширная резаная рана левой переднебоковой поверхности шеи в верхней трети с повреждением наружной и внутренней ветвей сонной артерии и полным пересечением гортани и пищевода, являющаяся опасной для жизни и по этому признаку квалифицируется как тяжкий вред здоровью» [1].

Основанием для классификации расчлененного трупа может быть оружие, с помощью которого труп разделали на части. «Для расчленения чаще всего используют различные острые орудия — ножи, топоры, пилы (в том числе электрические)» [2]. Расчленять труп могли тупым предметом значительной массы и действующий с большой скоростью дробления. В таких случаях установить механизм расчленения не составляет труда: о нем свидетельствуют как обстоятельства происшествия, так и специфический характер повреждений.

«Расчленения производятся острыми орудиями и инструментами - ножами, топорами, различными пилами, оставляющими трассы, по которым можно идентифицировать орудие травмы, ножницами, обычно употребляемыми в быту преступником, имевшим непосредственное отношение к покойному, или близким ему человеком, который отчленяет только голову, ножом или топором, частично отчленяет голову и конечности по суставам, применяя нож, топор, пилу, ножницы, полностью отчленяет по суставам ножом, топором, пилой, ножницами на мелкие части» [3;4]. Данная позиция была рассмотрена Приморским краевым судом.

Если расчленение осуществляется в районе суставов, без перерубания костей, то это означает, что преступник действовал с осторожностью, возможно знаком с анатомией. «Наличие на теле беспорядочных и бессистемных ран, рубленых ран, которые имеют произвольное пересечение (не в районе суставов), говорит о том, что преступник был ограничен во времени и он не является профессионалом. Экспертной практикой доказано, что труп расчленяют при помощи острых предметов (ножа, кинжала, топора, пилы). Если используют режущие предметы, то расчленяют по суставам. Когда расчленяют рубящими или пилящими предметами (топором или пилой), то линии деления могут не совпадать с линиями суставными» [5]. Такой позиции придерживаются судебно-медицинские эксперты. Достаточно, часто такой способ используется в целях сокрытия убийства, преподнося это как самоубийство или случайную смерть. К случайному расчленению также относятся разделение человека на части животными, птицами. Известны случаи значительных расчленений трупов при падении с высоты (самолетов, высоких

зданий, при падении в глубокие шахты и т. п.).

Заключение и выводы.

Таким образом, сложность опознания расчлененного трупа заключается в том, что объектами исследования являются части тела с различной выраженностью трупных явлений, часто искусственно обезображенные, не полностью сожженные, с множественными и разнообразными повреждениями. Они могут быть обнаружены в любое время года, через различные промежутки времени, что может существенно затруднить процесс опознания. Классификация расчлененных трупов играет существенную роль в расследовании убийств, сопряженных с разделением человека на части, это позволяет установить орудие совершения преступления, причину смерти, личность преступника, наличие у преступника знаний в области медицины или ветеринарии.

Литература:

1. Матышев А. А. Осмотр трупа на месте его обнаружения: руководство для врачей [Электронный ресурс] / А.А. Матышев // Сайт «<http://sinref.ru>» – Режим доступа: http://sinref.ru/000_uchebniki/00600criminalistika/011_osmotr-na-meste-ego-obnaruzheniya-matysheva/024.htm; дата обращения к источнику 10 декабря 2018.
2. Судебно-медицинская экспертиза расчлененных трупов [Электронный ресурс] // Федерация Судебных Экспертов. – Режим доступа: <http://sud-expertiza.ru/sudebno-medicinskaya-ekspertiza-raschlenennyh-trupov/>
3. Приговор Приморский краевой суд № 2-15/2018 от 11 мая 2018 г. по делу № 2-15/2018 [Электронный ресурс] // Суд акт. – Режим доступа: <https://sudact.ru/regular/doc/SPJ4Lx8NiyLd/>; дата обращения к источнику 10 декабря 2018.
4. Судебно-медицинская экспертиза расчлененного трупа [Электронный ресурс] // Судебная медицина, экспертиза и танатология. – Режим доступа: <http://sudebnaja.ru/sudebno-medicinskaya-ekspertiza-raschlenennogo-trupa.html>
5. Зинин А.М. О некоторых видах и формах предъявления для опознания / А.М. Зинин, З.Г. Самошина // Вестник криминалистики. - 2012.
6. "Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации" от 18.12.2001 N 174-ФЗ (ред. от 12.11.2018) ст. 193.
7. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Российская Е. Р. Криминалистика. Учебник для вузов. Под ред. Заслуженного деятеля науки Российской Федерации, профессора Р. С. Белкина. - М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА • М) - 990 с. Москва 2000г.
8. Д.Н. Балашов Н.М. Балашов С.В. Маликов УЧЕБНИК ПО КРИМИНАЛИСТИКЕ. Издательский Дом «ИНФРА М»; Москва ИНФРА-М 2005.

References:

1. Matyshev A. A. Examination of a corpse at the place of its detection: a guide for doctors [Electronic resource] / A.A. Matyshev // Site "<http://sinref.ru>" - Access Mode:

http://sinref.ru/000_uchebniki/00600criminalistika/011_osmotr-na-meste-ego-obnaruzheniya-matysheva/024.htm; date of reference to the source on December 10, 2018.

2. Forensic examination of dismembered corpses [Electronic resource] // Federation of Judicial Experts. - Access mode: <http://sud-expertiza.ru/sudebno-medicinskaya-ekspertiza-raschlenennyh-trupov/>

3. Sentence of Primorsky Regional Court No. 2-15 / 2018 of May 11, 2018 in case No. 2-15 / 2018 [Electronic resource] // Court deed. - Access mode: <https://sudact.ru/regular/doc/SPJ4Lx8NiyLd/>; the date of the call to the source on December 10, 2018.

4. Forensic examination of a dissected corpse [Electronic resource] // Forensic medicine, examination and thanatology. - Access mode: <http://sudebnaja.ru/sudebno-mediczinskaya-ekspertiza-raschlenennogo-trupa.html>

5. Zinin A.M. On some types and forms of presentation for identification / A.M. Zinin, Z.G. Samoshina // Bulletin of Forensic Science. - 2012.

6. "Criminal Procedure Code of the Russian Federation" dated December 18, 2001 N 174-FZ (as amended on November 12, 2017) Art. 193.

7. Averyanova T.V., Belkin R.S., Korukhov Yu.G., Russian E.R. Forensic science. Textbook for universities. Ed. Honored Scientist of the Russian Federation, Professor R. S. Belkin. - M.: Publishing house NORMA (Publishing group NORMA-INFRA • M) - 990 p. Moscow 2000

8. D.N. Balashov N.M. Balashov S.V. Malikov CRIMINALISTICS TEXTBOOK. Publishing House "INFRA M"; Moscow INFRA-M 2005.

Abstract. The article considers the presentation for identification of the dismembered corpse. An example of investigative practice in the Primorsky Territory is given. Identified a gap in the legislation on the presentation for identification of a dismembered corpse. The difficulty of identifying a dismembered corpse is that the objects of study are body parts, often artificially disfigured, not completely burned, with multiple and diverse injuries. They can be detected at any time of the year, at various intervals, which will significantly complicate the identification process. Investigation of the traces of a dissected corpse allows to establish the weapon of the crime, the cause of death, the identity of the criminal, the criminal's knowledge in the field of medicine or veterinary medicine.

Key words: Identification of the corpse, the victim, the instrument of dismemberment, the method of dismemberment, investigative practice.

Статья отправлена: 11.12.2018 г.

©Абрамов В.Ю.

УДК 321.6/.8

**FEDERALIZATION OR DECENTRALIZATION OF UKRAINE AS A
FACTOR OF MODERN STATE REFORM**
**ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ ЧИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР СУЧАСНОГО
ДЕРЖАВНОГО РЕФОРМУВАННЯ**

Kushnirenko I.U. / Кушніренко І.Ю.

с.р.о.с., аs.рrof. / к.пол.н., доц.

ORCID: 0000-0001-7148-4733

Odessa State Environmental University, Odessa, Lvovskaya 15, 65016

Одеський державний екологічний університет, Одеса, вул.Львівська 15, 65016

Анотація. У статті розглянуті дві протилежні сторони - перспективності та провальності процесу федералізації для сучасної України. Встановлено рамки перспектив децентралізації із урахуванням новітніх українських політичних реалій. Проведено аналіз сучасного стану місцевого самоврядування в Україні. Виявлені проблеми сильних та слабких громад. Запропоновано певні реформаторські кроки, необхідні для налагодженого і чітко працюючого механізму реалізації децентралізації влади в Україні. Підкреслюється актуальність і важливість досліджуваного питання для подальшого вирішення проблем, що виникають в процесі взаємодії влади та місцевого самоврядування (громади).

Ключові слова: федералізація, децентралізація, державне реформування, місцеве самоврядування, громада, влада в Україні, взаємодія влади і місцевого самоврядування.

Вступ. Побудова ефективної роботи державної влади та місцевого самоврядування - складний шлях, що вимагає зусиль з обох сторін, заснованих на принципах співпраці та взаємодопомоги. Прихильники федералізації вбачають у зміні державного устрою єдиний шлях до децентралізації влади і розвитку місцевого самоврядування. Метою дослідження є визначення проблем, шляхів їх подолання та перспектив розвитку децентралізації влади в Україні на сучасному етапі української держави без зміни державного устрою, а лише шляхом мирного реформування.

Основний текст.

В Україні за весь час її незалежності неодноразово піднімалося неоднозначне політичне питання щодо федералізації. Особливо гостро обговорювалось воно під час політичних змін та «революцій». Мовна спекуляція та федеративна – це два слони, на яких тримаються політичні баталії української незалежної історії.

Ще у далекому 2005 році Генеральна прокуратура порушила кримінальну справу про сепаратизм проти депутатів різних рівнів, що у своїх гаслах на севєродонецькому з'їзді закликали до антидержавних дій, пов'язаних із децентралізацією влади та переходу від унітарної держави до федерації. Справу було закрито. А згодом, один із учасників того з'їзду, Віктор Тихонов, вже на посаді віце-прем'єр-міністра, знову заговорив про федералізацію і її користь у вирішенні ряду питань та проблем, які існують в Україні, але немов би їх реалізації заважає саме територіальна організація в країні.

Такі псевдоборці за сильне місцеве самоврядування завжди у своїх промовах та гаслах на перший план висувують історичні аргументи, які говорять про формування сучасної України не як одного цілісного організму, а

купи частин, які раніше перебували під гнітом та у складі різних держав, і що мають мовні, культурні та соціальні регіональні відмінності. При цьому вони приводять красномовні вислови та твори таких поважних історичних осіб як Михайло Драгоманов, Михайло Грушевський та ін. Але ці українці мали повне право так мислити саме з позиції того часу, коли Російська імперія була моноцентром прийняття рішень в усіх сферах життєдіяльності усіх своїх земель та територій, що не давало змоги існуванню та розвитку місцевого самоврядування. Тому ці великі вислови стосувалися лише тієї епохи з певними політико-соціальними та економічними чинниками, які до нашого сучасного часу не мають ніякого відношення.

Деякі сучасні прихильники федералізації навіть процес інтеграції України в Європу підлаштовують під свої лозунги. Вони говорять про те, що так як Україна прагне до європейських стандартів, а федерація – це найрозповсюдженіший державний устрій Європи, то логічно буде і нам федералізуватися.

Федеративні країни створюються з якихось утворень, а не в результаті поділу держави. У світовій історії найстійкіші федерації виникали шляхом об'єднання незалежних суб'єктів у федерації, це зокрема США, Канада, Німеччина. Україні не потрібно ділитися, Україна є єдина і неподільна держава, населення якої об'єднане спільною культурою, побутом, звичаями та іншими об'єднуючими ознаками, які свідчать не про близькість культур, а про їх єдність. Той факт, що є певний мовний бар'єр не означає, що потрібно ділитися. З цим просто потрібно змиритися, адже історію не змінити [1].

Аналізуючи роботу сучасного місцевого самоврядування, а саме громад, можна зробити висновок, що сильна громада існує лише на західній Україні. Це склалося історично. Найслабшими є громади центральної на південній Україні. Тому процес федералізації саме зараз, за таких умов, навпаки може призвести до гірших результатів із місцевим самоврядуванням, ніж є на сьогоднішній день.

Усі прихильники федералізації в будь-якій унітарній державі, перш за все, говорять про економічну незалежність та самостійність суб'єктів федерації від центру, що дає змогу розвивати саме себе, а не «годувати» верхівку чи дотаційні елементи. Це є правдою. Жоден регіон не зацікавлений у передових показниках, так як центр «з'їдає» дуже велику їх частину та кожного року, коли показники будуть нижче, центр буде надсилати перевірки та вимагати пояснень від губернаторів щодо зниження прибутку.

Тому звісно, що система децентралізації розв'язує руки економічно сильній громаді, яка матиме змогу розраховувати на свій бюджет і лише примножувати його, а економічно слабких дотаційних громад ця система вчить розраховувати лише на свої сили, тож креативити та розвивати на своїй території все, що приносить будь-які кошти. Отже, не обов'язково змінювати державний устрій задля сильного місцевого самоврядування та економічного розвитку громад, достатньо мати реформу «бюджетного федералізму» на теренах унітарної держави.

Доктор економічних наук Володимир Черняк навів Бі-Бі-Сі Україна один із

можливих сценаріїв територіальної реформи у рамках «бюджетного федералізму»: «Ну, десь приблизно виділяється 8 країв або земель, щоб сконцентрувати більше ресурсів, дати більше можливостей місцевим органам. Наприклад, Карпатський край: Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська області; Поліський: Волинська, Рівненська, Житомирська; Подільський: Вінницька, Хмельницька, Тернопільська; Київський: Київська, Черкаська, Чернігівська; Слобожанський: Харківська, Сумська, Полтавська; Придніпровський: Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська; Причорноморський: Одеська, Херсонська, Миколаївська, Крим, і Донецький: Донецька та Луганська» [2].

На мою думку, при сучасній політичній ситуації в Україні, навіть саме порушення питання федералізації з боку політиків чи громадян може нанести непоправної шкоди країні, так як це загострить ситуацію протиставлення між регіонами і може призвести до конфліктних ситуацій або, навіть, до їх розпаду.

Заклучення та висновки.

Аналізуючи аргументації противників і прихильників федералізації, можна зробити висновок про те, що і та, і інша сторона приходять до спільного та погоджуються з тим, що сучасна влада потребує децентралізації. Зовсім інше питання, чи потрібно для децентралізації влади змінювати саме державний устрій? Чи можливо можна та потрібно піти більш цивілізованим шляхом – шляхом реформування -макро і -мікро рівнів державної влади.

Не потрібно бути політологом, щоб розуміти, що перехід та зміна державного устрою від унітарного до федеративного не вирішить питання із децентралізацією в країні. І це стосується не лише України, а й усіх інших країн, що бажають таких змін на своїй території. Це, ніщо інше, як підміна понять «федералізація - децентралізація». Уся «фішка» рівності, самостійності, самобутності саме в політичному курсі країни, в її готовності та здатності до реформування в різних сферах, а не у тому, який саме устрій має країна. Тому, вважаю, що навіть при позитивному результаті для прихильників федералізації, вони будуть дуже розчаровані мінімальною результативністю усіх своїх старань. Реформування в сторону децентралізації можна проводити при обох устроях, так само, як і, навпаки, - «затискати гайки» місцевій владі зі сторони центру.

Література:

1. Ляшко О. Федералізація – чи це нам потрібно? [Електронний ресурс] // Перітус консалтинг - 2014. – 10 квітня. - 08:06 – [online] – Режим доступу: <http://www.peritus.com.ua/federalizatsiya/> (дата зверення: 05.11.2018)
2. Тарадай Д. Федералізм очима тих, хто «за» і «проти» [Електронний ресурс] // BBC News Ukrain- 2010. – 04 травня. - [online] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine/2010/05/100504_federalism_taraday_it (дата зверення: 05.11.2018)
3. Бушанський В. Чи потрібна країні федералізація? [Електронний ресурс] // <http://veche.kiev.ua> – Віче. - №3. - 2006. – лютий. - [online] – Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/60/> (дата зверення: 06.11.2018)

References:

1. Lyashko O. Federalizaciya – chi ce nam potribno? [Federalization - Do We Need It?] (2014) [Electronic resource] // Peritus konsalting – 2014/04/10 - 08:06 – [online] – Rezhim dostupa: <http://www.peritus.com.ua/federalizatsiya/> (data zvernennya: 05.11.2018)
2. Taraday D. Federalizm ochima tih, hto za i proti. [Federalism sees those who "for" and "against"] (2010) [Electronic resource] // BBC News Ukrain – 2010/05/04 – [online] – Rezhim dostupa: https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine/2010/05/100504_federalism_taraday_it (data zvernennya: 05.11.2018)
3. Bushanskiy V. Chi potribna kraini Federalizaciya? [Is federalization a country?] (2006) [Electronic resource] // veche.kiev.ua – 2006/02 – [online] – Rezhim dostupa: <http://veche.kiev.ua/journal/60/> (data zvernennya: 06.11.2018)

Abstract. *The article deals with two opposite sides: prospects and failures of the federalization process for modern Ukraine. The scope of decentralization prospects is set in the light of the latest Ukrainian political realities. The analysis of the current state of local self-governance in Ukraine is carried out. Problems of strong and weak communities are revealed. Some reformal steps are proposed for a well-established and clearly functioning mechanism for decentralization of power in Ukraine. Emphasis is placed on the urgency and importance of the issue being studied to further address the problems that arise in the process of interaction between the authorities and local self-government (community).*

Key words: *federalization, decentralization, state reform, local self-government, community, government in Ukraine, interaction of power and local self-government.*

Стаття відправлена: 10.11.2018 г.

© Кушніренко І.Ю.

DIPLOMATIC CORPS - FREE DIVERSITY OF DIPLOMATES ДИПЛОМАТИЧНИЙ КОРПУС – ВІЛЬНА СПІВДРУЖНІСТЬ ДИПЛОМАТІВ

Siekunova I.V./ Сєкунова Ю.В.

s.h.s as.prof./ к.і.н., доц.

National University of life and environmental Sciences of Ukraine

Kyiv, Heroiv Oborony 15, 03041

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Київ, вул. Героїв Оборони, 15, 03041

Анотація: У статті представлено дипломатичний корпус, як вільну співдружність дипломатів, як основу міжнародного права, яке визнають політичним об'єднанням суверенних держав, значення ролі та місця в міжнародній політиці дипломатичного корпусу, визначено співпрацю у сферах економіки та культури.

Ключові слова: дипломатичний корпус, дипломати, дипломатія, Україна, міжнародне співробітництво, міжнародні відносини.

Міжнародні відносини сучасного світу передбачають дипломатію, як мистецтво вирішення міжнародних суперечок мирними заходами. Дипломатія – це також техніка та майстерність, гармонійно впливати на міжнародні відносини і підпорядковуючись відповідним правилам та традиціям. Дипломатична діяльність завжди носила яскраво відображений ритуальний характер. В процесі розвитку міжнародних відносин відбуваються не сумісність інтересів держав, урядів та міжнародних організацій, саме тому, що їх представники та дипломати, виконуючи вказівки своїх урядів, використовують традиційні методи в сприянні знайти взаємовигідні для різних сторін рішення, враховуючи, якщо необхідно, і інтереси національного престижу.

Традиційні форми дипломатичної професії вважають іноді в деякій мірі застарілими. Але хіба неможна теж саме сказати про розумні та звичних в суспільстві обрядах, які всі зобов'язані виконувати добровільно або примусово?

«В дійсності, писав Жюль Камбон, – не все ж вже так безглуздо в цих святкових дрібницях. Іноземні агенти є представниками чогось такого, що вище за їх самих. Надавати їм почесні звернені до глави держави, представниками якої вони є. Протоколи не знають народів-переможців і народів-переможених. Він також ворогуючим націям передбачає взаємну повагу, незалежно від співвідношення їх сил» [1, с. 53]. Гарантії імунітетів та старшинства, якими по праву користуються дипломатичні представники, мають важливе значення для їх повсякденної діяльності та життя.

Американський дипломат А. Уотсон писав, щодо визначення дипломатичного корпусу – це дипломатичні місії, які разом діють як багатостороння мережа дипломатичного брокерства (посередництва) [4].

Дипломати працюють у оточенні інших дипломатів і тісно пов'язані один з одним. Існування дипломатичного корпусу дуже важливо для всіх дипломатів. Він частина їх життя, яка дуже важлива для них.

Дипломатичний корпус – це інститут, який засновано на нормі міжнародного права, він не є політичним об'єднанням чи організацією, яка наділена правом юридичної особи.

На початку 20-х років ХХ ст. Україна (Українська соціалістична радянська республіка) стала частиною нової держави – Союзу радянських соціалістичних республік (із тоталітарним режимом керування державою). Не дивлячись на це, остання українська дипломатична місія припинила своє існування у 1924 році у місті Будапешт, держава Угорщина (на тій будівлі існує меморіальна табличка, у якій визначено, що там перебувала дипломатична місія України). Це свідчить про те, що Українська республіка будучи вже у складі іншої держави продовжувала міжнародну діяльність через дипломатичний корпус. Саме тому, зрозуміло, що із цього періоду міжнародна діяльність України впроваджувалась через державні органи Радянського Союзу, не відхиляючись від політико-дипломатичного курсу цієї великої держави (до складу, якої входило 16 республік). Представники дипломатичного корпусу за кордоном часто були росіяни, хоча українці теж обіймали посади дипломатичного корпусу за кордоном.

Так, Ф.Ф. Молочков, багато часу перебував на посаді завідуючого протокольним відділом МЗС СРСР, був радянським дипломатом, також надзвичайним та повноважним послом, він цитував у своїй книзі висловлювання відомих дипломатів та юристів, щодо дипломатичного корпусу. Автор книги «Курс дипломатичного права» Прат'є-Фодерс надає таке визначення дипломатичному корпусу: «Він не є ні юридичним, ні політичним обличчям. Це лише об'єднання зовсім незалежних людей один від одного». З цим також погоджується французький автор Рауль Жене та іспанський автор Рубен Ферейра де Мельо [1].

Міжнародна практика допускає колективні виступи дипломатичного корпусу по церемоніальним (протокольним) питанням. Разом з тим, коли у 1918 році у Петрограді (сьогодні Санкт-Петербург) дипкорпус три рази виступив із політичною заявою, всі вони були відкинуті урядом, як спроби втручання у внутрішні справи держави.

У 1956 році в період війни Франції та Англії проти Єгипту у Москві проходили студентські демонстрації проти посольств цих двох держав. І коли посол Швеції Сульман у якості дуайена дипломатичного корпусу звернувся у МЗС СРСР із проханням прийняти заходи для створення нормальних умов праці цих посольств, його прохання було відкинуте. Йому було сказано, що відносини між двома державами будуються на двосторонній основі, і функції дуайена дипкорпусу обмежуються лише протокольними питаннями. Після цього посол Швеції припинив звертатися до МЗС, хоча демонстрації біля посольства продовжувалися, яких було ще немало, але відповідно дипломатичний корпус продовжував свою роботу.

У деяких державах існують дипломатичні клуби іноземних дипломатів, у тому числі міністерства іноземних справ проводять велику роботу серед членів дипломатичного корпусу, влаштовують кінопокази та інші культурні події. Членів корпусу представляють, тим які прибули у державу перебування іноземним монархам чи керівникам держави. Але саме головне, що дипломатичний корпус існує, працює, об'єднує дипломатів різних держав. Один із американських дипломатів В.В. Бланке говорив також про три життєві

сфери дипломатів, зокрема це: держава, у якій вони працюють; їх резиденції та дипломатичному корпусі.

Іноді дипломатичний корпус називають спільнотою, гільдією (як гільдією купців, ремісників), корпорацією, фірмою, а іноді жартівливо і мафією. Членів дипкорпусу об'єднує понад усе професійна солідарність, професійні інтереси, настільки відмінні від людей інших професій, що вони відчують себе нібито окремим, елітним класом. У Середні віки їх зазвичай поселяли разом у спеціально відведений район, обмежуючи їх контакти із населенням, і їм так або інакше приходилось спілкуватись один з одним. Цей інститут «ізоляції дипломатів від населення» досяг свого апогею у останню чверть XIX ст. у Китаї, де посольський квартал відокремлював дипломатів від іншого Пекіна, і тільки після Боксерського повстання 1900 році посольський квартал вийшов із під контроль китайського уряду.

Яка численність дипломатичного корпусу у державі? Південно-славський юрист М. Бартос вважає, що число його членів відповідно дипломатичному списку коливається від 200 до 4000 чоловік і у чотири-п'ять разів більше число співробітників (обслуговуючого персоналу).

Г. Нікольсон у своїй книзі «Дипломатія» так визначив характерні якості дипломата: правдивість, точність, спокій, витримка, скромність, гарний характер, відсутність марнославства (оскільки марнославство – найбільш небезпечний недолік для дипломата), вміння пристосовуватися (тобто, по Нікольсону, вміння перевтілюватися та зрозуміти точку зору партнера по переговорах), лояльність по відношенню «свого повелителя», тобто держави, яку він представляє.

Встановлюючи відносини з дипломатами, треба мати на увазі деякі «неписані правила». Дипломати – тонкі натури. Вони розуміють те, що приховано між рядків, натяки, тон розмови. Самі вони, як правило, делікатні, чуйні та привітні і чекають того ж від співрозмовника. Вони вважають, що дипломати інших держав повинні якщо не любити їх, то хоча б поважати і відноситись до них доброзичливо. Вони – джентельмени у кращому розумінні цього слова. Вони зустрічаються із такими ж, як вони, «тонкими натурами», проявляють до них підвищену увагу і чекають такого ж відношення до себе. Один англійський дипломат згадує, що якось зустрів двох німецьких дипломатів. Розпочався дощ, у них на двох була одна парасолька, «але вони швидко запропонували її мені». «Джентельментство» – відмінна риса дипломатів, вони так виховані. Професія накладає на них особливий відбиток. Обережні фрази, фіксована доброзичлива посмішка стали нібито частиною їх існування. «Вихованість» дипломата означає перш за все відчуття міри. Відбувається інколи так, що гарна риса переходить у свою протилежність. Самі дипломати інколи порівнюють себе із слонами, які дуже чуйні, і по відношенню до них довго не забувають образи, нанесені їм, чи поганого ставлення до них.

А. Уотсон звертав особливу увагу не тільки на те, що об'єднує корпус, але і на конфлікти і протиріччя внутрішньо нього, і на різні джерела інформації у різних посольствах.

Дипломати кожного посольства мають свою інформацію, на її основі

оцінюють становище у державі. Одні посольства мають більш тісні зв'язки з одними верствами суспільства, інші – з іншими. Особливо цінна інформація тих посольств, які мають тісні зв'язки з урядом, тих дипломатів, які довго працюють у державі і встановили глибокі і довірчі зв'язки із урядом.

Бесіди із такими інформованими дипломатами допомагають іншим посольствам поповнити особисту інформацію. Але часто відомості, які цікавлять посольство конкретної держави, не мають першорядної важливості для іншого посольства, і представники дипломатичного корпусу нічого не можуть отримати від нього. Виникає відповідна недовомовленість у стосунках. Так, наприклад, у 80-х роках ХХ ст. у Лондоні, у період Фолклендської кризи, у радянського посольства у зв'язку з великою кількістю роботи та неможливості встановити довірчі контакти із посольствами країн Латинської Америки. Прийшлося просити кубинського дипломата, у якого були непогані зв'язки із послами Латинської Америки, відвідати їх, щоб отримати свідчення про положення Аргентини, зокрема її можливостях, її прагненні закінчити справу миром (компромісом) чи воювати. І ця інформація допомогла дипломатам розібратися у ситуації. У часи експериментальних ситуацій чи ускладнень із урядом держави перебування, коли контакти посольства із урядом стають менш активні, зв'язки посольств інших держав, у яких немає таких ускладнень, набувають особливе значення, їх інформація може бути особливо цінною. У випадку ж розриву відносин, посольство, якої-небудь, іншої держави (із згоди держави перебування) представляє по домовленості ваші інтереси. Частіше за все представляють інтереси інших держав Швейцарія, Швеція. Так, наприклад, посол Швеції у Гавані на протязі багатьох років представляв інтереси багатьох держав, у тому числі і Сполучених Штатів Америки. Його вважали, таким чином, найбільш інформованим послом із числа дипломатів не комуністичних держав, представлених на Кубі, і він мав найбільш тісні контакти із Фіделем Кастро та іншими кубинськими керівниками.

Дипломатів зазвичай пов'язують загальні цілі пошуку інформації певної міри загальна оцінка. Крім того, вони, як правило, рекрутуються із одних і тих же соціальних верства суспільства, закінчують найбільш престижні університети і інститути своєї держави, тобто добре освічені. Працюючи в одних і тих же регіонах, вони часто знають один одного по службі, мають загальних друзів у іноземних представництвах інших держав. У них нерідко спільні сімейні та особисті проблеми. Співробітники посольства не обирають собі «другу батьківщину» і живуть в країнах, куди направляє їх уряд, часто із зовсім невідповідним для них кліматом, і вимушені до цього пристосовуватися. У більшості із них виникають проблеми шкіл для дітей (сьогодні – в одній державі, завтра – в іншій, чи навіть життя без дітей, яких вимушені залишати вдома), вони мимоволі «об'єднуються» перед загальними труднощами, шукають шляхи їх вирішення. Таким чином, у них з'являються і на роботі, і поза роботою загальні інтереси.

Важливо зауважити, щодо контактів із дипкорпусом, особливо у 80-90-ті роки ХХ ст., роль і місто дипломатії у світовому розвитку суспільства значно змінилось. Аналітики відмічають, що час наклав свій відбиток на її зміст та

стиль, перш за все на децентралізацію міжнародних систем і на посилення впливу суспільних сил. Головне, відмічають вчені та дипломати, збільшився об'єм дипломатичних дій, залучення до вирішення тієї чи іншої проблеми груп держав, часто також різних континентів, у зв'язку із цим виникали потреби в «управлінні міжнародною політикою та дипломатією».

Отже, розпочалися і стали регулярними зустрічі «великої сімки» «великих торгових держав» - США, Японії, Європи, Канади, держав НАТО та членів конфліктів у Європі, з'явилась необхідність в узгодженні позицій на різних рівнях, причому із участю найбільш компетентних осіб, послів. Діяльність дипломатичного корпусу значно поживалась. Цим у великій мірі пояснюється зацікавленість до дипкорпусу. Для радянської дипломатії була характерна явна недооцінка можливостей дипкорпусу і звідси недостатня увага щодо контактів з дипломатами (особливо щодо західних держав). Тісними були зв'язки радянських посольств із посольствами соціалістичних держав, країн – членів Варшавського договору, за виключенням іноді Румунії, і в деякій мірі Угорщини.

Таким чином, дипломатичний корпус як вільна співдружність дипломатів функціонує для вирішення міжнародних конфліктів, використовує у своїй активній діяльності протокольні правила у міжнародних відносинах, які є обов'язковими. В умовах розвитку сучасного світу дипломатична майстерність багатьох держав запобігає міжнародним конфліктам, дипломати вражають своїм професіоналізмом у веденні зовнішньої політики.

Література:

1. Молочков Ф.Ф. Некоторые вопросы дипломатического протокола и дипломатической практики. - М., 1964. – С. 35.
2. Паращенко О.М., Секунова Ю.В. Дипломатичний протокол та етикет України з Великобританією //Науковий погляд в майбутнє. – Вип. 2(2). – Том 9 (Юридичні та політ. науки). – Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2016. – С. 69-72.
3. Секунова Ю.В. Переговори та дипломатичний протокол як засіб розв'язання політичних конфліктів. //Наукові праці SWorld. – Вип. 2(39). – Том 14. – Іваново: Науковий світ, 2015. – С. 75.
4. Watson A. Op. cit. - 1984. - P. 128.

Abstract: The article presents the diplomatic corps as a free commonwealth of diplomats as the basis of international law recognized as a political association of sovereign states, the importance of the role and place in the international politics of the diplomatic corps, and the cooperation in the spheres of economy and culture.

Key words: diplomatic corps, diplomats, diplomacy, Ukraine, international cooperation, international relations.

Стаття відправлена: 12.12.2018 р.

© Секунова Ю.В.

УДК 283 (160.2)

**POLITICAL CONSEQUENCES OF THE AUTOCEPHALIZATION PROCESS
(2018) OF THE UKRAINIAN ORTHODOX FOR FORMATION OF CIVIL
SOCIETY****ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ПРОЦЕСУ АВТОКЕФАЛІЗАЦІЇ(2018Р.) УКРАЇНСЬКОГО
ПРАВОСЛАВ'Я ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА****Kostiuk O.V. / Костюк О.В.***c.f.s., as.prof. / к.філос.н., доц.*

ORCID: 0000-0003-1907-6307

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Kyiv, Heroyiv Oborony 15, 03041**Національний університет біоресурсів та природокористування України**Київ, Героїв Оборони 15, 03041*

Анотація. Метою статті є з'ясування політичних наслідків незалежності українського православ'я в контексті становлення громадянського суспільства. Розглядається позиція української держави відносно православних церков та українського православ'я. Здійснюється визначення причин актуальності питання автокефалії українського православ'я на сучасному етапі. З'ясовуються наслідки проголошення автокефалії українського православ'я в контексті соціальних та політичних процесів в Україні. Проголошення автокефалії українського православ'я призведе до тотального зменшення ідеологічного впливу РФ та РПЦ на українське суспільство. Однак в Україні можливі релігійні конфлікти на ідеологічному та соціально-економічному ґрунті. Також втручання держави у процес отримання автокефалії ставить під сумнів можливість швидкої розбудови громадянського суспільства.

Ключові слова: автокефалія, громадянське суспільство, Україна, Росія, константинопольський патріархат, РПЦ, УПЦ МП

Вступ. Характерним для України є те, що практично завжди релігійні центри, під юрисдикцією яких перебували її церкви, розміщувалися за її межами. Особливістю організаційної структури православ'я є те, що підпорядкування національних церков одна одній з необхідністю зумовлює політичну залежність нації або зумовлюється такою(2).

Національна держава з необхідністю, в контексті своїх життєвих і стратегічних інтересів формування, реалізує конфесійні інтереси нації як особливу зацікавленість до міжнародних відносин у сфері релігійно-церковного устрою. Така позиція держави окрім духовно-морального та соціально-культурного аспектів зумовлюється також турботою про національну безпеку в новітню епоху інформаційної експансії та гібридних воєн.

У 2018 році українське православ'я впритул підійшло до отримання томосу та створення автокефальної соборної церкви. У цьому контексті цікавими для дослідження є питання наслідків зазначених процесів. Одне з питань розглядається у даній статті.

Метою статті є з'ясування політичних наслідків незалежності українського православ'я в контексті становлення громадянського суспільства. Для досягнення мети дослідження необхідно виконати наступні завдання: 1) визначення причин актуальності питання автокефалії українського

православ'я на сучасному етапі; 2) оцінка дій української держави щодо створення української автокефальної церкви; 3) з'ясування наслідків проголошення автокефалії українського православ'я у соціальному та політичному аспектах

Основна частина. В черговий раз процес автокефалізації українського православ'я було ініційовано президентом України у 2016 році. Українська держава в особі президента та депутатів ВРУ вже у 2018 році заявила про чітку позицію щодо створення єдиної помісної православної церкви. Ймовірною датою була річниця Хрещення Русі 28 липня 2018р.(що на даний момент не актуально).

Аргументація Президента зводилась до наступних тез: 1) одна держава – одна церква, тобто юрисдикція іноземного релігійного центру на території України не припустима; 2) держава не втручається у релігійні справи, але відповідно до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» сприяє міжнародній діяльності релігійних центрів та організацій; 3) за соціологічними опитуваннями більшість громадян України підтримують ідею створення Єдиної помісної православної церкви.

Загалом у взаєминах Константинополя і Москви протягом ХХ ст. виникало чимало проблем. Константинопольські патріархи докладали максимум зусиль для наповнення реальним змістом свого титулу «Вселенський»(1). Справою життя патріарха Варфоломія був Всеправославний собор. Тобто собор, який має статус Вселенського і вирішує основні актуальні питання православ'я. Останній Вселенський собор, що визнається православними пройшов у 787 році. Патріарх Варфоломій дуже хотів провести цей собор. Але це було неможливо без участі Російської православної церкви (РПЦ). Митрополит Кирило пообіцяв йому таку участь, але не дотримався обіцянки. У підсумку, Всеправославний собор таки пройшов в 2016 році, але він не став Всеправославним за складом.

11 жовтня та 3 листопада 2018 року Вселенська патріархія оприлюднила низку рішень синоду та підписала з Президентом України договір про співпрацю.

Зокрема були озвучені наступні положення. У 1686 році Константинополь своєю "Грамотою про надання" передав Патріархові Московському тільки право рукопокладати Митрополитів Київських. Таке рішення було зумовлене тодішньою складною безпековою ситуацією в регіоні й вважалося тимчасовим.

Передача права рукопокладання (хіротонії) аж ніяк не означала підпорядкування Української церкви Московському Патріархові в усіх інших аспектах. Київська (тобто Українська) митрополія з часу заснування й до наших днів була і є єпархією Вселенського, а не Московського патріархату. При передачі права на хіротонію Фанар особливо наголошував на двох умовах: Митрополита Київського мали обирати в Україні без участі Москви; Митрополит Київський під час Богослужіння зобов'язаний першим згадувати Вселенського Патріарха (що є свідченням підпорядкованості Української церкви безпосередньо Константинопольській). Однак Московський Патріархат ніколи не дотримувався цих умов і здійснив незаконне приєднання та

поглинання Української церкви. Константинополь через несприятливі історичні умови змушений був проявляти терпимість і мовчати, проте ніколи не відмовлявся від своїх прав, а Церква України *de jure* ніколи не припиняла бути канонічною територією Вселенського Патріархату.

Фактично це останні приготування до томосу про автокефалію. Про серйозність ситуації свідчить оприлюднена погроза від РПЦ – розірвати спілкування з Константинополем.

Вже у жовтні 2018 року у РФ було засідання ради національної безпеки. Одним з питань порядку денного була ситуації з УПЦ МП в контексті надання українському православ'ю автокефалії та втраті канонічного контролю РПЦ над Україною. Дії української влади та Константинополя були засуджені. РПЦ розірвали богослужбове спілкування з константинопольською патріархією.

Сталось те у що УПЦ та РПЦ не вірили і чого не очікували. 25-го червня 2018 в Свято-Успенській Києво-Печерській лаврі відбулась архієрейська нарада, на якій обговорювалися перспективи надання Україні автокефалії від Константинополя, архієреї одностайно виступили проти автокефалії (72 підписи). На цьому вважали питання томосу буде закрито. Однак це була помилкова думка.

На даний час склалась наступна ситуація. Відкритою є дискусія, щодо втручання держави в релігійне життя, порушення конституції та закону «Про свободу совісті та релігійні організації» в частині відділення церкви від держави.

Загострення протиріч між прихильниками єдиної помісної церкви та УПЦ МП. Тобто адепти церков готові до активної фази протистояння. Створення уявлення у суспільній думці про чисельну перевагу (кількість адептів та прихильників) УПЦ КП над УПЦ МП. Причому КП постулюється як проукраїнська, а УПЦ як проросійська. Готовність меншої частини кліру та мирян УПЦ до активних дій в контексті маніфестації своєї проукраїнської позиції. Фактично канонічно це буде новий розкол за можливої підтримки держави.

Втягнення державних, політичних, громадських, «добровольчих» воєнізованих формувань до релігійного конфлікту. Перетворення релігійного питання на суспільно-політичне (громадська думка – розширення ареалу конфлікту). На фоні агресивного інформаційного поля щодо питання автокефалії люди змушені робити вибір на користь однієї з сторін. Втягнення в релігійний конфлікт населення, що не є практикуючими православними християнами.

Принциповим є те що влада іменує УПЦ МП прихильниками РПЦ, проросійської позиції та приписує антиукраїнську позицію. Фактично йдеться про усунення ідеологічного впливу Росії на українське суспільство через РПЦ, що саме по собі є позитивним. Однак методи досягнення конструктивної цілі є деструктивними відносно збереження соціально-політичної стабільності та розбудови громадянського суспільства.

Адже якщо дійсно адепти та клір УПЦ МП є агентами Кремля, то необхідно це доводити у правовому полі, що є складним процесом. Адже

необхідно виконати правову послідовність дій та ефективно задіяти весь державний апарат. Зокрема доцільно здійснювати наступні дії. Розкриття та засудження шпигунської мережі в УПЦ (якщо така існує). Крик про зрадників народжує обопільну істерію, а проти судових рішень боротися важче. Арешт та суд, публічний розголос щодо тих священників, що мають антиукраїнську позицію, лише по конкретним фактам порушення законодавства. Виявлення фактів порушення законодавства(фінансового та інш.) або церковних канонів (моральні норми) ієрархами церкви. Проведення роз'яснювальних бесід. Заохочення кліру лояльного до держави у формі підтримки їх соціальних проектів.

Однак було обрано шлях інформаційного забезпечення, яке не засноване на судових рішеннях та юридичних фактах. Відсутність публічних консультацій з ієрархами та адептами УПЦ МП, громадських слухань створило враження тиску держави на церкву. Відповідно не церкви розпочали процес автокефалізації українського православ'я, що було б доцільно, а держава поставила учасників процесу перед фактом та наказала рухатись у визначеному напрямку. Також було визначено лояльні церкви та зазначено які православні є антиукраїнськими та деструктивними, що не сприяло міжцерковному діалогу.

Яскравим прикладом є хресні ходи 27 та 28 липня 2018 року до дня Хрещення Русі. Коли одна хода позиціонувалася Президентом як патріотична, а інша як антидержавна. Розумним виходом у цій патовій ситуації було б, якби президент очолив та відвідав обидві хресні ходи. Показав би, що він президент всієї країни, поставив у незручне становище опонентів, а головне не налаштував проти себе дуже значну кількість громадян України.

Звісно позиція УПЦ МП також далека від конструктивної та компромісної. Про це свідчить їх політика щодо опонентів: демонізація, накладення на них анафеми, іменування розкольниками та аморальними бездуховними людьми. Найбільше це стосується образу лідера УПЦ-КП Філарета, якого адепти УПЦ(МП) називають зневажливо лише за світським прізвищем, підкреслюючи його відлучення від церкви. Однак доцільно було почати публічний переговорний процес та показати конструктивну позицію держави виключно в межах правового поля, демонструючи пріоритет прав та свобод людини над політичною доцільністю. Таким чином можливо було позбавити РПЦ та РФ одного з аргументів проти офіційного Києва, а головне не уподібнюватись Росії, яка публічно ставить інтереси держави вище прав та свобод громадянина у цьому питанні.

Висновки. Були розглянуті основні позиції української держави, РПЦ та Росії, Константинопольської патріархії щодо надання томосу українському православ'ю. На цій підставі доцільно відповісти на основне питання, щодо наслідків надання автокефалії в становлення громадянського суспільства.

Існує і суперечлива та неоднозначна ситуація відносно можливості соціально-політичних конфліктів в Україні на релігійному ґрунті. З одного боку надання автокефалії спричинить усунення можливого чинника(іноземна агентура на базі УПЦ МП і т.д.) для розв'язання громадянського конфлікту в Україні. Останнє сприяє стабільності та безпеці в Україні, однак спричинить

звинувачення з боку РФ у переслідувань українською владою українців за релігійною ознакою. З іншого боку тиск на УПЦ МП спричинив актуалізацію громадської уваги щодо церковних питань. Громадськість підштовхнули зробити свій вибір щодо питання автокефалії, кожна з антагоністичних груп отримала лідера. Це наближує можливість реалізації сценарію тривалого суспільного конфлікту на релігійному ґрунті.

Здійснюючи командно адміністративне регулювання в церковних питаннях українська держава уподібнюється РФ, яка поставила РПЦ на службу політичній доцільності та державним інтересам. У такій ситуації опиняються під загрозою невід'ємні права та свободи людини закріплені Конституцією, а політична доцільність та інтереси держави ставляться вище прав людини. Парадокс у тому, що мета таких дій є конструктивною та підтримується більшістю громадян, однак через певний час ці ж громадяни можуть постраждати від нової сваволі держави в угоду іншій політичній доцільності. Таким чином законність, правова культура та свідомість громадян, як основа громадянського суспільства опиняються під загрозою.

Література:

1. Литвиненко О. Константинопольський патріархат і українські церковні проблеми / ZN.UA Випуск №31, 12 серпня-19 серпня, Режим доступу: https://dt.ua/SOCIETY/konstantinopolskiy_patriarhat_i_ukrayinski_tserkovni_problemi.html

2. Історія релігії в Україні: Навчальний посібник / За ред. А.М. Колодний, П.Л. Яроцький – К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. - 735 с.

3. Саган, О. Н. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан / О. Н. Саган. – К.: Світ знань, 2004. – 912 с.

References:

1. Lytvynenko O. Konstantynopol's'kyj patriarhat i ukrajins'ki cerkovni problemy / ZN.UA Vypusk #31, 12 serpnja-19 serpnja, Režym dostupu:

https://dt.ua/SOCIETY/konstantinopolskiy_patriarhat_i_ukrayinski_tserkovni_problemi.html2.

2. Istorija relihii v Ukraïni: Navčal'nyj posibnyk / Za red. A.M. Kolodnyj, P.L. Jaroc'kyj – K.: T-vo "Znannja", KOO, 1999. - 735 s.

3. Sahan, O. N. Vselens'ke pravoslav"ja: sut', istorija, sučasnyj stan / O. N. Sahan. – K.: Svit znan', 2004. – 912 s.

Abstract. The purpose of the article is to find out the political consequences of the independence of the Ukrainian Orthodoxy in the context of the formation of civil society. The position of the Ukrainian state concerning Orthodox churches and Ukrainian Orthodoxy is considered. The definition of the reasons for the relevance of the autocephaly of Ukrainian Orthodoxy at the present stage is being determined. The consequences of the proclamation of autocephaly of Ukrainian Orthodoxy in the context of social and political processes in Ukraine are clarified. The proclamation of autocephaly of Ukrainian Orthodoxy will lead to a total reduction of the ideological influence of the Russian Federation and the Russian Orthodox Church on Ukrainian society. However, religious conflicts in Ukraine are possible on ideological and socio-economic grounds. Also, state intervention in the process of obtaining autocephaly challenges the possibility of rapid development of civil society.

Key words: autocephaly, civil society, Ukraine, Russia, Patriarchate of Constantinople, ROC, UOC-MP

Статья отправлена: 08.12.2018 г.

© Костюк О.В.

DIPLOMATIC RELATIONS OF UKRAINE AND KAZAKHSTAN ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА КАЗАХСТАНУ

Siekunova I.V./ Сєкунова Ю.В.

s.h.s as.prof./ к.і.н., доц.

National University of life and environmental Sciences of Ukraine

Kyiv, Heroiv Oborony 15, 03041

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

Київ, вул. Героїв Оборони, 15, 03041

Анотація: У статті представлені дипломатичні відносини України та республіки Казахстан, визнання незалежності двох держав, значення ролі та місця в міжнародній політиці республіки Казахстан та України, визначено співпрацю у сферах економіки та культури.

Ключові слова: незалежність України, українсько-казахські відносини, культурно-гуманітарне співробітництво.

Сьогодні міжнародна політика між державами відіграє найважливішу роль у співіснуванні держав на міжнародній арені. З розвитком цивілізації, продовжується також і боротьба експансії великих, потужних держав за першість у світі. Саме тому, на сучасному етапі розвитку, дипломатичні відносини займають головну роль у вирішенні політичних, економічних, культурних питань на основі переговорних процесів, досягаючи політичних компромісів через мистецтво домовлятися, вирішуючи питання глобального значення.

Не один раз перетинаються долі України та Республіки Казахстан. Історія об'єднує наші народи ще з XV століття. Оскільки саме тоді розпочались перші поселення вихідців з України на території сучасного Казахстану. Плеч-о-пліч воювали ми проти фашистів, а на даному етапі — казахи підтримують українців у війні з російським агресором, надаючи гуманітарну допомогу для Сходу нашої держави.

Серед країн, що першими визнали незалежність Республіки Казахстан, була Україна (16 грудня 1991 року). Казахстан, в свою чергу, визнав незалежність України 23 грудня того ж року. 23 липня 1992 року МЗС Республіки Казахстан у відповідь на ноту МЗС України завершило підписанням Угоди про встановлення дипломатичних відносин у повному обсязі між Україною і Республікою Казахстан. Саме з цього моменту Україна та Казахстан розвивають міжнародні зв'язки.

Відкриття Посольства України в Казахстані відбулось у травні 1994 року в місті Алмата. Того ж року в Києві починає свою роботу Посольство Казахстану. Посольство України міститься в історичному центрі нинішньої столиці в будинку, в якому жив один з найбагатших жителів, купець Кубрін. В різні часи тут розміщувалися міліція, Акмолинське відділення НКВС, будинок піонерів. Згодом будинок став історико-краєзнавчим музеєм, після розформування якого у відреставрованому будинку розташувалось посольство України.

Сьогодні Україна та Казахстан співпрацюють у різноманітних сферах

економіки, політики та культури, що ми проаналізуємо далі.

На території Казахстану функціонує велика кількість підприємств за участі українського капіталу. Одним з таких є найбільший вітропарк в Азії спільного виробництва України, Німеччини та Казахстану. Університети обох держав щороку обмінюються студентами, а науковці – реалізують спільні дослідні проекти.

Ключовим документом правової бази є Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Республікою Казахстан, що набув чинності у січні 1994 року. Всього налічується 65 документів підписаних між державами. У Верховній Раді України та у Мажилісі (нижня палата) Парламенту Республіки Казахстан створені Парламентські групи зі співробітництва між державами.

Під час робочого візиту до Києва Президента Казахстану у грудні 2014 року на переговорах сторони домовились про активізацію співпраці в енергетиці, машино-та авіабудуванні, а також про кооперацію у військово-технічній галузі. Крім цього розглядались можливості співробітництва у космічній сфері щодо об'єднання українських та казахських підприємств.

У рамках останнього офіційного візиту Президента України відбулись переговори найвищого рівня. П.О. Порошенко разом з головою республіки Н.А. Назарбаєвим прийняли участь у двосторонньому бізнес-форумі. Також відбулась зустріч з Прем'єр-міністром Республіки щодо актуальних питань співробітництва держав, розвитку політичного діалогу та узгодження запланованих на 2016 рік заходів.

У Казахстані проживають 130 етнічних груп, серед яких Україна є другою за кількістю представників – близько 500 тисяч. З державного бюджету випускається й фінансується національна українська газета, а в окремих організаціях навіть викладається українська мова як самостійний предмет. Важливо відмітити, що майже у всіх областях діють українські етнокультурні центри.

Також, на наш погляд, важливим аспектом міжнародних відносин між державами є співпраця у культурно-гуманітарній сфері. Щорічно в Казахстані українські етнокультурні об'єднання завдяки зусиллям Посольства традиційно відзначають Шевченківські дні. Дослідження доводить, що Т.Г. Шевченка можна вважати першим українським послом. Оскільки за царським указом Миколи І Шевченко у 1847 році був засланий до Казахстану рядовим солдатом в Оренбурзький корпус (один з корпусів військової структури Російської імперії середини ХІХ століття) під суворий нагляд керівництва з заборобою писати та малювати, що, як ми знаємо з історичних фактів, не зупинило його. Основною темою його робіт того періоду був побут казахів та природа краю. Він малював ескізи картин, вивчав легенди й пісні казахського народу, і саме так Кобзар вивчив їх мову.

На сучасному етапі продовжується вшанування пам'яті Т.Г. Шевченка, зокрема до 200-річчя дня народження Кобзаря монетний двір Казахстану випустив монети присвячені ювілею нашого поета. Зокрема встановлюються пам'ятники. Також в березні-квітні 2017 року Посольство України вперше

провело Шевченківські дні в шести регіонах Казахстану в: Алматі, Астані, Караганді, Павлодарі, Петропавловську, а також в Актау і Форте-Шевченко.

У 2017 році Україна стала учасником Міжнародної спеціалізованої виставки «Експо-2017», яка проходила в м. Астана, Казахстан. Для виставки Україна підготувала спеціальну мультимедійно-інформаційну пошукову систему, де зібрана інформація про кращі компанії держави, їх продукція та послуги у галузі відновлювально-альтернативної енергетики. Завдяки виставці українські виробники мали змогу встановити партнерство з провідними компаніями. Стенд України розташований у павільйоні під назвою «Шовковий шлях».

15 червня 2017 року в Казахстані відбувся Національний день України. В цей день виставку «Експо-2017» відвідала Урядова делегація з України. Тут було зареєстровано новий рекорд України – найдовший тканий рушник.

Посольство України в Казахстані у 2017 році організувало фотовиставку, яку було присвячено 25-річчю співпраці наших держав. На виставці проведено засідання науковців та інші святкові заходи.

Таким чином, серед головних пріоритетів України та Республіки Казахстан сьогодні є спільна участь в створенні паливно-енергетичних коридорів. На сучасному етапі розвитку міжнародної політики головним є створення спільних підприємств із перспективою виходу на європейські та азійські ринки, ефективне використання транзитних можливостей, пошук безпечної моделі енергетичного співробітництва, розвиток туризму та навчання студентів.

Література:

1. Литвин В. Україно-казахстанські відносини: історичні корені та сучасність // Голос України. – 2005. – 11 листопада. – С. 2-3
2. Іскалієв Н.І. Казахстансько-українські відносини: реалії часу // Дипломатичний кур'єр. – № 3. – 1998 – С. 4.
3. <http://kazakhstan.mfa.gov.ua/ua/embassy/history>

Abstract: The article presents the diplomatic relations between Ukraine and the republic of Kazakhstan, the recognition of the independence of the two states, the importance of the role and place in the international politics of the Republic of Kazakhstan and Ukraine, and the cooperation in the spheres of economy and culture.

Key words: Ukraine's independence, Ukrainian-Kazakh relations, cultural and humanitarian cooperation.

Стаття відправлена: 11.12.2018 р.

© Секунова Ю.В.

CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

ECONOMY / ЭКОНОМИКА

Enterprise economics and production management

Экономика предприятия и управление производством

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-054> 6

PRODUCTION AND FEATURES OF CEREALS CONSUMPTION IN UKRAINE
AND THEIR COMMODITY CHARACTERISTICS

*ВИРОБНИЦТВО ТА ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВАННЯ ХЛІБНИХ ЗЛАКІВ В
УКРАЇНІ ТА ЇХ ТОВАРОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА*

Oliinyk O.S./Олійник О.С.

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-055> 14

FEATURES OF STRATEGIC ADMINISTRATION OF ECONOMIC STABILITY OF
AGRICULTURAL ENTERPRISES
ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Vyhaniailo S.M. / Виганяйло С.М., Tolbatov A.V. / Толбатов А.В.,
Viunenko O.B. / В'юненко О.Б.*

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-068> 21

ELEMENTS FORMATION OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC
MANAGEMENT MECHANISM AT ENTERPRISE

*ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО
МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ*

Shpak Ya. O. / Шпак Я. О.

Economy sectors of the economy

Экономика отраслей хозяйства

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-038> 32

THE STATE AND PROSPECTS OF PRODUCTION OF MEAT ARE IN UKRAINE

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА В УКРАЇНІ

Gutsul T.A. / Гуцул Т.А., Pysanka M. / Писанка М.

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-041> 36

EFFICIENCY OF PRODUCTION AND COMPETITIVENESS OF GARDENING PRODUCTS

*ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ
САДІВНИЦТВА*

Sulima N.N. / Суліма Н.М., Masiuk V.I./ Масюк В.І.

Economics of nature management and environmental protection

Экономика природопользования и охраны окружающей среды

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-037> 40

THE STATE AND TRENDS OF PRODUCTION OF BIOGRAPHY IN THE
EUROPEAN COUNTRIES

*СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА У ЄВРОПЕЙСЬКИХ
КРАЇНАХ*

Rogach S.M. / Рогач С.М., Seminskyi A.A. / Семінський А.А.

Innovative economy Инновационная экономика

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-048> 46

ACMEOLOGICAL PROBLEMS ACME- TEACHER ECONOMIST

АКМЕОЛОГІЯ ПРОБЛЕМ АКМЕ- ПЕДАГОГА ЕКОНОМІСТА

Antonov V.N. / Антонов В.М., Duchenko M.M. / Дученко М.М.

Management accounting and budgeting

Управленческий учет и бюджетировани

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-071> 50

THE JUSTIFICATION OF OPERATIONAL ANALYSIS SCORECARDS OF ENTERPRISE

ОБґРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ОПЕРАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ

ПІДПРИЄМСТВА

Dohadaylo J.V. / Догадайло Я.В., Labunska A.O. / Лабунська А.О.,

Dubrovin V.V./ Дубровін В.В.

TOURISM AND RECREATION / ТУРИЗМ И РЕКРЕАЦИЯ

Tourist market, its current state and development forecast

Туристский рынок, его современное состояние и прогноз развития

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-021> 56

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GASTRONOMIC TOURISM

IN TRANSCARPATIA

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ЗАКАРПАТТІ

Sotnikova O.I. / Сотнікова О.І., Ishchenko T.I. / Ищенко Т.І.,

Shydlovska O.B. / Шидловська О.Б.

MANAGEMENT AND MARKETING / МЕНЕДЖМЕНТ И МАРКЕТИНГ

Production management and enterprise development

Управление производством и развитие предприятия

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-028> 62

COMMUNICATION SPACE OF ENTERPRISES AND INFORMATION KNOWLEDGE

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ПІДПРИЄМСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ЗНАННЯ

Makovetska I. M. / Маковецька І.М.

LEGAL AND POLITICAL SCIENCES /

ЮРИДИЧЕСКИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

Economic, labor, land, civil, administrative law and process

Хозяйственное, трудовое, земельное, гражданское, административное право и процесс

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-023> 66

THE WITHDRAWAL OF THE LAND PLOT USED IN VIOLATION OF THE

LEGISLATION OF THE RUSSIAN FEDERATION: GAPS AND INNOVATIONS IN THE

LEGAL REGULATION

ИЗЪЯТИЕ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА, ИСПОЛЗУЕМОГО С НАРУШЕНИЕМ

ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ: ПРОБЕЛЫ И НОВЕЛЛЫ

ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Opilat N.I. / Опилат Н.И., Opilat M.V. / Опилат М.В.

Criminal law and criminology**Криминальное право и криминалистика**

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-004> 71

COURT CONSIDERATION OF CASES OF FRAUD USING BANK CARDS

*РАССМОТРЕНИЕ СУДАМИ ДЕЛ О МОШЕННИЧЕСТВЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ
БАНКОВСКИХ КАРТ*

Латопова А.О. / Ламонова А.О.

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-008> 75

**SOME PRACTICAL RECOMMENDATIONS ON RESTORATION OF THE IN VIVO
APPEARANCE OF UNIDENTIFIED BODIES IN A STATE OF PUTREFACTIVE
CHANGES AND MUMMIFICATION AND ADIPOCERE**

(on the materials of the practice of the Amur Region)

*НЕКОТОРЫЕ ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ВОССТАНОВЛЕНИЮ
ПРИЖИЗНЕННОГО ОБЛИКА НЕОПОЗНАННЫХ ТРУПОВ НАХОДЯЩИХСЯ В
СОСТОЯНИИ ГНИЛОСТНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ, МУМИФИКАЦИИ И ЖИРОВОСКА*

(на материалах практики Амурской области)

Gigolian M.O. / Гиголян М.О., Petaichuk A.A. / Петайчук А.А.

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-059> 81

**PRESENTATION FOR IDENTIFICATION IN THE CONDITIONS EXCLUDING VISUAL
SUPERVISION IDENTIFIED IDENTIFYING**

*ПРЕДЪЯВЛЕНИЕ ДЛЯ ОПОЗНАНИЯ В УСЛОВИЯХ, ИСКЛЮЧАЮЩИХ
ВИЗУАЛЬНОЕ НАБЛЮДЕНИЕ ОПОЗНАЮЩЕГО ОПОЗНАВАЕМЫМ*

Тура М.А. / Тюна М.А., Yarovenko V.V. / Яровенко В.В.

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-069> 89

TRANSFER TACTICS FOR THE RECOGNITION OF DISTRIBUTED CORPS

ТАКТИКА ПРЕДЪЯВЛЕНИЯ ДЛЯ ОПОЗНАНИЯ РАСЧЛЕНЕННОГО ТРУПА

Абрамов В.Ю / Abramov V.Y.

Political institutions and processes**Политические институты и процессы**

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-063> 94

**FEDERALIZATION OR DECENTRALIZATION OF UKRAINE AS A FACTOR OF
MODERN STATE REFORM**

*ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ ЧИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР СУЧАСНОГО
ДЕРЖАВНОГО РЕФОРМУВАННЯ*

Kushnirenko I.U. / Кушніренко І.Ю.

<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-079> 98

DIPLOMATIC CORPS - FREE DIVERSITY OF DIPLOMATES

ДИПЛОМАТИЧНИЙ КОРПУС – ВІЛЬНА СПІВДРУЖНІСТЬ ДИПЛОМАТІВ

Siekunova I.V. / Секунова Ю.В.

Political culture and ideology*Политическая культура и идеология*<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-047>

103

POLITICAL CONSEQUENCES OF THE AUTOCEPALIZATION PROCESS (2018) OF THE UKRAINIAN ORTHODOX FOR FORMATION OF CIVIL SOCIETY

*ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ПРОЦЕСУ АВТОКЕФАЛІЗАЦІЇ(2018Р.) УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**Kostiuk O.V. / Костюк О.В.***Political problems of international systems and global development***Политические проблемы международных систем и глобального развития*<https://www.modscires.pro/index.php/msr/article/view/msr06-04-072>

108

DIPLOMATIC RELATIONS OF UKRAINE AND KAZAKHSTAN

*ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА КАЗАХСТАНУ**Siekunova I.V./ Сєкунова Ю.В.*

International periodic scientific journal

Modern scientific researches *Современные научные исследования*

Issue №6

Part 4

December 2018

Indexed in INDEXCOPERNICUS (high impact-factor)

*Scientific achievements of the authors were also presented at the International Conference
" High scientific goals '2018"
(December 11-12, 2018)*

*The decision of the international scientific conference:
works, that received positive feedback, have been recommended for publication in the journal
«Modern scientific researches»*

Development of the original layout - "Yolnat PE"

Signed: 29.12.2018

Yolnat PE
220092, Minsk, ul. Beruta, d.3B, room 72, room 4a
E-mail: orgcom@sworld.education

www.modscires.pro

*The publisher is not responsible for the reliability of the
information and scientific results presented in the articles*

**With the support of research project SWorld
www.sworld.education**

